

NE-77-07-002-LV-C

Integrācijas rokasgrāmata | Otrais izdevums

Otrais izdevums

Integrācijas rokasgrāmata politikas veidotājiem un integrācijas speciālistiem

Tieslietu, brīvības un drošības
ģenerāldirektorāts

Šajā rokasgrāmatā ir aprakstīta dažāda labākā prakse un pieredze 25 ES dalībvalstīs par šādām tēmām: imigrantu integrācijas jēdziena integrēšana sabiedrības apziņā, mājokļi pilsētvidē, ekonomiskā integrācija, integrācijas pārvaldība. Tā ir izstrādāta, cieši sadarbojoties ar Valsts kontaktiestādēm integrācijas jautājumos, un tās mērķis ir, sekmējot pieredzes un informācijas apmaiņu, veicināt saskaņotu Eiropas pamatprincipu veidošanu. Rokasgrāmata ir paredzēta politikas veidotājiem un speciālistiem vietējā, reģionu, valsts un ES līmenī.

ISBN 978-92-79-03335-3

9 789279 033353

Eiropas Komisija

KĀ SAŅEMT ES PUBLIKĀCIJAS?

Publikācijas, ko pārdošanai sagatavojis Publikāciju birojs, ir pieejamas ES virtuālajā grāmatnīcā EU *Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu/>), kur tās iespējams pasūtīt jūsu izvēlētajā tirdzniecības birojā.

Jūs varat arī saņemt sarakstu, kurā apkopoti mūsu tirdzniecības tīklā iesaistītie aģenti visā pasaulē, nosūtot pieprasījumu pa faksu (352) 2929 42758.

Integrācijas rokasgrāmata politikas veidotājiem un integrācijas speciālistiem

Otrais izdevums, 2007. gada maijs

Šīs rokasgrāmatas autori Eiropas Komisijas (Tieslietu, brīvības un drošības ģenerāldirektorāta) vārdā ir Jans Nisens [*Jan Niessen*] un Jongmi Šibels [*Yongmi Schibel*], Migrācijas politikas grupas (MPG) pārstāvji.

To var lejupielādēt no Eiropas Komisijas tīmekļa vietnes http://ec.europa.eu/comm/justice_home/

ISBN 978-92-79-03335-3

© Eiropas Kopienas, 2007
Reproducēt atļauts, norādot avotu.

© Fotografiju un dizaina autors: Rubens Timans [*Ruben Timman*] / www.nowords.nl

Printed in Italy

ĪSPIESTS UZ BALTA, HLORU NESATUROŠA PAPIĀRA

Satura rādītājs

Priekšvārds	4
Ievads	6
<hr/>	
1. nodaļa. Imigrantu integrācijas jēdziena integrēšana sabiedrības apziņā	13
1.1. Valsts pārvalde	15
1.2. Pakalpojumu sniedzēji	20
1.3. Nevalstiskās organizācijas	25
Secinājumi	28
<hr/>	
2. nodaļa. Mājokļi pilsētvidē	31
2.1. Mājokļu izvēles iespēju paplašināšana imigrantiem	32
2.2. Integrācija pilsētvidē	36
2.3. Labas prakses apmaiņa mājokļu jautājumos	44
Secinājumi	46
<hr/>	
3. nodaļa. Ekonomiskā integrācija	49
3.1. No ielaišanas valstī līdz integrācijai darba tirgū – piedāvājuma un pieprasījuma saskaņošana	50
3.2. Prasmes un kvalifikācijas	53
3.3. Diskriminācijas novēršana un dažādība	59
3.4. Imigrantu uzņēmējdarbība	63
Secinājumi	66
<hr/>	
4. nodaļa. Integrācijas pārvaldība	69
4.1. Vietējās integrācijas struktūras	70
4.2. Integrācijas politiku plānošana un novērtēšana	76
4.3. Resursu pārvaldība	80
Secinājumi	87
<hr/>	
I pielikums. Uz praksi balstītas politikas – prakses pārveidošana politikās	89
II pielikums. Valstu kontaktpunkti integrācijas jautājumos	93

Priekšvārds

Es ticu, ka šī rokasgrāmata kļūs par avotu, kur smelties iedvesmu un jaunas idejas, lai stātos pretī visiem izaicinājumiem un izmantotu visas iespējas, ko rada imigrācija. Kad 2004. gada novembrī klajā nāca pirmā Integrācijas rokasgrāmata, tā izpelnījās lielu interesi gan speciālistu, gan politikas veidotāju vidū. Rokasgrāmatas pirmais izdevums tika izplatīts visā ES, un Komisija saņēma atsauksmes, ka tā atbilst reālajai vajadzībai veikt informācijas un labas prakses apmaiņu valsts, reģionālajā un vietējā līmenī. Tā kļuva par vienu no galvenajām sastāvdaļām kopīgajā Eiropas integrācijas sistēmā, kas pamatojās uz Kopējiem integrācijas pamatprincipiem, par kuriem 2004. gada novembrī arī vienojās Tieslietu un iekšlietu padome.

Šajā rokasgrāmatas otrajā izdevumā, kas izstrādāts sadarbībā ar valstu integrācijas kontaktpunktu tīklu, aplūkoti mājokļu un ekonomiskās integrācijas jautājumi, kuri abi ir būtiski tam, lai imigranti sajostos pieņemti un varētu izmantot savas prasmes un zināšanas, lai dotu ieguldījumu ES ekonomikas izaugsmē un attīstībā. Šajā rokasgrāmatā aplūkota arī loma, kāda integrācijas politiku īstenošanā ir imigrantu integrācijas jēdziena integrēšanai sabiedrības apziņā. Veicinot dialogu un līdzdalību, imigrantiem un Eiropas pilsoņiem tiks radītas labākas iespējas labāk iepazīt vienu otru, līdz ar to nojaucot traucējošos “neuzticēšanās šķēršļus”. Tādēļ mums nepieciešams sekmīgi koordinēt struktūras un mehānismus, ko izmanto daudzās dažādās integrācijā iesaistītās pusēs, jo īpaši vietējā līmenī. Mēs esam nodrošinājuši integrācijai vajadzīgo finansiālo atbalstu – apspriedusies ar Eiropas Parlamentu, Padome ir apstiprinājusi manu priekšlikumu par apjomīgu un konkrētiem mērķiem paredzētu Integrācijas fondu (825 miljoni euro laikposmā no 2007. līdz 2013. gadam).

Neatsverama loma ir vietējām ieinteresētajām pusēm, jo īpaši pilsētās. Vietējā līmenī patlaban turpinās radikālas pārmaiņas – Eiropas pilsētas kļūst lielākas, bet to iedzīvotāju sastāvs arvien dažādāks, jo cilvēki no visām pasaules malām ierodas, lai strādātu darbavietās, kuras mūsu novecojošā sabiedrība un darbaspēks nespēj aizpildīt. Pilsētu pašvaldības ir vistuvāk pilsoņiem un tām ir vislabākās iespējas straujāk un efektīvāk reaģēt politikajā līmenī, izmantojot subsidiaritāti. Tādēļ es 2006. gada oktobrī uzsāku jaunu iniciatīvu – “Pilsētu integrācija”, kas aizsākās ar Roterdamas mēra rīkoto konferenci, kurā tika uzsākts pārskats par Eiropas politikām un vietējo praksi. Komisijas nostāja jau izsenis ir tāda, ka, radot trešo valstu piederīgajiem visas iespējas piedalīties sabiedrības norisēs, tiek veicināts integrācijas process.

Integrācija var būt sarežģīta gan uzņēmējām valstīm, gan tiem, kas pašlaik ieceļo Eiropā. Tādēļ ir būtiski apmainīties idejām un veiksmīgiem risinājumiem. Es ceru, ka šī rokasgrāmata, tāpat kā tās priekšgājēja, kļūstot par būtisku Eiropas integrācijas sistēmas sastāvdaļu, palīdzēs mums rast risinājumus, kas nepieciešami, lai nodrošinātu sociālo kohēziju un ikviena sabiedrības locekļa aktīvu līdzdalību sabiedrības norisēs.

Franco Frattini
Eiropas Komisijas
priekšsēdētāja vietnieks

Briselē, 2007. gada maijā

levads

Integrācijas rokasgrāmatā iekļauta laba prakse un atziņas, ko guvuši politikas veidotāji un speciālisti visā Eiropā. Apkopojot un izklāstot konkrētus piemērus no dažādām imigrantu integrācijas jomām, rokasgrāmata iekļaujas plašākā politikas procesā integrācijas jomā Eiropas Savienībā (ES), proti, Eiropas integrācijas sistēmas izveidē.

Rokasgrāmatas izveide – ieinteresēto pušu sadarbība un informācijas apmaiņa

Šo rokasgrāmatu Eiropas Komisijas uzdevumā izstrādāja Migrācijas politikas grupa (MPG), kas darbojas kā neatkarīgs konsultants, ciešā sadarbībā ar valstu kontaktpunktiem integrācijas jautājumos un pamatojoties uz rezultātiem, kādi gūti tehniskajos semināros, ko rīkojušas par integrācijas jautājumiem atbildīgās ministrijas dažādās dalībvalstīs.

Semināru darba kārtību noteica rīkotāja dalībvalsts sadarbībā ar konsultantu un Eiropas Komisiju. Valstu kontaktpunkti varēja ierosināt darbsemināriem atbilstošus runātājus un labas prakses piemērus. Tās varēja arī izraudzīties līdz trim dalībniekiem no katras dalībvalsts atbilstoši apspriežamajai tēmai. Šajos semināros tika pārstāvētas krietni atšķirīgas ieinteresētās puses, tai skaitā dalībnieki no valsts pārvaldes sektora vietējā, reģionālā un valsts līmenī, sociālie partneri, pakalpojumu sniedzēji, imigrantu apvienības un atbalsta grupas, interešu aizstāvības grupas un citi.

Semināru dalībniekus var uzskatīt par šīs rokasgrāmatas "autoriem", jo tās nodaļās izklāstītās atziņas un piemēri lielā mērā balstās uz to, kas ticis pausts rakstiski, kā arī dalībniekiem uzstājoties un diskutējot. Eiropas Komisiju, valstu kontaktpunktus integrācijas jautājumos un MPG grupu var uzskatīt par "redaktoriem", kas sagatavojuši semināru konceptuālo ievirzi, veikuši kopsavilkumu par informāciju, kas iegūta katrā seminārā, izraudzījušies prakses piemērus un veikuši papildu izpēti par tiem. Šīs rokasgrāmatas nodaļas pamatojas uz ziņojumiem par šiem jautājumiem, kuros tika noteikts temats un izvirzīti apspriežamie jautājumi pirms katra semināra, un noslēguma dokumentiem, kuros izklāstīti provizorisks ieteikumi, kā arī sākotnējās idejas par paraugprakses piemēriem.

Pirmajā rokasgrāmatas izdevumā bija iekļautas nodaļas par jauniebraukušo imigrantu un par bēgļiem atzīto personu ievadīšanu sabiedrībā, pilsonisko līdzdalību un rādītājiem integrācijas novērtēšanai. Rokasgrāmata tika iesniegta integrācijas ministru konferencē, kas Nīderlandes prezidentūras laikā notika Groningenā 2004. gada 9.–11. novembrī. Tās pamatā bija secinājumi, kas tika gūti vairākos tehniskos semināros, kas notika Kopenhāgenā (2004. gada februārī), Lisabonā (2004. gada aprīlī) un Londonā (2004. gada jūnijā).

Tāpat kā pirmajā rokasgrāmatā, arī otrajā izdevumā ir iekļauti gan "metodoloģiski", gan "saturski" temati – imigrantu integrācijas jēdziena integrēšanai sabiedrības apziņā un integrācijas infrastruktūrai veltītajās nodaļās aplūkotas struktūras un mehānismi, ko izmanto veiksmīgu integrācijas stratēģiju ieviešanai visās politikas jomās, bet mājokļu jautājumiem un ekonomiskajai integrācijai veltītajās nodaļās izklāstīta prakse un atziņas, kas gūtas šajās konkrētajās jomās. Otrā izdevuma pamatā ir secinājumi, kas gūti tehniskajos semināros, ko rīkojušas par integrācijas jautājumiem atbildīgās ministrijas piecās dažādās dalībvalstīs – Tallinā

(2005. gada maijā), Romā (2005. gada jūlijā), Dublinā (2005. gada oktobrī), Berlīnē (2005. gada decembrī) un Madridē (2006. gada aprīlī). Semināros piedalījās pārstāvji no 25 dalībvalstīm, kā arī no Norvēģijas un Šveices.

Politikas konteksts – topošā Eiropas integrācijas sistēma

Integrācijas rokasgrāmatas otrais izdevums sniedz būtisku ieguldījumu Eiropas integrācijas sistēmas pamatā, proti, "kopīgo pamatprincipu" īstenošanā. Kopīgo pamatprincipu mērķis ir palīdzēt dalībvalstīm formulēt integrācijas politiku un kalpot par atskaites punktu pašreizējo un turpmāko integrācijas politiku īstenošanā un novērtēšanā. Vienpadsmit principi ir tālāk izvērsti Komisijas paziņojumā "Kopīgā integrācijas programma", kurā izvirzīti priekšlikumi konkrētiem pasākumiem, lai kopīgos pamatprincipus īstenotu dzīvē. Paziņojumā ir ierosinātas darbības, kas veicamas ES un valstu līmenī, ņemot vērā esošo ES politikas satvaru.

Vienlaikus ar attiecīgo Kopienas tiesību instrumentu transponēšanu un īstenošanu Eiropas integrācijas sistēmas attīstības pamatā ir nepārtraukta sadarbības un informācijas apmaiņas instrumentu stiprināšana. Šajā sakarā Tieslietu un iekšlietu padome 2005. gada 1.–2. decembrī "aicin[āja] valstu kontaktpunktu tiklu integrācijas jautājumos, ko atbalsta Komisija, turpināt izstrādāt "Integrācijas rokasgrāmatu politikas veidotājiem un integrācijas speciālistiem". Lai pilnībā izmantotu sekmīgu pieredzes un paraugprakses apmaiņu, Padome aicin[āja] izplatīt šo rokasgrāmatu, lai tā būtu plaši pieejama, un pielāgot to paredzētajam lietotāju lokam." (37. lpp.). Šī iemesla dēļ tika nolemts rokasgrāmatu tulkot Eiropas Savienības oficiālajās valodās.

Debates tehniskajos semināros

Plaukstošai Eiropai nepieciešami aktīvi pilsoņi, kas dzīvo kopā integrētās sabiedrībās. Eiropas valstis arvien ierodas un apmetas imigranti, kļūstot par daļu no šīm sabiedrībām un ar dažādiem sociāliem un ekonomiskiem piesūmiem veido to nākotni.

Imigrantu integrācijā nākas saskarties ar virkni faktoru, kas to sarežģī. Dalībvalstīs ir dažādas pārvaldes struktūras, labklājības sistēmas un valsts un pilsoniskās sabiedrības attiecības, kā arī atšķirīga migrācijas vēsture. Imigrantu iedzīvotāju sastāvs atšķiras ne vien starp valstīm, bet arī vietējā mērogā. Turklāt pārveides process norit arī pašās Eiropas sabiedrībās. Straujo sociāli ekonomisko pārmaiņu ietekmē pārvērtības piedzīvo ģimenes dzīve, izglītība, brīvprātīgo darbs, politiskās partijas, arodbiedrības, organizētās reliģiskās institūcijas, sociālais dialogs un citi mehānismi un institūcijas. Imigrantiem un bēgļiem Eiropā jāsaskaras nevis ar integrāciju statistiskās sabiedrībās, bet gan ar mainīgiem sabiedrības veidojumiem visapkārt.

Integrāciju plānot nav viegli – tas ir ilglaicīgs process un nav lineārs. Kāds starptautisks politisks notikums vai noziegums var integrācijas procesu ievērojami palēnināt. Integrācija ir arī daudzpusīga, un tai nepieciešama visu procesa dalībnieku, tai skaitā pašu imigrantu, spēja pielāgoties. Eiropas sabiedrībām jāklūst par "sabiedrībām, kas mācās", iepazīstoties ar jauniem saskarsmes un saziņas veidiem un jaunām cilvēku grupām, kurām raksturīga dažādība, tajā skaitā ar imigrantiem un bēgļiem.

Ko nozīmē integrācija? Varētu sagaidīt, ka šis jautājums izraisītu plaši izplatītās debates par asimilāciju un multikulturālismu, taču tehnisko semināru dalībnieki, izstrādājot rokasgrāmatu, šos terminus tikpat kā nelietoja. Būdami politikas veidotāji un speciālisti, kas ikdienā nodarbojas ar imigrantu integrāciju, viņi izmantoja praktiskāku pieeju, galveno uzmanību veltot rezultātiem attiecībā uz sociālo un ekonomisko mobilitāti, izglītību, veselību, mājokļiem, sociālajiem pakalpojumiem un līdzdalību sabiedrības norisēs.

Imigrantu situācijas uzlabošanai būtiski ir divi procesi – nevienlīdzības likvidēšana un zināšanu apgūšana. Šie uzdevumi ir Eiropas integrācijas politiku pamatā.

Vēršanās pret nevienlīdzību ekonomiskajā dzīvē, izglītībā un citās jomās ir visu valstisko un nevalstisko procesa dalībnieku uzdevums, taču īpaša atbildība gulstas uz tiesiskā regulējuma veidotājiem. Būtiski svarīgi ir “pilsoniskas pilsonības” elementi, piemēram, dzīvesvietas drošība, atbalsts ģimenes dzīvei, naturalizācijas veicināšana un diskriminācijas novēršana, kā arī jēdzieni, kas saistīti ar sociālo pilsonību – līdzdalība, sociālā mobilitāte un individuāli pakalpojumi. Šos jēdzienus var īstenot dzīvē, nosakot vienotus standartus valsts un Eiropas līmenī un rīcības kodeksus attiecībā uz administratīvo praksi, kā arī likvidējot nevajadzīgus juridiskos šķēršļus.

Otrs uzdevums – zināšanu apguve – ir vērsti uz visiem iedzīvotājiem kopumā, ieskaitot imigrantus, un ikviens ir aicināts iesaistīties mūžizglītības procesā. Viena no tā sastāvdaļām ir valodu apguve, kā arī nepārtraukta apmācība un izglītība. Laika gaitā cilvēki ne vien gūst jaunu informāciju, bet arī attīsta spējas mācīties – “mācās mācīties”. Iespēju uzlabošana veicina zināšanas un otrādi.

No labākām zināšanām ieguvējs ir ne tikai katrs cilvēks atsevišķi. Arī organizācijas – gan lielas, gan mazas, gan profesionālās, gan brīvprātīgās, gan tās, kas apvieno sabiedrības galveno daļu, un imigrantus, – apgūstot zināšanas par citām kultūrām, rod labumu sev un dod ieguldījumu kopējā integrācijas procesā. Nepārtraukti pielāgojoties videi un tās mainīgajām dažādības izpausmēm, tās kļūst par “organizācijām, kas mācās”, stiprinot sociālo kohēziju sabiedrībās, kurās tās ietilpst.

Tādējādi tas, ko plašā nozīmē sauc par “integrāciju”, aptver tieslietu un iekšlietu aspektus, kas saistīti ar ielaišanas un uzturēšanās, naturalizācijas, diskriminācijas novēršanas tiesisko regulējumu, kā arī aspektus, kas ir ciešāk saistīti ar sociālo lietu, darba tirgus, izglītības vai kultūras politikas jomām. Šī dažādība atspoguļojas visos pārvaldes līmeņos, kur integrācijas pasākumos ir iesaistīti dažādi Komisijas ģenerāldirektorāti, ministrijas un pašvaldības iestādes. Tā attiecas arī uz dažādiem nevalstiskiem procesa dalībniekiem. Tai nepieciešama saskaņošana ministriju un dažādu pārvaldes līmeņu starpā, kā arī starp valstiskiem un nevalstiskiem procesa dalībniekiem.

Vēršanās pret nevienlīdzību, pakalpojumu pielāgošana dažādiem klientiem un izmaiņu ieviešana organizatoriskajā praksē var radīt spriedzi. Imigrantu un neimigrantu iedzīvotāju grupām var rasties viedoklis, ka to intereses saduras un integrācijas procesā ir zaudētāji un ieguvēji gan dažādās imigrantu grupās, gan pamatiedzīvotāju vidū. Sabiedrībām, kas saskaras ar dažādību, jāņem vērā šāda konflikta iespēja un jāmācās domstarpības risināt ar starp-

niecības un sarunu palīdzību. Apņemšanos iesaistīties šādā apmaiņas procesā var veicināt ar personisku saskarsmi un kontaktiem. Atvērti saziņas kanāli ir pamats ilgstošam dialogam un sadarbībai.

Rokasgrāmatas otrā izdevuma saturs

Rokasgrāmatā papildus šim ievadam ir četras nodaļas. Tās ievada vispārējs pārskats par veicamajiem pasākumiem, kas piešķirtu jēgu prakses apmaiņai, lai gūtu vērtīgas atziņas. Pielikums balstās uz organizāciju, kas mācās, praksi, kā arī uz Eiropas integrācijas prakses apmaiņas sistēmu, kas attīstās.

1. nodaļā "Imigrantu integrācijas jēdziena integrēšana sabiedrības apziņā" sniegts ieskats par to, kā imigrantu integrācija kļūst par neatņemamu sastāvdaļu politikas veidošanā un īstenošanā, pakalpojumu sniegšanā un organizāciju kultūrā visdažādākajās jomās. Tajā aprakstīts, kā valstiskie un nevalstiskie procesa dalībnieki ir iesaistīti imigrantu integrācijas jēdziena integrēšanā sabiedrības apziņā, un ierosināti līdzekļi, kas tiem varētu palīdzēt politiku un praksi pielāgot mainīgajai videi sabiedrībā, kurā pastāv dažādība.

2. nodaļā "Mājokļi pilsētvidē" aprakstīta prakse, kuras mērķis ir paplašināt mājokļa izvēles iespējas imigrantiem, samazinot pieejamības šķēršļus un uzlabojot mājokļu kvalitāti. Kaut arī šādi pasākumi lielākoties ir maza apjoma un specializēti, tie tiek īstenoti plašāku pilsētas politiku un struktūru ietvaros. Pilsētas ir priekšgalā pasākumu izstrādē, kas attiecas uz pilsētu atjaunošanu, jauktajām īpašumtiesībām un īri, iekļaujošām iestādēm un pakalpojumiem un saziņu un līdzdalību. Šajā nodaļā aprakstīti darbības piemēri šajās jomās.

3. nodaļā "Ekonomiskā integrācija" tiek apspriesta imigrantu ekonomiskā integrācija, aptverot gan nodarbinātību, gan pašnodarbinātību. Tajā pētīts, kā imigrācijas politikā var saskaņot darba tirgus pieprasījumu un piedāvājumu, tādējādi veicinot imigrantu integrāciju. Tajā aplūkots, kā novērtēt prasmes un kā imigrantiem tās apgūt visā darba dzīves laikā, ņemot vērā oficiālas kvalifikācijas, citas profesionālas un valodu prasmes un izpratni par darba dzīvi un darba meklēšanas procesu. Šajā nodaļā arī pētīts, kā diskriminācijas novēršanas un dažādības stratēģijas var veicināt vienlīdzību darba vietā, darba mūža paildzināšanu un profesionālo izaugsmi un radīt tādu gaisotni, kurā tiek augstu vērtēta dažādība. Visbeidzot šajā nodaļā aprakstīts, kā atbalstīt etniskajām minoritātēm piederīgus uzņēmējus, sniedzot padomus, veicinot finanšu pakalpojumu pieejamību vai šo uzņēmēju iesaisti piegādātāju tīklos.

4. nodaļā "Integrācijas pārvaldība" sniegts pārskats par struktūrām, mehānismiem, procesiem un sadarbības formām, kas veido satvaru integrācijas politikai un praksei. Tajā iztirzāts, kā dažādi imigrantu integrācijas procesa dalībnieki var kopīgi veidot attiecības, kurās tiek maksimāli izmantotas katra procesa dalībnieka stiprās puses. Nodaļā aprakstīti veidi, kā koordinēt vietējā līmeņa integrācijas pasākumus. Tāpat tajā aplūkota novērtēšana kā būtisks labas politikas un programmu plānošanas aspekts. Visbeidzot, tā pievēršas resursu pārvaldībai un aplūko dažādu valsts un privāto procesa dalībnieku lomu integrācijas politikas un prakses finansēšanā.

Šajā nodaļā sniegtie piemēri un atziņas ir cieši saistīti ar 1. nodaļā aplūkotajiem piemēriem. Tie piedāvā papildu skatījumu uz dažiem jautājumiem, kas tika izvirzīti attiecībā uz imigrantu integrācijas jēdziena integrēšanu sabiedrības apziņā – kāds ir pareizais līdzsvars starp vadību un atbildību, koordināciju un elastīgumu? Kādi finansēšanas modeļi labi atbilst reālajām vajadzībām un iespējām? Kā mācīties no pozitīvās un negatīvās pieredzes un kā attiecīgi pielāgot politiku?

I pielikumā sniegti ierosinājumi, kā iegūtos rezultātus pārvērst integrācijas programmās, bet projektus – politikas ieteikumos. Tādējādi politikas tiktu vairāk balstītas praksē, kas savukārt veicinātu integrācijas pasākumu ilgtspēju un vairotu atbalstu integrācijas politikām.

II pielikumā iekļauts valstu kontaktpunktu saraksts.

Labas prakses apmaiņa un apgūšana

Gan valstiskās, gan nevalstiskās organizācijas, kas darbojas gan vienā, gan dažādos pārvaldes līmeņos, var mācīties viena no otras, gan izstrādājot un īstenojot politikas, gan īstenojot konkrētas programmas un projektus.

Šis process ietver šādus posmus:

- sīkāk apraksta politikas jomas un integrācijas programmas, par kurām notiks informācijas apmaiņa, kā arī to paredzēto iznākumu;
- nolemj, vai mērķis ir atkārtot partnerorganizācijas praksi, pielāgot šo praksi savai situācijai vai to mainīt un kopā ar partneri izstrādāt jaunu praksi;
- nosaka vienu vai vairākus potenciālos partnerus un sarunās vienojas par principiem, kas nosaka informācijas apmaiņas procesu (piemēram, balstoties uz Eiropas Kvalitātes vadības fonda rīcības kodeksu);
- piešķir šim nolūkam vajadzīgos cilvēkresursus un citus resursus, rada apņemšanos organizācijas darbinieku vidū un nodemonstrē šo apņemšanos partnerim vai partneriem;
- nosaka programmu un laika grafiku, ieceļ darbiniekus, vienojas par iekšējās un ārējās saziņas stratēģiju, apvieno pašu un partneru darbiniekus un izveido informācijas apmaiņas grupu, kas balstās uz kompetenci un uzticēšanos;
- nosaka datu avotus un vienojas par to, kā informācija tiks iegūta un apstrādāta (īpaši attiecībā uz konfidencialiem datiem) un kā tiks veikta tās apmaiņa. **Nosaka datu trūkumus un novērš tos;**
- iesaistās padziļinātā informācijas apmaiņā, veicot apmeklējumus uz vietas, sagatavojot vispārēju informatīvu materiālu par integrācijas politikām, sniedzot sīku izklāstu par programmas īstenošanu un formulējot gūtās atziņas;
- nosaka, cik lielā mērā situācijas atšķirības iespaido ne vien politikas un prakses gaidāmos rezultātus, bet arī to reālo ietekmi. **Izstrādā kopīgus kritērijus, lai izmērotu efektivitāti un lietderību;**
- salīdzina politikas un praksi un formulē stiprās un vājās puses; **izceļ būtiskos panākumu faktorus un nosaka šķēršļus. Formulē gūtās atziņas un sniedz ieteikumus par to pielietošanu;**
- novērtē paveikto, dalās rezultātos ar ieinteresētajām pusēm un attiecīgi pielāgo politikas un praksi.

1. nodaļa

Imigrantu integrācijas jēdziena integrēšana sabiedrības apziņā

Šajā nodaļā sniegts ieskats par to, kā imigrantu integrācija kļūst par neatņemamu sastāvdaļu politikas veidošanā un īstenošanā, pakalpojumu sniegšanā un organizāciju kultūrā visdažādākajās jomās. Tajā aprakstīts, kā procesa dalībnieki no valsts un nevalstiskā sektora tiek iesaistīti imigrantu integrācijas jēdziena integrēšanā sabiedrības apziņā, un ierosināti līdzekļi, kas var tiem palīdzēt pielāgot politiku un praksi mainīgajai videi sabiedrībā, kurā pastāv dažādība.

Termina "integrēšana sabiedrības apziņā" pirmsākumi ir dzimtes studiju jomā, un tas vēl netiek attiecināts uz integrācijas politiku visā Eiropā. Tomēr tas lietderīgi apvieno virkni punktu, kas jau kādu laiku ir bijuši integrācijas debašu sastāvdaļa.

- Procesa dalībniekiem, kas iesaistīti politikas veidošanā, jāiekļauj imigrantu integrācijas perspektīva visās politikas jomās, visos līmeņos un posmos.
- Organizācijām, kas nodarbojas ar sabiedrības vajadzībām kopumā, jānodrošina, ka to programmas un pakalpojumi ir vienlīdz pieejami visiem arvien daudzveidīgākās sabiedrības locekļiem.
- Reizēm vispārējos pasākumus var pielāgot, lai tie atbilstu imigrantu vajadzībām. Reizēm uz laiku vai pastāvīgi nepieciešami specializēti pasākumi. Organizācijas var izpētīt, kā savstarpēji līdzsvarot šos pasākumu veidus, vēlams, apspriežoties ar ieinteresētajām pusēm, tai skaitā imigrantiem.

Dzimumu līdztiesības jēdziena integrēšana sabiedrības apziņā ir definēta virknē dokumentu, tajā skaitā Eiropas Padomes 1998. gada publikācijā *"Dzimumu līdztiesības jēdziena integrēšana sabiedrības apziņā – konceptuālais satvars, metodoloģija un labas prakses izklāsts. Dzimumu līdztiesības jēdziena integrēšanas sabiedrības apziņā speciālistu grupas galīgais ziņojums"*.

Mērķis "integrēt sabiedrības apziņā imigrantu integrācijas jēdzienu" ir noteikts 10. kopīgajā pamatprincipā, kurā apliecināts, ka "integrācijas politikas un pasākumu dominējoša virzīšana [iekļaušana sabiedrības apziņā] visos attiecīgajos politikas resoros un valsts pārvaldes un publisko pakalpojumu līmeņos ir svarīgs sabiedrības politikas veidošanas un īstenošanas faktors". To papildina 6. kopīgais pamatprincips, kurā noteikts, ka "labākas imigrantu integrācijas faktoru vidū izšķirošs ir nosacījums, ka ieceļotājus nediskriminē un viņi ir līdztiesīgi pamatiedzīvotājiem attiecībā uz piekļuvi iestādēm, kā arī sabiedriskiem un privātiem labumiem un pakalpojumiem".

Integrēšana sabiedrības apziņā ietver cilvēkus dažādi ietekmējošu politiku pielāgošanu, pievēršoties nevienlīdzībai un nepietiekamai pārstāvībai. Citiem vārdiem, tas ir instruments, ar kuru veicināt vienlīdzību. Kā minēts 2005. gada Komisijas paziņojumā "Kopīgā integrācijas programma", būtisks integrācijas jautājums ir pamattiesību, diskriminācijas novēršanas un visiem vienādu iespēju veicināšana.

ES tiesību akti rada satvaru striktiem valstu likumiem diskriminācijas novēršanas jomā. Tie aizliedz tiešu un netiešu diskrimināciju, kūdīšanu uz diskrimināciju un aizskaršanu, bet atļauj pozitīvu rīcību. Visos valdības līmeņos tiek izstrādātas attiecīgas iniciatīvas, ko atbalsta tādas programmas kā Eiropas rīcības programma diskriminācijas novēršanai. Laba prakse attiecībā uz imigrantu integrācijas jēdziena integrēšanu sabiedrības apziņā balstās uz tiesību aktiem diskriminācijas novēršanas jomā, taču tā arī rāda, kā problēmu apjaušanai un konkrētu gadījumu risināšanai var izmantot zemākas pakāpes juridiskos mehānismus, piemēram, starpniecību un sūdzību procedūras.

Politikas veidotājiem, pakalpojumu sniedzējiem un nevalstiskajām organizācijām, kas darbojas visdažādākajās jomās, kritiski jāizvērtē savi pasākumi. Cik lielā mērā programmas atzīst imigrantu īpašās vajadzības un apstākļus, kā tās tiem atbilst, un vai tiek veikta atbilstoša plānošana? Vai iespējams procesus un struktūras pielāgot, lai uzlabotu imigrantu piekļuvi, balstoties uz vienlīdzību?

Ar vispārīgām programmām var veicināt imigrantu integrācijas iekļaušanu pasākumos, kas vērsti uz visu sabiedrību kopumā. Tajā pašā laikā pastāv īpašās vajadzības, kam nepieciešami papildu specializēti pasākumi. Šajā nodaļā aplūkots, kā izpaužas imigrantu integrācijas jēdziena integrēšana sabiedrības apziņā, arvien savienojot vispārīgus un specializētus pasākumus. Ideālā variantā tie viens otru papildina un visi kopā ir vērsti uz to, lai radītu vidi, kas veicina imigrantu piekļuvi un līdzdalību. Dalībnieki no dažādiem sabiedrības sektoriem, lemjot par to, kāda veida pasākumus īstenot, var ņemt vērā cilvēku skaitu, ko tie ietekmēs, laiku un pašu potenciālu. Tālāk sniegts sīkāks ieskats šajos kritērijos.

1.1. Valsts pārvalde

Valsts pārvaldes uzdevums ir visu attiecīgo resoru politiku izstrādē, īstenošanā, uzraudzībā un novērtēšanā ņemt vērā imigrantu integrācijas aspektu. Šim uzdevumam būtiski svarīga ir politiskā apņemšanās un augstākā līmeņa vadība. Tajā pašā laikā tas ir atkarīgs arī no to procesa dalībnieku atbildības uzņemšanās, kuriem nepieciešams veikt izmaiņas, lai varētu notikt imigrantu integrācija.

Valsts līmenī vadību var uzņemt par atbildīgo ieceltā ministrija vai spēcīga specializētā aģentūra. Piemēram, Spānijā Darba un sociālo lietu ministrijā darbojas Valsts sekretārs imigrācijas un emigrācijas jautājumos, Nīderlandē Tieslietu ministrijas ietvaros darbojas imigrācijas un integrācijas ministrs, Dānijā ir Bēgļu, imigrācijas un integrācijas lietu ministrija, bet Portugālē ir Augstais komisārs imigrācijas un etnisko minoritāšu lietās. Vietējā līmenī pašvaldībā var izveidot nodaļu, kuras uzdevums ir imigrantu integrācijas jēdziena integrēšana sabiedrības apziņā.

Vinē krietna ceturtdaļa iedzīvotāju ir cēlušies no imigrantiem. 2004. gadā Vīnes pilsētas dome izveidoja Integrācijas un dažādības municipālo departamentu (MA17). MA17 sniedz atbalstu citiem municipālajiem departamentiem un nodaļām uz dažādību vērstu politiku īstenošanā, piemēram, strādājot ar rajonu birojiem, lai uzlabotu kontaktbiroju sniegtos pakalpojumus iedzīvotājiem, kam raksturīga dažādība. Piemēram, MA17 mudina rajonu birojus uz savstarpēju palīdzību, lai varētu izpildīt uzdevumus, piemēram, rast risinājumus sarežģītiem jautājumiem, sākot no tirdzniecības licences pieteikumiem līdz jautājumiem par tiesībām uz pensiju, tos risinot migrantu valodās.

MA17 grupā darbojas 48 cilvēki, no kuriem 20 darbinieki strādā decentralizētos birojos septiņās dažādās Vīnes daļās. Šāda klātbūtne vairo MA17 zināšanas par vietējām kopienām un apvienībām un par konkrētiem apstākļiem dažādos pilsētas rajonos. Gandrīz divām trešdaļām MA17 darbinieku ir imigrantu izcelsme, daudzi pieder pirmajai migrantu paaudzei. Viņi nāk no 14 valstīm un runā vairāk nekā 23 valodās.

Timekļa vietne: www.wien.gv.at/integration/ (vācu valodā)

Ministrija vai nodaļa, kuras pārziņā ir imigrantu integrācijas jēdziena integrēšana sabiedrības apziņā, var izmantot virkni paņēmieni, kā imigrantu integrācijā iesaistīt citas valsts pārvaldes iestādes. Piemēram, tālāk aprakstīti šādi paņēmieni, kuros iesaistīts "integrācijas pārstāvis", proti, persona vai organizācija, kas reāli veic konkrētu darbību.

Kā liecina pieredze, imigrantu integrācijas jēdziena integrēšana sabiedrības apziņā norit sekmīgāk, ja šie pasākumi balstās uz skaidru politisko vēstījumu, proti, ka imigrantu integrācijas jautājumu risināšana nav "lieka greznība", bet gan daļa no iestādes darba uzdevuma, tās klientiem, dalībniekiem vai ieinteresētajām pusēm kļūstot aizvien dažādākām.

Integrācijas kontaktpunkti. Katrā atsevišķā valsts pārvaldes iestādē administratīvai vienībai vai personai var uzlikt par pienākumu veicināt imigrantu integrācijas jēdziena integrēšanu sabiedrības apziņā. Vēlams, lai šie integrācijas kontaktpunkti saņemtu politisko atbalstu visaugstākajā līmenī un regulāri sadarbotos ar integrācijas pārstāvi.

Apvienotās Karalistes valdība veicina darbu dažādības jomā, nosakot, ka katrs pastāvīgais sekretārs ir personīgi atbildīgs par to, lai tā vadītais ministrija pilnībā izpildītu savas saistības dažādības jomā (pastāvīgais sekretārs ir augstākā ranga ierēdnis Apvienotās Karalistes ministrijās, kura uzdevums ir vadīt ministrijas ikdienas darbu). Papildus tam ir radīta virkne jaunu speciālistu amatu un pienākumu nolūkā veicināt dažādības pārvaldības attīstību. Piemēram, dažādiem augstākā līmeņa ierēdņiem ir piešķirtas dažādības sponsoru un dažādības aizstāvju lomas, lai tie vadītu darbu dažādības jomā ministriju ietvaros un sadarbojoties starp tām.

Politikas priekšlikumu pārskatīšana. Integrācijas pārstāvis var izskatīt ierosinātās politikas visās jomās un vērsties pie attiecīgajiem departamentiem, ja priekšlikumi rada problēmas attiecībā uz imigrantu integrāciju. Šādus pārskatus var veikt arī starpministriju komitejas vai darba grupas ietvaros. Šādas komitejas darbojas, piemēram, tādās dalībvalstīs kā Dānija, Īrija, Polija un Francija.

Polijā premjerministrs 2005. gada martā nodibināja departamentu sadarbības grupu ārvalstnieku integrācijas jautājumos. Tās uzdevumi ir sagatavot priekšlikumus par pašreizējās kompetences maiņu vai saglabāšanu imigrantu sociālās integrācijas jomā, koordinēt departamentu sadarbību attiecībā uz imigrantu sociālo integrāciju, paust atzinumus par likumdošanas projektiem, ar kuriem tiek ieviestas izmaiņas noteikumos par imigrantu sociālo integrāciju, sadarboties ar nevalstiskajām aģentūrām šajā jomā un veikt viedokļu apmaiņu par tendencēm un stratēģijām, ko īsteno atsevišķi departamenti attiecībā uz dažādām imigrantu grupām.

Grupas priekšsēdētājs ir Darba un sociālās politikas ministrijas valsts sekretārs, kura pārraudzībā ir Sociālās palīdzības un integrācijas departaments. Tās sastāvā ietilpst pārstāvji no deviņām ministrijām, sākot no kultūras ministrijas līdz veselības ministrijai, kā arī valdības pilnvarotais sieviešu un vīriešu līdztiesības jautājumos.

Vācijas federālais migrācijas birojs 2005. gadā publicēja izdevumu "Integrācijas pasākumi federālajā līmenī – starpministriju integrācijas darba grupas ietvaros veiktā uzskaitē". Šajā sarakstā iekļauti visi pasākumi, ko integrācijas jomā federālā līmenī veikušas dažādas ministrijas un struktūras, tam pievienots arī alfabētiskais rādītājs.

Pasākumi ietver gan plašas programmas, gan atsevišķus projektus, kampaņas, notikumus, pētniecības projektus vai publikācijas. Tie uzskaitīti tabulas veidā, kurā ietverta informācija par budžeta pozīcijām un summām, mērķiem, partneriem, mērķgrupām, termiņiem, reģionālo aptvērumu, īstenojošajām organizācijām, novērtējumiem utt. Katram pasākumam norādītas arī kontaktpersonas.

Politikas priekšlikumu pārskatos var ietvert arī oficiālus perspektīvus ietekmes novērtējumus, kuros mēģina paredzēt pasākumu potenciālo ietekmi uz konkrētām grupām, piemēram, imigrantiem. Piemēram, ņemot vērā ģeogrāfisko sadalījumu un imigrantu mobilitātes iezīmes, ietekmes novērtējums var līdzēt noskaidrot, vai šīs grupas gūs samērīgu labumu no jauniem ieguldījumiem sabiedriskajā transportā. Integrācijas pārstāvis var izmantot savas speciālās zināšanas, lai sniegtu padomus citiem departamentiem par to, kā veikt šādus novērtējumus, īpaši jomās, kur politikas ir kompleksas un kur sekas var būt neparedzētas un grūti nosakāmas.

Eiropas Komisija izstrādājusi "ietekmes novērtējumus" kā instrumentu, lai izvērtētu politikas priekšlikumu ietekmi no ekonomiskā, sociālā un vides viedokļa. Ja ietekmes novērtējumā tiek analizēta politikas ietekme kādā noteiktā jomā vai uz kādu noteiktu grupu, to dēvē par "daļēju ietekmes novērtējumu".

Piemēram var minēt vienlīdzības novērtējumus, kuros izvērtē juridisko un citu pasākumu ietekmi uz vienlīdzību visās politikas jomās (EQIAs). Kā citus piemērus var minēt dzimumu līdztiesības un imigrantu integrācijas ietekmes novērtējumus, kuros tiek analizēta vispārējo politiku ietekme attiecīgi uz sievietēm un imigrantu stāvokli.

Rādītāji. Integrācijas pārstāvis var izstrādāt dažādības un imigrantu integrācijas rādītājus, aptverot dažādu ministriju kompetenci. Par šiem rādītājiem var būt regulāri jāziņo. Integrācijas pārstāvim nevajadzētu nodarboties ar detalizētu plānošanu, bet gan noteikt vispārējos mērķus, piedāvāt padomu un speciālās zināšanas un uzraudzīt procesu. Sasniegtā novērtēšanai izmantotie rādītāji tādēļ var būt diezgan vispārīgi, lai galveno atbildību un metožu izvēli atstātu attiecīgo ministriju ziņā.

Budžeta plānošana. Ziņošanas mehānismus par integrācijas rādītājiem var sasaistīt ar budžeta ciklu tā, ka turpmākās budžeta dotācijas kļūst atkarīgas no apmierinošiem darbības rādītājiem. Šādā procesā pārskata funkcijas var piešķirt parlamentārajām komisijām.

Finansējumu var izmantot arī kā stimulu, lai veicinātu imigrantu integrācijas jēdziena integrēšanu sabiedrības apziņā. Piemēram, veselības aizsardzības vai izglītības departamentiem var piešķirt papildu līdzekļus, lai politiku padarītu atsaucīgāku imigrantu vajadzībām. Vienošanās par līdzfinansēšanu var būt noderīga, lai izceltu dalīto atbildību par integrāciju, paturot prātā, ka imigrantu vajadzību apmierināšana ietilpst visu departamentu pamatuzdevumos.

Jautājums par finansēšanas kritērijiem liecina, ka reizēm robežšķirtne starp vispārējiem un specializētiem pasākumiem ir tikko jaušama. Piemēram, attiecībā uz finansējumu atbalsta pasākumiem skolās dalībvalstu valdības izmanto gan "vispārējos" (sociāli ekonomiskos), gan "īpašos" (uz imigrantiem vērstus) kritērijus.

Apvienotajā Karalistē programma *Excellence in Cities* piešķir papildu finansējumu skolām nepietiekami attīstītajos apvidos, vajadzību novērtēšanai izmantojot nepietiekamas attīstības rādītājus. Tā kā etnisko minoritāšu aspekts pārklājas ar nepietiekamo attīstību pilsētas teritorijās, *Excellence in Cities* programma finansē 70 % etnisko minoritāšu skolēnus. Vēl cita programma *Ethnic Minority Achievement Grant*, finansē vietējās izglītības iestādes atbilstoši to skolēnu skaitam, kuriem angļu valoda ir otrā valoda, etniskajām minoritātēm piederīgo bērnu skaitam un to bērnu skaitam, kuriem pienākas brīvpusdienas skolā (nepietiekamas attīstības rādītājs).

Nīderlandē skolas, kurās mācās "neaizsargātie" skolēni, saņem papildu finansējumu no Izglītības ministrijas. "Neaizsargātības" kritērija mērs nesens tika nomainīts no "etniskās piederības" uz "vecāku izglītības līmeni", jo pētījums liecināja, ka sekmes mācībās vairāk ietekmē vecāku izglītības līmenis nekā to etniskā piederība, turklāt tas tika darīts arī tādēļ, lai īpašus atbalsta pasākumus varētu attiecināt arī uz nīderlandiešu bērniem, kam ir vājas sekmes mācībās.

Kopumā ņemot, līdzekļu izmantojuma izvēlē jāatspoguļo noteiktās politikas prioritātes un apņemšanās. Resursu pārvaldība sīkāk apspriesta 4. nodaļā "Integrācijas pārvaldība".

Izpratnes veicināšana. Migrantu apvienības un NVO, kas nodarbojas ar palīdzības sniegšanu migrantiem, tieši saskaras ar neatbilstošu politiku un tās sekām. Tās var pievērst uzmanību problēmām tādās jomās kā veselības aprūpe, mājokļu jautājumi un izglītība, un iesniegt attiecīgām ministrijām uzlabojumu priekšlikumus. Integrācijas pārstāvis var sniegt atbalstu šādu organizāciju veiktajam interešu aizstāvības darbam.

Integrācijas pārstāvis var arī pasūtīt pētījumu, kas izgaismotu pakalpojumu trūkumus un liktu citiem departamentiem labāk apzināties imigrantu vajadzības. Piemēram, Norvēģijā Integrācijas un dažādības departaments pasūtīja pētījumu par tiesā izmantotajiem tulka pakalpojumiem. Iegūtie rezultāti uzrādīja problēmas attiecībā uz tulku darba kvalitāti un neatkarību, un Tieslietu ministrija veica pasākumus, lai standartus uzlabotu.

Ja pastāv parlamentārā komisija vai parlamentāriešu grupa imigrantu integrācijas lietās, tā var dot ieguldījumu imigrantu integrācijas jēdziena integrēšanā sabiedrības apziņā, organizējot atklātas izskatīšanas un izmeklēšanas, un aicinot visus departamentus skaidri paust savu apņemšanos veicināt integrāciju.

Vācijas pilsētā Štutgartē Integrācijas departaments ir tieši pakļauts pilsētas mēram, tādējādi integrācijas jautājumi tiek izvirzīti politiskās darbības priekšplānā. Integrācijas departaments veic administrācijas departamentu nodaļu un pilsētai piederošo uzņēmumu tehnisko uzraudzību, nodrošinot, ka (piemēram) darba centri aktīvi ņem vērā savu klientu dažādību. Departamentu līmenī par integrācijas politikas un projektu īstenošanu un novērtēšanu ir atbildīgi departamentu vadītāji un mēra vietnieki.

Integrācijas departamentam ir savs budžets, un tas uzsāk paraugprojektus sadarbībā ar virkni partneru. Šajos paraugprojektos uzsvars tiek likts uz starpkultūru lietpratības pārveidi regulārās struktūrās, un pilsētas mērs ar savu atbalstu veicina labas prakses izplatīšanu. Papildus tehniskajai uzraudzībai politisko uzraudzību veic pilsētas domes starptautiskā komiteja, kas ir konsultatīva komiteja, kuras sastāvā darbojas 13 vēlēti pilsētas parlamenta locekļi un 12 eksperti no iedzīvotāju vidus. Iedzīvotājiem ir kompetence šādās jomās:

- valodas apmācība, izglītība, sports: 3 vietas;
- pilsētas attīstība, kohēzija, drošība: 3 vietas;
- sociālās lietas, jaunatne, veselība: 2 vietas;
- profesionālā kvalifikācija, nodarbinātība, ekonomika: 2 vietas;
- kultūra, reliģiju dialogs: 2 vietas.

Starptautiskā komiteja nav pirmām kārtām ārvalstnieku pārstāvniecība, bet gan drīzāk ekspertu grupa, kas aplūko visas ar integrāciju saistītās darbības jomas. Kopš 2005. gada administrācija arī divreiz gadā sniedz integrācijas ziņojumus pilsētas domei.

1.2. Pakalpojumu sniedzēji

Imigrantu integrācijas jēdziena integrēšana sabiedrības apziņā aptver arī vienlīdzīgu piekļu vi pakalpojumiem dažādības apstākļos. Valsts un privātā sektora pakalpojumu sniedzēji atzīst dažādību, piedāvājot pakalpojumus, kas atspoguļo jaunu un atšķirīgu vajadzību esamību. Šīs vajadzības nav tikai kultūras vai valodas noteiktas – pieaugot iedzīvotāju dažādībai, bieži rodas blīvi apdzīvoti pilsētas rajoni, kuru sociāli ekonomiskā uzbūve izvirza īpašas prasības sabiedrisko pakalpojumu sniegšanai. Vajadzības bērnu aprūpes un veselības aprūpes pakalpojumu jomā rajonā, kam raksturīga iedzīvotāju dažādība un kas ir blīvi apdzīvots, būs citādas nekā vajadzības rajonā, kam raksturīga iedzīvotāju dažādība, bet kas nav blīvi apdzīvots. Tādējādi pakalpojumi ir jāpielāgo iedzīvotāju kopumam, kuriem tie paredzēti, paturot prātā *viss* tam raksturīgās iezīmes, tai skaitā imigrantu vai bēgļu esamību.

Vajadzību un šķēršļu apzināšanās

Pakalpojumu sniedzēji izmanto dažādus instrumentus, lai noteiktu, vai esošie pakalpojumi ir atbilstoši visām iedzīvotāju grupām. Viens no veidiem, kā veikt šādu novērtējumu, ir analizēt pašus pakalpojumus – vai tos izmanto tā, kā paredzēts, vai neatbilstīgi, kas nozīmē, ka pastāv trūkumi komunikācijā vai neatbilstība starp vajadzībām un piedāvājumu.

“Reģionālajā etnisko minoritāšu veselības stratēģijā”, ko 2003. gadā izstrādāja Īrijas Austrumu reģiona veselības aizsardzības iestāde, tika noteikti prioritārie jautājumi attiecībā uz etniskajām minoritātēm piederīgiem klientiem, izskatot datus par veselības aprūpes pakalpojumu neatbilstošu izmantošanu.

Lielais pieprasījums, ar kādu nācās saskarties traumu un neatliekamās medicīniskās palīdzības nodaļām, liecināja, ka informācija par nosūtījumu sistēmu un pierakstu sistēmu apmeklējumiem, kā arī procesiem, kas saistīti ar veselības aprūpes pakalpojumu izmantošanu, daudziem imigrantiem nebija pieejama. Zemais pirmsdzemdību un pēcdzemdību aprūpes programmu izmantojums liecināja, ka veselības veicināšanas programmas un materiāli nav pietiekami pielāgoti lietotājiem no imigrantu vidus. Tā rezultātā Veselības aprūpes stratēģijā (cita starpā) tika aicināts izvērst tulkošanas pakalpojumus un izveidot īpaši uz palīdzību imigrantiem vērstu dzemdību kliniku.

Tīmekļa vietne: www.hse.ie (Austrumu reģiona veselības aizsardzības iestādi 2005. gadā iekļāva Medicīniskās palīdzības dienestā)

Vēl viens veids, kā izziņāt esošos šķēršļus piekļuvei pakalpojumiem, ir pakalpojumu izmantotāju atsauksmes. Kā minimums, būtu jāuzskaita un attiecīgi jāizskata sūdzības un pretenzijas, kas attiecas uz pakalpojumu sniegšanu. Tāpat pakalpojumu izmantotājus no imigrantu un bēgļu vidus var iesaistīt apsekojumos un pētījumu projektos, paturot prātā, ka ar dažiem no viņiem var būt grūti sazināties bez starpnieka. Šajā ziņā noderīgs var būt darbs ar migrantu apvienībām, kopienu vadītāju iesaiste vai noteiktu kopienu locekļu apmācīšana, lai tie varētu noteikt (piemēram) vajadzības veselības jomā. Tajā pašā laikā pakalpojumu sniedzējiem jāapzinās, ka visiem etniskās vai kultūras grupas locekļiem var arī nebūt vienāda pierē-

dze attiecībā uz pakalpojumiem. Vienlīdz liela vai pat lielāka loma var būt piederībai kādam sociāli ekonomiskajam slānim, valodas prasmei, juridiskajam statusam un citiem faktoriem.

SEEM projekts (Pakalpojumi gados vecākiem etniskajām minoritātēm piederīgajiem, 2003.–2006. gads), ko Eiropas Komisija finansē Kopienas rīcības programmas sociālās atstumtības apkarošanai ietvaros, pievērsās etniskajām minoritātēm piederīgu gados vecāku cilvēku piekļuvei pakalpojumiem veselības un sociālās aprūpes jomās. Projekta ietvaros tika izstrādāta brošūra, kurā izklāstīti labas prakses piemēri, kā arī pārbaudes punktu saraksts pašvaldības iestādēm un pakalpojumu sniedzējiem.

Viens no *SEEM* ietvaros minētajiem labas prakses piemēriem ir Līdsas Vecāku cilvēku forums, kurā ietilpst 110 brīvprātīgās organizācijas, kas pārstāv gados vecākus cilvēkus vai strādā ar viņiem. Forums ir iecēlis *BME* (*black and minority ethnic* – melnādaino un etnisko minoritāšu) atbalsta darbinieku un nodibinājis etniskajām minoritātēm piederīgu gados vecāku cilvēku un viņu organizāciju kontaktgrupu. Kontaktgrupas pārstāvji ir tikušies, piemēram, ar Līdsas Sociālā dienesta direktoru, lai apspriestu jauno Sociālo pakalpojumu nozares plānu un ieviestu izmaiņas mājas aprūpes pakalpojumu sniegšanā. Tādējādi kontaktgrupa rada etniskajām minoritātēm piederīgiem gados vecākiem cilvēkiem un viņu organizācijām iespēju dot ieguldījumu pakalpojumu attīstībā, kā arī pašpalīdzības stiprināšanā.

Saziņai: seem@leeds.gov.uk, tīmekļa vietne: www.leeds.gov.uk/seem/

Viens no skaidrākajiem apliecinājumiem, ka pastāv vajadzības, kam nav rasts risinājums, ir specializētu pakalpojumu rašanās, ko bieži sniedz NVO un imigrantu un bēgļu pašpalīdzības organizācijas.

Sniedzot specializētus pakalpojumus, tiek ņemti vērā pat mazu grupu īpašie apstākļi. Tādā veidā var ātri reaģēt uz radušos vajadzību, un šo pakalpojumu sniegšanas pieeja ir elastīga. Kad sabiedrībā plaši atzītie pakalpojumu sniedzēji apzinās pakalpojumu trūkumus, galvenais uzdevums ir rast pareizo līdzsvaru starp specializētiem un vispārējiem pakalpojumiem. Skaidra lomu un uzdevumu sadale var līdzēt novērst pakalpojumu pārklāšanos un koordinācijas trūkumu.

Vispārīgu un specializētu pasākumu saskaņošana

Ņemot vērā to, ka nepārtraukti nāk klāt informācija par attiecīgo iedzīvotāju mērķgrupu, pakalpojumu sniedzējiem jāizvērtē, vai var pielāgot parastos organizatoriskos procesus, politiku, praksi un struktūras, vai arī nepieciešami papildu pasākumi.

Pieņemot šos lēmumus, ir lietderīgi apsvērt šādus faktoros – laika izvēli, skaitu un darbību.

Laiks

Laika izvēle ir būtiska sastāvdaļa sekmīgā stratēģijā integrēšanai sabiedrības apziņā. Pirmais laiks pēc ieceļošanas parasti ir tas laiks, kad imigrantiem un bēgļiem visvairāk varētu būt vajadzīgas īpašas programmas. Dažās dalībvalstīs lielākā daļa imigrantu un bēgļu ir ieceļojuši neseni.

Specializētiem pasākumiem, piemēram, valodas kursiem jauniebraucējiem un ievadprogrammām, parasti ir nozīmīga loma politikā, kas pievēršas imigrantiem un bēgļiem. Tomēr neskarti nepaliek arī vispārējie pakalpojumi, jo jauniebraucēji tāpat izmantos "galvenos" pakalpojumus, piemēram, slimnīcas. Tādēļ valstīm, kurās imigrācija ir nesena parādība, var būt izdevīgi pasākumiem, kas vērsti uz imigrantu integrācijas jēdziena integrēšanu sabiedrības apziņā, pievērsties jau agrīnā posmā. Īpašas programmas var sekmīgi pievērsties konkrētām problēmām īstermiņā, bet ilgākā perspektīvā šādas problēmas var risināt vispārīgas programmas.

Skaitis

Skaitis ir svarīgs, lai izlemtu, cik liela apjoma izmaiņas nepieciešamas esošajiem pakalpojumiem. Vai organizācijai jāveic ievērojamas izmaiņas, lai atbilstu kādas mazas imigrantu vai bēgļu grupas ļoti specifiskām vajadzībām (piemēram, attiecībā uz personām, kas pieder kādai valodas grupai, kas uzņemošajā valstī vai konkrētajā rajonā ir ļoti maza)? Varbūt labāk izstrādāt specializētus pasākumus. Ar šiem pasākumiem varētu pilnībā apmierināt visas grupas vajadzības, nevis vienkārši nonākt pie, iespējams, neapmierinoša kompromisa. No otras puses, ja izmaiņām ir liela nozīme attiecībā uz lielu migrantu grupu, sabiedrībā plaši atzītam pakalpojumam sniedzējam būtu nopietni jācenšas tās ieviest.

Lai izlemtu, vai konkrētā situācijā izmantot vispārējus vai specializētus pasākumus, var izmantot dažādus kritērijus. Svarīga ir laika izvēle, kā arī konkrētā pasākuma ietekmēto cilvēku skaits. Apsverot šos faktorus, iesaistītajām pusēm jāņem vērā samērīguma aspekts.

Izglītība ir viena no galvenajām integrācijas jomām, un tai ir galvenā loma dzīves izredžu uzlabošanā imigrantu bērniem. Izglītības jomā var rast daudz piemēru imigrantu integrācijas jēdziena integrēšanai sabiedrības apziņā, piemēram, tie apkopoti *Eurydice* tīkla 2004. gada publikācijā "Imigrantu bērnu integrācija skolās Eiropā".

Eurydice ziņojumā minēts, ka Beļģijas franču kopienā, Vācijā, Francijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē (Anglijā) 5–12 % skolēnu apmeklē skolas, kurās vairāk nekā 40 % skolēnu ir no imigrantu vidus. Daudzas no šīm skolām veic pielāgojumus skolas ēdienkartē, apgērba kultūrā, peldēšanas un sporta nodarbībās, attiecībā uz reliģiskajiem svētkiem un citiem ikdienas jautājumiem. Daudzās skolās darbojas arī padomdevēji un/vai darbinieki, kas uztur saikni starp skolu un ģimeni, un tās izmanto "kultūru saziņas starpniekus", lai attīstītu saikni starp ģimeni, skolu un kopienu plašākā kontekstā. Skolas var piedāvāt vai veicināt dzimtās valodas apgūšanu un dažādību iekļaut izglītības programmā, mācot bērniem iepazīt citas kultūras un cienīt atšķirības. Zviedrijā un Somijā imigrantiem vecākiem ir arī likumīgas tiesības saņemt tulka pakalpojumus, tiekoties ar skolu.

Ziņojums: <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=045EN>

Darbspēja

Darbspēja un lietpratība ir galvenie apsvērumi, kas jāņem vērā, lemjot, vai izmantot vispārīgākus vai specifiskākus pasākumus. Tās ir kā kvalitātes mēraukla – vai organizācija un tās darbinieki spēj efektīvi rast risinājumu imigrantu vajadzībām? Vai tām vēl jāpaplašina sava starpkultūru lietpratība? Vai pasākuma veikšanai ir pieejams laiks un budžets, vai varbūt labāk izmantot specializētus pasākumus?

Veselības un patērētāju tiesību aizsardzības ģenerāldirektorāta atbalstītā projekta “Migrantiem draudzīgas slimnīcas” ietvaros ir izstrādāta “Migrantiem draudzīga kvalitātes anketa” kā novērtējuma instruments slimnīcām.

Anketā novērtē migrantiem draudzīgas struktūras, piemēram, tulkošanas pakalpojumus, informatīvo materiālu pacientiem no migrantu vidus, pakalpojumus, kuru sniegšanā jāņem vērā kultūru īpatnības (relīģija, uzturs), kā arī (kvalitātes) vadības sistēmas sastāvdaļas, lai nodrošinātu pakalpojumu draudzīgumu imigrantiem, piemēram, iekļaujot šo aspektu pamatuzdevumu formulējumos, budžeta plānošanā un darbinieku attīstības programmās.

Timekļa vietne: www.mfh-eu.net/public/home.htm

Dažos gadījumos konkrētām grupām var piedāvāt specializētu palīdzību, vienlaikus paplašinot sabiedrībā plaši atzīto dienestu starpkultūru lietpratību.

Policesol projekts ir izglītības programma, ko partnerībā izstrādājuši Kārdifas policijas Sabiedrības drošības departaments un Kārdifas grāfistes padomes Atpūtas un mūžizglītības departaments. *Policesol* (*ESOL* oriģināla saīsinājumā nozīmē angļu valoda citu valodu runātājiem) sniedz valodas atbalstu personām, kas nespēj runāt angļiski.

Projektā apvienotas mācības *ESOL* skolotāju vadībā un priekšlasījumi, ko sniedz kopienas policijas darbinieki un probācijas dienesta darbinieki. Policijas darbinieki runā ar dalībniekiem par tādiem jautājumiem kā bērnu atstāšana bez uzraudzības mājās vai parkos, auto vadīšana bez dokumentiem, vardarbība mājās vai pazemošana rases piederības dēļ.

Projekta rezultātā ir pieaugusi etniskajām minoritātēm piederīgu dalībnieku uzticība policijai, turklāt viņi ir ieguvuši iespējas veikt brīvprātīgu darbu vai strādāt par Policijas sabiedrības atbalsta darbiniekiem. Tas ir uzlabojis policijas spēku reputāciju etniskajos jautājumos.

Vienlaikus policijas darbinieki, kas bijuši iesaistīti izglītošanas darbā, ir norādījuši, ka, darbojoties ar etniski daudzveidīgām grupām, viņi guvuši ļoti vērtīgu praktisko pieredzi. Viņi sākuši labāk izprast grūtības, ar kādām jāsaskaras imigrantiem, un atzinuši, ka pieredze ir lietderīgāka par teorētisku apmācību par dažādības jautājumiem.

Timekļa vietne: www.cardiff.gov.uk

Integrācijas rokasgrāmatas pirmajā izdevumā (2. nodaļā) tika sniegta virkne piemēru par to, kā attīstīt starpkultūru lietpratību, procesā kļūstot par “atvērtu un iekļaujošu organizāciju”. Pirmajā izdevumā un šajā izdevumā iekļautie piemēri skaidri liecina, ka pakalpojumu sniegšanā jābalstās uz labām zināšanām par klientiem no imigrantu vidus – jāzina, kā viņi šeit apmetušies, kāds ir viņu vecums un dzimums, valodu vajadzības, kultūras un reliģijas parašas, un kādi šķēršļi pastāv attiecībā uz piekļuvi pakalpojumiem un/vai to izmantošanu. Tas var veicināt imigrantu piekļuvi sabiedrībā plaši atzītiem pakalpojumiem.

- Zināšanas par klientiem no imigrantu un bēgļu vidus var iegūt dažādos veidos: analizējot un iegūstot datus, starpkultūru lietpratību nosakot par prioritāti darbinieku atlasē, apmācībā un novērtēšanā, iesaistot ārējos ekspertus, apspriežoties ar sabiedrības grupām vai atsevišķiem pilsoņiem un smeļoties atziņas no specializētām iniciatīvām.**

Saiknes izveide starp cilvēkiem un iestādēm

Integrēšana sabiedrības apziņā nozīmē, ka cilvēki ievieš izmaiņas institūcijās, ar kurām tie sadarbojas kā darbinieki, klienti vai citas ieinteresētās personas. Institūcijas, kas ir atvērtas līdzdalībai un atsauksmēm, spēs labāk apzināties jomas, kurās netiek panākta vienlīdzīga piekļuve, un pakalpojumu sniedzējiem, kas vēlas sniegt klientu vajadzībām pielāgotus pakalpojumus, būs vieglāk ieviest izmaiņas attieksmē, kas notiek kopsoli ar sekmīgu imigrantu integrācijas jēdziena integrēšanu sabiedrības apziņā.

Un otrādi, ja pakalpojumu sniedzēji ir attālināti no pakalpojumu izmantotājiem, tiem imigrantu vajadzību apzināšana var veikties lēni. Imigranti var nebūt informēti par pieejamajiem piedāvājumiem, pieņemot, ka sabiedrībā plaši atzīts pakalpojumu sniedzējs nebūs pretimnākošs vai būs naidīgi noskaņots. Izmaiņas, kaut notiekot, var izrādīties par maz popularizētas.

- NVO var darboties kā starpnieki un palīdzēt mainīt priekšstatus, kādi vienam par otru izveidojušies pakalpojumu sniedzējiem un izmantotājiem. Piemēram, kopienas atbalsta grupas var ietekmēt imigrantu zināšanas par pakalpojumu sniegšanu, kā arī to, ko viņi no tās sagaida.**

Imigrantu integrācijas jēdziena integrēšanai sabiedrības apziņā piemīt sociāli tiesiskais aspekts un lietderības aspekts. Tiem abiem jāatspoguļojas integrēšanas definēšanā un īstenošanā. Citiem vārdiem, efektīvai politikas īstenošanai jānotiek līdztekus ar uzmanības pievēršanu vienlīdzības jautājumiem. Lai arī daži iesaistītie mehānismi ir diezgan tehniski, integrēšana sabiedrības apziņā galvenokārt ir vērsta uz “izmaiņām prātā un jūtās”, kā arī uz tādas sabiedrības veidošanu, kas apzinās dažādību un spēj uz to reaģēt.

- Īpaši svarīga ir darbinieku attieksme pakalpojumu sniedzējās iestādēs, kam jāpielāgo savi darba procesi, lai atbilstu dažādībai. Vai viņus var motivēt ieklausīties pakalpojumu izmantotājos, pārskatīt savas metodes un paplašināt lietpratību?**

Reizēm darbinieku noslogojums izraisa attiecību pasliktināšanos ar klientu. Īpaši kontakt-darbiniekiem noslogotos laikposmos var būt mazāk iespēju un vēlēšanās veltīt papildu laiku klientiem no imigrantu vidus. Beļģijā federālā valdība ir izveidojusi kultūru starpniecības programmu, kuras ietvaros tā subsidē kultūru starpniekus vai koordinatorus aptuveni piecdesmit Beļģijas slimnīcās. Šīs programmas pamatā ir pakalpojums, ko sniedz divdesmit brīvprātīgās organizācijas visā valstī.

Tīmekļa vietne: www.cofetis.be

Viens no dzinējspēkiem integrēšanai sabiedrības apziņā ir politiskā griba. Jo ciešāka saikne politiskajām organizācijām un struktūrām būs ar imigrantiem, jo aktīvāk tās centīsies panākt imigrantu integrācijas jēdziena integrēšanu sabiedrības apziņā.

Šeit var izvirzīt jautājumu par imigrantu balsstiesībām pašvaldību līmeņa vēlēšanās, jo liela daļa pakalpojumu tiek sniegti pašvaldību līmenī. Pakalpojumus bieži finansē pašvaldības, un lēmumus par to, kā tos sniegt, pieņem pašvaldību līmenī. Kā teikts 9. kopīgajā pamatprincipā, imigrantu integrāciju, īpaši vietējā līmenī, veicina viņu līdzdalība demokrātijas procesos, tostarp iesaiste vēlēšanās, balsstiesības un dalība politiskajās partijās.

1.3. Nevalstiskās organizācijas

Dinamiski sastatot vispārīgus un specializētus pakalpojumus, NVO un sabiedrībā plaši atzītie pakalpojumu sniedzēji izstrādā mainīgus saskarsmes modeļus. Tiem var būt raksturīga vai nu savstarpēja papildināšana vai konkurence, koordinācija vai pārklāšanās, pārskatāmība vai nelietderīgums. Galvenais uzdevums ir balstīties uz kopīgām interesēm un attiecīgi stiprājām pusēm, lai veidotu attiecības, kurās iespējama vienlīdzīga partnerība.

NVO parasti tiek veidotas ar konkrētu mērķi vai noteiktās interesēs, piemēram, ja jaušami trūkumi valdības politikā vai pakalpojumu sniegšanā. Tās bieži sniedz specializētus pakalpojumus konkrētām imigrantu vai bēgļu grupām. Šādus pakalpojumus reizēm uzlūko kā īstermiņa "lāpīšanas" risinājumus, jo tie parasti ir balstīti uz projektiem un atkarīgi no laikā ierobežota donoru finansējuma. Tomēr galvenais, kam NVO pievērš uzmanību, ir ilgspēja. Vai specializētu pasākumu rezultātā sabiedrībā plaši atzītie pakalpojumu sniedzēji var likt lietā gūtās atziņas? Vai imigrantiem un bēgļiem būtiskie jautājumi tiks iekļauti ilgtermiņa plānošanā?

Tālāk aprakstītā gadījuma izpēte apliecina, cik svarīgi ir NVO un sabiedrībā plaši atzīto pakalpojumu sniedzēju "sadarbības nosacījumi". Kā organizatoriskās saiknes veidot tā, lai sniegtu pēc iespējas labākus pakalpojumus lietotājiem, bet organizācijas varētu saglabāt savu identitāti?

Bēgļu konsultēšana sociālajā jomā Ungārijā

NVO *Menedék* – Ungārijas migrantu apvienība – tika dibināta 1995. gadā kā pilsoniska iniciatīva, saņemot finansējumu no ANO Augstā komisāra bēgļu jautājumos (*UNHCR*).

1998. gadā *Menedék* uzsāka *UNHCR* finansētu projektu, kura mērķis bija nodrošināt starpniecību starp pakalpojumu izmantotājiem un valsts vai pašvaldību pakalpojumu sniedzējiem. Projekta īstenošanas gaitā *Menedék* atklāja, ka daudzos gadījumos sabiedrībā plaši atzītie pakalpojumu sniedzēji nedarbojas efektīvi. Tādēļ tā pati uzsāka konsultēšanas pakalpojumu sniegšanu bēgļiem.

Konsultāciju dienests kļuva pazīstams sabiedrībā plaši atzīto iestāžu vidū, un pakalpojumu izmantotāji bēgļi arvien biežāk tika nosūtīti turp.

2002.–2003. gadā *UNHCR* pārtrauca finansēšanu. *Menedék* pūles ieinteresēt sabiedrībā plaši atzītos pakalpojumu sniedzējus bija nesekmīgas. Konkrēti netika pieņemts priekšlikums, ka sabiedrībā plaši atzītajām iestādēm pašām vajadzētu nodarboties ar bēgļiem, bet *Menedék* saglabāt kā “resursu centru”.

2005. gadā *Menedék* izstrādāja “lietu pārvaldības” sistēmu, kurā tai pienākas koordinētāja un starpnieka loma starp pakalpojumu izmantotājiem bēgļiem un pakalpojumu sniedzējiem. Viens no tās mērķiem bija atzīt *Menedék* stāvokli un speciālās zināšanas politikas līmenī.

Uz imigrantiem vērsti specializēti pasākumi ir galvenais zināšanu avots sabiedrībā plaši atzītajām organizācijām. Politikas veidotājiem vajadzētu aktīvi vākt informāciju no brīvprātīgajām un sabiedriskajām organizācijām, kam ir tieši sakari ar konkrētām grupām.

Informāciju var vākt, pasūtot kvalitatīvus pētījumus vai tieši apspriežoties ar iesaistītajiem imigrācijas speciālistiem. Var rīkot paraugprakses seminārus specializētām iniciatīvām, kuros kopā sanāk gan specializēto pasākumu īstenoņi, gan to iestāžu darbinieki, kas vēl nav iesaistīti imigrantu integrācijas jēdziena integrēšanā sabiedrības apziņā. Ja specializētos pasākumus finansē valsts, īstenoņiem organizācijām var lūgt novērtējuma ziņojumus ievirzīt uz pieredzes apmaiņu. Piemēram, ziņojumos var iekļaut nodaļu par “sabiedrībā plaši atzīto iestāžu gūtajām atziņām”. Šajā kontekstā novērtējumi uzlūkojami kā noderīga pieredzes apgūšanas iespēja. Tie sīkāk apspriesti šīs rokasgrāmatas 4. nodaļā.

Neatkarīgi no īpašiem projektiem NVO, tostarp migrantu apvienības, var kļūt par “speciālo zināšanu centriem” un likt lietā savas zināšanas par kopienām, kļūstot par sabiedrībā plaši atzīto pakalpojumu sniedzēju vai valsts iestāžu mācībspēkiem un padomniekiem. Tāpat tās var izstrādāt materiālus, ko izmantot vispārējās mācību programmās valsts pārvaldes darbiniekiem, sociālajiem darbiniekiem utt. Šķiet, ka pieprasījums pēc šādiem pasākumiem turpinās pieaugt, jo starpkultūru lietpratības nozīme tiek novērtēta arvien vairāk.

NVO var būt arī interešu aizstāvības un kampaņas pasākumu organizācijas. Vēršot uzmanību uz konkrētiem imigrantu integrācijas aspektiem, tās var veicināt to, ka šim jautājumam pa-

stāvīgi tiek pievērsta uzmanība. Kā liecina labas prakses piemēri, valsts pārvaldes iestādēm vajadzētu atzīt dažādās NVO lomas – tās atzīstot gan par interešu aizstāvības organizācijām, gan par pakalpojumu, piemēram, tulkošanas pakalpojumu un informācijas sniegšanas pakalpojumu sniedzējiem, gan par dialoga veicinātājiem. Visu to īstenoto pasākumu aspektu finansēšana var kalpot par atbalstu NVO autonomijai un apliecināt valdības ieinteresētību saziņā un aktīvā iesaistē kā galvenajos imigrantu integrācijas elementos.

1. nodaļa. Secinājumi

1. Politikas veidotājiem, pakalpojumu sniedzējiem un nevalstiskajām organizācijām, kas darbojas visdažādākajās jomās, kritiski jāizvērtē savi pasākumi. Cik lielā mērā programmas atzīst imigrantu īpašās vajadzības un apstākļus, kā tās tiem atbilst, un vai tiek veikta atbilstoša plānošana? Vai iespējams procesus un struktūras pielāgot, lai uzlabotu imigrantu piekļuvi, balstoties uz vienlīdzību?
2. Kā liecina pieredze, imigrantu integrācijas jēdziena integrēšana sabiedrības apziņā norit sekmīgāk, ja šie pasākumi balstās uz skaidru politisko vēstījumu, proti, ka imigrantu integrācijas jautājumu risināšana nav "lieka greznība", bet gan daļa no iestādes darba uzdevuma, tās klientiem, dalībniekiem vai ieinteresētajām pusēm kļūstot aizvien dažādākām.
3. Pakalpojumu sniedzēji izmanto dažādus instrumentus, lai noteiktu, vai esošie pakalpojumi ir atbilstoši visām iedzīvotāju grupām. Viens no veidiem, kā veikt šādu novērtējumu, ir analizēt pašus pakalpojumus – vai tos izmanto tā, kā paredzēts, vai neatbilstīgi, kas nozīmē, ka pastāv trūkumi komunikācijā vai neatbilstība starp vajadzībām un piedāvājumu.
4. Sniedzot specializētus pakalpojumus, tiek ņemti vērā pat mazu grupu īpašie apstākļi. Tādā veidā var ātri reaģēt uz radušos vajadzību, un šo pakalpojumu sniegšanas pieeja ir elastīga. Kad sabiedrībā plaši atzītie pakalpojumu sniedzēji apzinās pakalpojumu trūkumus, galvenais uzdevums ir rast pareizo līdzsvaru starp specializētiem un vispārējiem pakalpojumiem. Skaidra lomu un uzdevumu sadale var līdzēt novērst pakalpojumu pārklāšanos un koordinācijas trūkumu.
5. Ņemot vērā to, ka nepārtraukti nāk klāt informācija par iedzīvotāju mērķgrupu, pakalpojumu sniedzējiem jāizvērtē, vai var pielāgot parastos organizatoriskos procesus, politiku, praksi un struktūras, vai arī nepieciešami papildu pasākumi.
6. Lai izlemtu, vai konkrētā situācijā izmantot vispārējus vai specializētus pasākumus, var izmantot dažādus kritērijus. Svarīga ir laika izvēle, kā arī konkrētā pasākuma ietekmēto cilvēku skaits. Apsverot šos faktorus, iesaistītajām pusēm jāņem vērā samērīguma aspekts.
7. Zināšanas par klientiem no imigrantu un bēgļu vidus var iegūt dažādos veidos: analizējot un iegūstot datus, starpkultūru lietpratību nosakot par prioritāti darbinieku atlasē, apmācībā un novērtēšanā, iesaistot ārējos ekspertus, apspriežoties ar imigrantu grupām vai atsevišķiem pilsoņiem un smēloties atziņas no specializētām iniciatīvām.
8. NVO var darboties kā starpnieki un palīdzēt mainīt priekšstatus, kādi vienam par otru izveidojušies pakalpojumu sniedzējiem un izmantotājiem. Piemēram, kopienas atbalsta grupas var ietekmēt imigrantu zināšanas par pakalpojumu sniegšanu, kā arī to, ko viņi no tās sagaida.

9. Īpaši svarīga ir darbinieku attieksme pakalpojumu sniedzējās iestādēs, kam jāpielāgo savi darba procesi, lai atbilstu dažādībai. Vai viņus var motivēt ieklausīties pakalpojumu izmantotājos, pārskatīt savas metodes un paplašināt lietpratību?
10. Viens no dzinējspēkiem integrēšanai sabiedrības apziņā ir politiskā griba. Jo ciešāka saikne politiskajām organizācijām un struktūrām būs ar imigrantiem, jo aktīvāk tās centīsies panākt imigrantu integrācijas jēdziena integrēšanu sabiedrības apziņā.
11. Uz imigrantiem vērsti specializēti pasākumi ir galvenais zināšanu avots sabiedrībā plaši atzītajām organizācijām. Politikas veidotājiem vajadzētu aktīvi vākt informāciju no brīvprātīgajām un sabiedriskajām organizācijām, kam ir tieši sakari ar konkrētām grupām.

2. nodaļa Mājokļi pilsētvidē

Mājoklis ir būtiski svarīgs katram cilvēkam atsevišķi, ģimenēm un kopienām, un tas ir būtisks faktors integrācijas veicināšanā. Šajā nodaļā aprakstīta prakse, kuras mērķis ir paplašināt mājokļa izvēles iespējas imigrantiem, samazinot pieejamības šķēršļus un uzlabojot mājokļu kvalitāti. Kaut arī šādi pasākumi lielākoties ir maza apjoma un specializēti, tie tiek īstenoti plašāku pilsētas politiku un struktūru ietvaros. Mūsdienās atsevišķās Eiropas pilsētās vairāk nekā pusei iedzīvotāju ir imigrantu izcelsme, kas rada jaunus dažādības apstākļus. Šādas pilsētas bieži ir priekšgalā, izvēršot pasākumus attiecībā uz pilsētu atjaunošanu, jauktām īpašumtiesībām un īri, iekļaujošām iestādēm un pakalpojumiem un saziņu un līdzdalību, kas var veicināt labākus dzīves apstākļus iedzīvotājiem, kuru sastāvam kļūst raksturīga arvien lielāka dažādība.

7. pamatprincips rada kontekstu mājokļu politikas iekļaušanai imigrantu integrācijas sistēmā. Tajā teikts: "Svarīgs integrācijas mehānisms ir bieža saskarsme imigrantu un dalībvalsts pilsoņu starpā. To var attīstīt kopīgos forumos, starpkultūru dialogā, sniedzot informāciju par imigrantiem un viņu kultūru, kā arī veicinot labākus dzīves apstākļus pilsētu vidē."

2.1 Mājokļu izvēles iespēju paplašināšana imigrantiem

Tāpat kā visi iedzīvotāji, arī imigranti izstrādā mājokļa stratēģiju, balstoties uz savām vajadzībām un iespējām, kādas sniedz konkrētā vide. Politikās jācenšas paplašināt viņu izvēles iespējas, nodrošinot vienādas iespējas mājokļu tirgū gan pieejamības, gan kvalitātes ziņā.

Mājokļu pieejamība

Daudzi imigranti mājokļu tirgū saskaras ar tiešu un netiešu diskrimināciju. Mājokļu īpašnieki var vispār nevēlēties tos pārdot vai izīrēt imigrantiem. Citi var pieprasīt pārmērīgu īres maksu vai iemaksu uz priekšu, atteikties pieņemt garantijas vai pieprasīt nevajadzīgus dokumentus un rekomendācijas. Tā kā privāto mājokļu pieejamības ziņā situācija ir sarežģīta, imigrantu vidū bieži vien ir liels pieprasījums pēc sociāliem īrētiem mājokļiem. Taču sociālo mājokļu resursi ir nelieli, un rindas ir garas. Traucēkļi un diskriminācija, kas skar imigrantus un minoritātes 15 ES dalībvalstīs, ir dokumentēta Eiropas Rasisma un ksenofobijas uzraudzības centra 2005. gada publikācijā "Migranti, minoritātes un mājokļi. Atstumtība, diskriminācija un diskriminācijas novēršana 15 Eiropas Savienības dalībvalstīs", kam pamatā ir valstu ziņojumi, ko snieguši Eiropas Rasisma un ksenofobijas uzraudzības centra kontaktpunkti.

Kopienas tiesības paredz, ka attieksmei pret pastāvīgajiem iedzīvotājiem un pilsoņiem jābūt vienlīdzīgai attiecībā uz piekļuvi precēm un pakalpojumiem, un tās paredz aizsardzību pret diskrimināciju uz rasu vai etniskās piederības pamata preču un pakalpojumu (tai skaitā mājokļu) piedāvājumā.

Var vairāk izmantot tiesību aktus, kas aizliedz diskrimināciju pakalpojumu sniegšanas jomā, ieskaitot mājokļus.

Diskriminācijas novēršanas likumu izmantošana Francijā

Lietā: *Hamida un Audrey Brahmia*, Grenobles Krimināltiesa, 2004. gada 14. septembrī.

Šajā lietā tiesa zemes īpašnieku atzina par vainīgu rasu diskriminācijā, pamatojoties uz Kriminālkodeksa 225. panta 2. punktu, par atteikšanos pārdot zemes gabalu rasistisku apsvērumu dēļ. Pieņēmis piedāvājumu pirkt zemes gabalu, īpašnieks tomēr atteicās veikt darījumu, pamatojot to tādējādi, ka viņš baidoties izraisīt nesaskaņas ar kaimiņiem, jo pircējs ir "arābs". Pieprasījis pircēja laulības apliecības kopiju, lai pārliecinātos par viņa "labu uzvedību", laulību ceremonijas fotogrāfijas, lai novērtētu viņa izturēšanos, un pieprasījis augstāku samaksu, kā arī samazinājis pārdodamo zemes gabalu, viņš joprojām atteicās veikt darījumu, apgalvojot, ka pārdošanas darījumu veikt neļauj tehniskas problēmas un ar nekustamā īpašuma tiesību aktiem saistītas problēmas.

Grenobles Krimināltiesa notiesāja zemes īpašnieku, kurš spriedumu pārsūdzēja. 2005. gada 27. oktobrī apelācijas tiesa piesprieda lielāku sodu, proti, nosacītu brīvības atņemšanu uz sešiem mēnešiem, 6000 euro naudas sodu, kā arī tika prasīts, lai sods tiktu publicēts divu lielāko vietējo laikrakstu nekustamo īpašumu sadaļā un svarīgākajā nekustamo īpašumu nozares publikācijā "*la Revue Bleue*".

European Anti-discrimination Law Review, Nr. 3, 2006. gada aprīlis, 66. lpp.

http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/policy/aneval/legnet_en.htm

Noteikumi, kas attiecas uz mājokļiem, parasti ir izklaidus ietverti daudzos likumos un bieži vien sarežģītā valodā nosaka, kādas ir namīpašnieku un iedzīvotāju tiesības un pienākumi.

Rīcības kodeksos mājokļu jautājumos var izskaidrot, ko tiesību akti mājokļu jautājumos nozīmē praksē.

Rīcības kodeksam attiecībā uz vienlīdzību mājokļu jautājumā var būt četri izvērsti mērķi:

- noteikt standartus vienlīdzības panākšanai un sniegt praktiskus norādījumus par to, kā novērst nelikumīgu rasu diskrimināciju un panākt vienlīdzīgas iespējas mājokļu jautājumā un ar mājokļiem saistītajos pakalpojumos,
- palīdzēt mājokļu organizācijām un citiem, kuriem saskaņā ar dažādu valstu tiesību normām par mājokļiem un plānošanu ir noteikti pienākumi, izprast savus pienākumus un tiesības,
- palīdzēt juristiem un citiem konsultantiem dot padomus klientiem, un palīdzēt tiesām interpretēt tiesību jēdzienus, kā arī
- nodrošināt, ka ikvienam, kas vēlas uzsākt tiesvedību, ir skaidra izpratne gan par tiesību aktiem, gan labo praksi mājokļu un ar tiem saistīto pakalpojumu jomā.

Pastāv virkne pasākumu, kurus var izmantot imigrantu tiešam un netiešam atbalstam.

Praktiska palīdzība var izpausties kā rekomendācijas namīpašniekiem, iepriekšējas iemaksas vai īres garantijas. Spānijā lielākajā daļā imigrācijas un integrācijas plānu tagad ietvertas programmas, kuru ietvaros publiska iestāde garantē namīpašniekam, ka īre tiks maksāta un bojājumi, ja tādi tiktu radīti, novērsti. Katalonijas vietējā pārvalde ir izveidojusi Sociālo mājokļu tīklu (*Red Bolsa de Vivienda Social*), kas nodrošina tehniskas un juridiskas garantijas, visaptverošu apdrošināšanas polisi un aizdevumu depozītam.

Itālijas *CENSIS* institūta veiktajā pētījumā, ko Kopianas rīcības programmas diskriminācijas apkarošanai ietvaros pasūtījusi Darba un Sociālās politikas ministrija, iekļauts to instrumentu saraksts, kuri ir sekmīgi izmēģināti vietējā līmenī, sniedzot imigrantiem atbalstu mājokļa īres vai pirkšanas procesā. Pētījumā aptverti 99 pakalpojumi, un tie sadalīti vairākās kategorijās – informācija un konsultēšana, starpniecība, īpašuma pārvaldība vai mājokļu pirkšana, īpašumu celtniecība vai atjaunošana, garantiju līdzekļi un aizdevumi. Kā paraugprakse tiek minēti četri piemēri: Stadēras rajona atjaunošanas programma Milānā, *Un tetto per tutti* Perudžā, *Nuovo Villaggio* kooperatīvs Padujā un namu īres aģentūra Rimini. Itālijas valdība un citi procesa dalībnieki ir iesaistīti šīs prakses izplatīšanā valsts un Eiropas līmenī.

Piemērs: *Un tetto per tutti*

Projektu *Un Tetto per Tutti* izstrādāja Umbrijas reģionā, un vēlāk īstenoja arī Lombardijas reģionā.

Turpmākie īpašnieki – gan imigranti, gan Itālijas pilsoņi – ceļ vai atjauno mājas uz zemes, ko tiem piešķirušas pašvaldības. Eksperti un vietējās apvienības koordinē projektu un nodrošina loģistikas un tehnisko atbalstu, tai skaitā kredīta pieejamību.

Kopš 2001. gada ir uzceltas 52 jaunas mājas un projektā piedalījušās 72 ģimenes, no kurām puse bijušas imigranti. Turpmāk, pateicoties bankas aizņēmumiem un imigrantu strādnieku maksātai īres maksai, projekts varētu kļūt pašuzturošāks.

CENSIS, Housing Policies and Services for Immigrants in Italy, kopsavilkums angļu valodā, Roma, 2005. gada novembris, 38.–40. lpp.

Gan imigrantiem, gan pārējiem iedzīvotājiem ar zemiem un neregulāriem ienākumiem ir ierobežotas iespējas un pastāv šķēršļi mobilitātei mājokļu tirgū. Reizēm šo situāciju vēl vairāk pasliktina jautājums par imigrantu juridisko statusu. Piemēram, personām, kurām ir pagaidu uzturēšanās atļaujas, var nebūt iespēju panākt atbilstību "atbilstoša mājokļa" prasībai, kas ir priekšnoteikums ilgtermiņa uzturēšanās statusam, jo namīpašnieks atsakās bez garantētas uzturēšanās atļaujas mājokli izīrēt uz pilnu līguma laiku. Tāpat iestādes var pieprasīt, lai persona, kas iesniegusi pieteikumu par ģimenes atkalapvienošanos, iesniegtu pierādījumus par izmitināšanu, kas tiktu uzskatīta par pienācīgu, salīdzinot ar līdzīgu ģimeni šajā pašā reģionā, un kas atbilstu spēkā esošajiem vispārējiem veselības un drošības standartiem.

Jānovērtē dzīvesvietas prasību atbilstība mājokļu politikai un to ietekme uz imigrantu situāciju mājokļu tirgū.

Mājokļu kvalitāte

Mājokļiem, kurus imigranti var atļauties, reizēm ir slihta kvalitāte. Piemēram, dažiem namiem, kas vairākās dalībvalstīs celti pēckara periodā, raksturīgi ūdens radīti bojājumi, siltumizolācijas problēmas, slikti darbojošies lifti vai citas problēmas, kas saistītas ar celtniecībā izmantotajiem materiāliem. Mazāki namīpašumi arī var būt slikti uzturēti, īpaši, ja namīpašnieki, kas izīrē mājokļus imigrantiem, neveic nepieciešamo remontu. Reizēm imigranti un bēgļi ir atkarīgi no nedrošiem mājokļiem, kas var būt nolaisti vai pat bīstamā stāvoklī.

Valsts un pašvaldību iestādēm jācenšas apzināties ar mājokļu kvalitāti saistītās nopietnās problēmas un iniciatīvas balstīt uz uzticamiem datiem par imigrantu situāciju mājokļu jomā. Šim nolūkam var izmantot apsekojumus. Šos apsekojumus varētu izstrādāt tā, lai būtu iespējams veikt salīdzinājumu Eiropas mērogā un varētu izveidot Eiropas standartus.

Īpašniekus var mudināt uzlabot savu īpašumu kvalitāti, vienlaikus padarot tos pieejamus imigrantiem. Piemēram, Skikli municipalitāte Itālijā (Ragusas provincē Sicīlijā) piedāvā segt līdz pat 50 % atjaunošanas un remonta izdevumu īpašniekiem, kas piekrīt vismaz piecus gadus izīrēt šos īpašumus imigrantiem par noteiktām zemām cenām. Ieguvējas no šīs iniciatīvas ir aptuveni 15 ģimeņu grupas, un pašvaldības ieguldījumi ir 50 000 euro.

Mājokļu variantu "savietošana" ar imigrantu vajadzībām ir viens no mājokļu kvalitātes aspektiem. Dažās dalībvalstīs mājokļos, ko imigranti var atļauties, nav ņemts vērā tas, ka imigrantu un bēgļu ģimenes var būt lielākas nekā caurmērā. Piemēram, Zviedrijā lielie dzīvokļi saglabājušies gandrīz vienīgi vecajās, privāti izīrējamās ēkās, kuru īre vai pirkšana ir dārga. Dažos gadījumos šāda neatbilstība starp mājokļu vajadzībām un piedāvājumu ir par iemeslu pārapsūtošībai, kas izraisa elpošanas ceļu saslimšanas un citas veselības problēmas, kā arī sociālus sarežģījumus. Apvienotajā Karalistē tika veikts pētījums "Musulmaņu mājokļu situācija", pamatojoties uz tautas skaitīšanas datiem. Tas liecina, ka gandrīz 42 % musulmaņu bērnu dzīvo pārbīvētos mitekļos, salīdzinot ar 12 %, kas ir iedzīvotāju vidējais rādītājs šajā ziņā.

Jaunceļamajos sociālajos mājokļos var ņemt vērā imigrantu vai bēgļu atšķirīgās vajadzības, piemēram, nodrošinot dzīvokļus lielākām ģimenēm. Tāpat, konsultējoties ar īrniekiem imigrantiem, var pārveidot esošos mitekļus un nodrošināt papildu pakalpojumus, piemēram, komunālās veļas mazgātavas telpas, jumta dārzus vai komunālos satelītšķīvjus. Piemēram, komunālo dzīvi ar šādām iniciatīvām atbalsta *Sozialbau AG* Vīnē, namīpašums, ko vienlīdz lielā skaitā apdzīvo ārvalstnieki (no visdažādākajām valstīm) un paši austrieši.

Mājokļu uzņēmumi, kas aktīvi cenšas uzlabot pakalpojumus klientiem no imigrantu vidus, spēs veiksmīgāk panākt atbilstību starp viņu vajadzībām un vēlmēm. Mājokļu uzņēmumi var īpaši apmācīt savus darbiniekus šim nolūkam vai pieņemt darbā cilvēkus ar imigrantu izcelsmi.

Apvienotajā Karalistē daudzas *Black and Minority Ethnic (BME)* mājokļu apvienības specializējas mājokļu pakalpojumu sniegšanā savai mērķgrupai. Piemēram, *Ashram Housing Association* ir lielākā *BME* mājokļu apvienība Rietummidlendā. Tās īpašumā un apsaimniekošanā ir 727 ēkas, no kurām lielākā daļa (543) atrodas Birmingemā. Četrdesmit deviņi procenti apvienības īrnieku ir no Āzijas, 27 % ir baltādainie iedzīvotāji, 13 % – melnādainie, bet 8 % ir jaukta izcelsme. Apvienība par savu galveno mērķi uzskata īpaši *BME* grupu vajadzību apmierināšanu, tomēr neaprobežojas ar to.

Vairāk nekā 20 % no apvienības mājokļiem ir lieli ģimeņu mitekļi ar četrām vai vairāk guļamistabām (līdz pat septiņām). *Ashram*, balstoties uz speciālistu atbalstu, ir uzbūvējusi arī virkni mājokļu, kas atbilst vecāku Āzijas imigrantu un sieviešu, kas bēg no varmācības mājās, vajadzībām, kā arī izstrādājusi garīgās veselības projektu sievietēm no Āzijas.

Kā norādīts vienā no jaunākajiem Revīzijas komisijas pārskatiem, 75 % *Ashram* valdes locekļu un 71 % vadošo darbinieku ir no *BME* grupām. Kopumā 100 darbinieku lielā apvienība atspoguļo tās kopienas demogrāfisko ainu, un organizācija ir izveidojusi darbinieku valodu prasmju sarakstu, lai spētu nodrošināt tulkošanu, kad tā nepieciešama. Četrdesmit procenti apvienības līgumdarba veicēju arī ir no *BME* organizācijām.

Ashram Housing Association Limited, www.ashramha.org.uk
Housing inspection report, www.audit-commission.gov.uk

2.2 Integrācija pilsētvidē

Daudzās Eiropas pilsētās ir koncentrētas nabadzības rajoni, kas bieži ir nošķirti no pārējās pilsētas. Daudzos gadījumos to iedzīvotāju vidū ir liels imigrantu īpatsvars. Imigrantus, tāpat kā citus iedzīvotājus, ietekmē attālinātība no oficiālā darba tirgus, privātā sektora struktūru, piemēram, veikalu un banku trūkums, liels pieprasījums pēc sabiedriskajiem pakalpojumiem un to sliktā kvalitāte, noziedzības un antisociālas uzvedības līmenis un sliktā reputācija, kas raksturīga šādiem trūcīgiem rajoniem. Turklāt ģeogrāfiskā koncentrētība var ietekmēt imigrantu izolētību no sabiedrības plašākā kontekstā un dot mazāk iespēju apgūt valodu, īpaši bērniem.

Politika un prakse ir vērstas uz to, lai nepieļautu sociālo atstumtību un segregāciju, kas ir raksturīga trūcīgiem rajoniem. Tajā pašā laikā ar tām var stiprināt pozitīvos aspektus, ko izjūt daudzi iedzīvotāji no imigrantu vidus – sociālo, ģimenes un etnisko tīklu nodrošināto atbalstu, iespējas, kādas rada etniskais darba tirgus, ātru palīdzību jauniebraucējiem un etnisko apvienību esamību.

Turpmākajās nodaļās tiks doti piemēri pilsētas atjaunošanai, jauktām īpašumtiesībām un īrei, iekļaujošām institūcijām un pakalpojumiem un saziņai un līdzdalībai. Laba prakse liecina, ka, lai arī fiziskā infrastruktūra ir svarīga, politikā jāizceļ arī sociālie, ekonomikas un kultūras aspekti. Veikali, veselības aprūpes iestādes, reliģiskie un kultūras centri un citas iestādes un pakalpojumi ir funkcionālas pilsētvides nepieciešama sastāvdaļa. Dzimumu attiecības ir

svarīgas, veidojot saskarsmi pilsētvidē, un ar dzimumu saistītām iniciatīvām var būt nozīmīga ietekme.

Politikas mērķiem trūcīgajos rajonos jābūt saskanīgiem ar visas pilsētas plānošanu, un pilsētas koncepcijās priekšplānā jāizvirza "tiltu" veidošana starp dažādiem pilsētas rajoniem. Jebkāda nevienlīdzība pakalpojumu sniegšanā dažādiem rajoniem jānovērš pirmām kārtām.

Pilsētas atjaunošana

Atjaunošanas programmas tiek paredzētas skaidri nodalītiem pilsētu rajoniem. Tās bieži saistītas ar ievērojamiem ieguldījumiem, fiziskās infrastruktūras atjaunošanu un modernizēšanu. Šādi pasākumi var ievērojami uzlabot iedzīvotāju labklājību, jo netīrība, atkritumi un troksnis bieži ir saistīti ar arhitektūru. Namīpašumu uzlabošana var aptvert balkonu un terašu izbūvi, kas nodrošina privātumu, skaņas izolāciju pagalmos un vārtrūmēs, āra apgaismojumu, pietiekami lielas atkritumu savāktnes, no kurām atkritumi tiek izvesti pietiekami bieži, un regulāru lielgabariņa atkritumu savākšanu. Var apbūvēt neizmantotās teritorijas starp ēkām, un skaidri norobežot sadzīves platību, tostarp ieejas zonas, spēļu laukumus un citas platības, ko izmanto konkrētie iedzīvotāji.

Infrastruktūru programmas var ietvert arī ieguldījumus transporta tīklos, piemēram, paplašinot metro līnijas vai rajonā izveidojot dzelzceļa staciju. Nodrošināta mobilitāte ir būtiska trūcīgo rajonu iedzīvotājiem un var tiem radīt pieeju resursu aprītei, precēm un pakalpojumiem pilsētā.

Pilsētas atjaunošanas programmas bieži rada ievērojamas pārmaiņas rajona iedzīvotāju dzīves vidē. Vēlams, lai plānošana notiktu, visiem līdzdarbojoties, un jāpievērš uzmanība rajonā dzīvojošo imigrantu iesaistei. Mājokļu uzņēmuma darbinieki var veidot tiešu saikni ar iedzīvotājiem, dibinot personīgus kontaktus ikdienas saskarsmes vietās, piemēram, pārtikas veikalos, kafējnicās, bērnu aprūpes centros vai lūgšanu vietās. Strukturētāka līdzdalība bieži saistīta ar ievērojamiem ieguldījumiem sagatavošanā un spēju attīstīšanā.

FORUM Nīderlandē – "Sociālā olimpiāde"

"Sociālās olimpiādes" iniciatīva ir izmantota rajonos, kur tiek izstrādāti ilgtermiņa būvniecības plāni, kas ietver māju nojaukšanu un cilvēku obligātu pārvietošanu. "Sociālā olimpiāde" ir konferences metode, kas izstrādāta, lai nodrošinātu, ka konkrētām grupām ir vienlīdzīga loma lēmumu pieņemšanā.

"Sociālajā olimpiādē" dalībniekus sadala piecās grupās jeb "lokos" – politikas veidotāji, profesionāļi (piemēram, vietējie sociālie darbinieki), iedzīvotāji, politiķi un neatkarīgi eksperti (piemēram, akadēmiķi vai cilvēki no citas pilsētas vai rajona). Konferencē katra grupa vispirms formulē viedokli savā lokā. Pēc tam viņiem tiek darīti zināmi citu grupu viedokļi un viņiem ir iespēja ieviest savā viedoklī izmaiņas. Pēc tam visi sanāk vienkop, lai mēģinātu vienoties par ilgtermiņa būvniecības plānu prioritātēm. Šī metode dod iespēju iedzīvotā-

jiem, kam, iespējams, nav tik liela pieredze sabiedriskajās diskusijās, formulēt viedokli, pirms viņiem "jāsacenšas" ar citiem. Spriežot pēc *FORUM* pieredzes, ir pierādījies, ka iespēja dot pienesumu mazāka mēroga vidē, kas rada lielāku drošības sajūtu, palielina noteiktu grupu līdzdalību.

Šādām plašām apspriešanām nepieciešams ievērojams sagatavošanās darbs un ieguldījumi, kā arī augsti kvalificēti diskusiju vadītāji. Taču pilsētu plānošanā uz spēles bieži likts daudz, un ieguldāmo līdzekļu apjoms attaisno šādas apspriešanās, kas vairo iespējas radīt atbilstošākus risinājumus, kuri tiktu pieņemti un kuru izmaksas galu galā būtu mazākas. Piemēram, *FORUM* rikoja "Sociālās olimpiādes" konferenci Arnhemas pilsētā (Malburgenā), kur notika izolēto rajonu labiekārtošana un kur budžets "atbalstošiem" sociālajiem pasākumiem bija 1 miljons euro.

Tīmekļa vietne: www.forum.nl

Jauktas īpašumtiesības un īre

Vairākās dalībvalstīs mājokļu politikā nozīmīga loma ir jaukto īpašumtiesību principam. Privātiem būvniekiem vai īpašniekiem, kas iegulda līdzekļus rajonos, kur galvenokārt izvietoti sociālie mājokļi, var piešķirt nodokļu atvieglojumus un attiecināt uz tiem citus veicinošus pasākumus. Jaunu ēku būvniecību var izmantot, lai apvienotu dažādus mājokļu veidus par dažādām cenām un ar dažādām īpašumtiesībām. Tāpat esošos sociālos mājokļus var nojaukt, lai būvētu privātos mājokļus. Ja vienkop atrodas gan īpašnieku apdzīvoti mājokļi, gan sociālie īres mājokļi, laba prakse ir to arhitektūras atšķirību samazināšana līdz minimumam. Tā tas ir Helsinkos, kur vienkop atrašanās princips ticis izmantots dzīvojamo rajonu plānošanā kopš 60. gadiem.

Apvienotajā Karalistē plānošanas iestādes var atsaukties uz 1990. gada Pilsētas un lauku plānošanas akta 106. pantu, lai pieprasītu būvniekiem dot ieguldījumu visiem pieejamu mājokļu un citu sabiedrisku būvju, piemēram, skolu vai parku, attīstībā, atspoguļojot jaunu privāto mājokļu attīstības plašāku ietekmi. Tā rezultātā tika izvēsta jaunu mājokļu būvniecība, apvienojot gan mājokļus par tirgus cenām, gan par visiem pieejamām cenām.

Atsevišķi fakti liecina, ka privātie mājokļi jauktā pilsētvidē šķiet pievilcīgi vidusšķiras imigrantiem, jo to cena ir pieejamāka nekā mājokļiem citos pilsētas rajonos, turklāt tādējādi viņi var atrasties tuvu ģimenēm. Piedāvājot virkni mājokļu alternatīvu dzīves cikla laikā, šādas jauktu īpašumtiesību kopienas var dot ieguldījumu imigrantu mājokļu izvēles iespēju paplašināšanā.

Vēl cits jauktas politikas veids attiecas uz īrnieku sastāvu valsts īres mājokļos. Tas, cik lielā mērā pašvaldības (un citi procesa dalībnieki no valsts sektora) var ietekmēt šos procesus, ir atkarīgs no pārvaldības un īpašumtiesību struktūrām. Noderīgi var būt stimuli – piemēram, Hamburgā studentiem, kas apmetas uz dzīvi rajonos, kur mitinās galvenokārt imigranti, tiek

piešķirtas īres subsīdijas. Īstenojot praksi, lai panāktu jauktas iedzīvotāju struktūras sociālajos mājokļos, jāuzmanās, lai nepieļautu diskrimināciju. Piemēram, var gadīties, ka nolūkā novērst imigrantu koncentrēšanos noteiktos rajonos, par vienu no mājokļu apvienību atlasē kritērijiem kļūst kandidātu izcelsme.

Tā kā mājokļu jautājumi tieši ietekmē personu un ģimeņu personīgo dzīvi, veicot pasākumus šajā jomā, īpaša vērība jāveltī privātuma ievērošanai, apspriedēm ar tiem, kurus šie pasākumi ietekmē, un diskriminācijas novēršanai.

lekļaujošas iestādes un pakalpojumi

Daudzos pasākumos, kuru mērķis ir veicināt integrāciju rajonos, kur ir augsta imigrantu koncentrācija, galvenā uzmanība tiek pievērsta vietējo iestāžu un pakalpojumu pieejamībai un atsaucībai. Īpaši pilsētās, kuru iedzīvotāju sastāvā ir liels imigrantu īpatsvars, pārvaldes iestādēm bieži ir biroji rajonos, kuros vienkop tiek apvienotas dažādas funkcijas. Šāda prakse tuvinā pašvaldības dienestus pilsoņiem un ļauj pārvaldes iestādēm ķerties pie problēmu risināšanas, tiklīdz tās rodas.

Daudzos dažādos rajonos skolas ir kļuvušas par kopienas iestādēm, kam ir daudzas saiknes ar citiem vietējā mēroga procesa dalībniekiem no sabiedriskā, privātā vai nevalstiskā sektora. Labdarības iestādes vai NVO var piedāvāt vakara kursus skolu telpās, kā arī bērnu aprūpes iestādēs. Tāpat skolas par tikšanās vietu var izmantot iedzīvotāju apvienības vai migrantu klubus. Pašvaldības iestādes var īstenot "tuvpārvaldību", izmantojot skolas kā kontaktpunktu ar iedzīvotājiem. Var iesaistīt arī vietējos uzņēmumus, piemēram, dodot skolēniem iespēju tos apmeklēt karjeras izvēles veicināšanas pasākumu ietvaros.

Karlschule skola Vācijas pilsētā Hammā ir cieši iesaistīta apkārtnes dzīvē. Piemēram, skolēni palīdzēja atjaunot vietējo spēļu laukumu, bet skolas sporta klubs rīko diskotēkas vietējiem jauniešiem. Skola piedalījās arī parādēs par godu rajona 750 gadu jubilejai. Mājturības klasē notiek šūšanas kursi turku sievietēm. Skolā aktīvi darbojas arī ārējie partneri, piemēram, projektu vadītāji no labdarības organizācijas *Arbeiterwohlfahrt* dod padomus karjeras izvēlē, *Caritas* pārziņā ir *Karlschule* skolas ārpusklases bērnu aprūpe, bet pašvaldības dārzu birojs palīdz apzaļumot skolas jumtu.

Tīmekļa vietne: www.karlschule.schulnetz.hamm.de/

Karlschule ir viens no paraugprakses piemēriem, kā atzīts Šādera (*Schader*) fonda publikācijā "Imigranti pilsētā", kas ietilpst lielākā projektā, kas pievēršas imigrantu sociāli telpiskai integrācijai Vācijā. Projektu finansē Federālā izglītības un zinātnes ministrija, un tas norisinās no 2004. gada janvāra līdz 2006. gada augustam. Citi partneri ir Vācijas pilsētu apvienība (*DST*), Vācijas Mājokļu un nekustamo īpašumu apvienību centrālā federācija (*GdW*), Vācijas Pilsētas lietu institūts (*Difu*) un Mājokļu, nekustamo īpašumu, pilsētu un reģionu attīstības institūts Rūras universitātē Bohumā (*InWIS*).

Integrācijas rokasgrāmata

Paraugprakses apkopošanā par tēmu "Imigranti pilsētā" kopumā tika aplūkoti 232 projekti un apkopoti 136 plaši projektu apraksti. No šiem 136 projektiem 28 tika atzīti par paraugpraksi.

Apkopojumā aprakstīti "projektu veidi", jo iniciatīvu starpā bija daudz līdzību. Piemēram, daudzi projekti attiecas uz tikšanās punktu izveidi, kam būtu vienkārši piekļūt un kuros iedzīvotājiem ieteiktu, pie kāda dienesta vērsties, vai uz telpu atvēlēšanu vietējām apvienībām.

Tīmekļa vietne: www.schader-stiftung.de/docs/immigrants_in_the_city.pdf

Tuvējās skolas var izmantot par integrācijas pasākumu norises vietām un izglītības kanāliem visam rajonam kopumā, aptverot arī pieaugušos iedzīvotājus.

Tāpat arī publiskās bibliotēkas var kļūt par kopienas kontaktpunktiem, piedāvājot papildu pasākumus un programmas.

Urban programmas ietvaros divas publiskās bibliotēkas Dānijas pilsētā Orhūsā piedāvāja IT kursus, kas bija domāti apkārtnes iedzīvotājiem, kam mājās nav piekļuves datoram. Īpaša uzmanība tika pievērsta sievietēm no migrantu vidus un citām grupām, kam var nebūt laika vai līdzekļu, lai apgūtu pamatzināšanas IT jomā.

18 mēnešus ilgā programma, kas tika uzsākta 2003. gada maijā, piedāvāja apmācību personālo datoru lietošanā un ievadu darbā ar internetu, kā arī izraudzītus dalībniekus apmācīja par "IT gidiem", lai tie varētu mācīt citus. 2004. gada jūnijā tika izveidota IT gidu apvienība. Papildus IT prasmju apgūšanai projekts iedzīvotājiem radīja lielākas iespējas līdzdarboties.

Tīmekļa vietne: www.urbanbydel.dk

Pašvaldības var papildināt atsevišķu organizāciju palīdzības pasākumus un piedalīties saiknes iedibināšanā starp imigrantiem un vietējām grupām un apvienībām.

Minsteres pilsētā Vācijā palīdz etnisko vāciešu ģimenēm, kas atgriežas Vācijā (*Aussiedler*), atrast mitekli pēc tam, kad tās atstāj kolektīvo uzņēmšanas centru, kā arī sniedz atbalstu šo ģimeņu integrācijai savas jaunās apkaimes kopienas dzīvē.

Ģimenes vispirms tiek ar pašvaldības palīdzības darbinieku. Viņi kopā izstrādā individuālos profilus, aptverot izglītību un darba pieredzi, sabiedriskās aktivitātēs pirms emigrācijas, zināšanas par vietējo kārtību, profesionālos un sociālos mērķus un intereses. Balstoties uz šiem profiliem, tiek sastādīts attiecīgo vietējo iestāžu un organizāciju saraksts, ar kurām jāsazinās. Tās ietver sporta klubus, draudzes, jauniešu klubus utt. Imigranti noslēdz integrācijas līgumu ar pašvaldību un aņņemas divreiz nedēļā apmeklēt sanāksmes ar palīdzības darbinieku. Patiesībā sanāksmes ir notikušas daudz biežāk, īpaši sākumposmā.

2004. gada laikā 21 ģimenei tika sniegta palīdzība mitekļa atrašanās. Jaunākais novērtējums liecināja, ka šajā projektā iesaistītā imigrantu grupa pēc gandrīz diviem gadiem bija turpat divarpus reizes aktīvāka darba tirgū nekā kontrolgrupa. Tāpat šķiet, ka projekta grupā ietilpstošās personas vairāk iekļāvušās integrācijas procesā un tām ir mazāka vēlēšanās atgriezties. Ministere pašlaik apsver iespēju šo projektu paplašināt, ietverot citas (neviendabīgākas) migrantu grupas.

Šī iniciatīva ietilpst projektā *Interreg IIIa*, kura ietvaros Ministere sadarbojas ar Enshedi un Tventi Nīderlandē. Projekta partneri Nīderlandē un Vācijā savas programmas izstrādā paralēli un nepārtraukti apmainās ar informāciju.

Timekļa vietne: www.muenster.de/stadt/zuwanderung/interreg.html

Saziņa un līdzdalība

Svarīgs integrācijas mehānisms ir bieža saskarsme imigrantu un dalībvalsts vietējo iedzīvotāju starpā. Daudzu vietēja mēroga darbību mērķis ir padarīt šo saskarsmi auglīgāku un novērst tajā pretrunas, vairojot piederības sajūtu konkrētai vietai un mainot attieksmi gan pašā trūcīgajā rajonā, gan ārpus tā. Daudzās pilsētās visā Eiropā tiek īstenoti lielāki vai mazāki projekti, lai veicinātu saziņu un mazinātu spriedzi. Piemēram, var piedāvāt kļūt par starpniekiem starp īrniekiem, kas ir migranti, un tiem, kas tādi nav, risinot tādus jautājumus kā ēku stāvokļa pasliktināšanās, vardarbība un vardarbības draudi. Tāpat iedzīvotājus, tai skaitā jauniešus, var apmācīt, kā risināt konfliktus.

Portugālē 2001. gadā tika izveidots projekts *Escolhas* otrās un trešās paaudzes migrantu jauniešu integrācijai, reaģējot uz vardarbības gadījumiem piecdesmit paaugstināta riska rajonos, tai skaitā laupīšanās, kurās bija iesaistīti daudzi otrās un trešās paaudzes migranti.

Veicot pārskatu 2003. gadā, projekta galvenais uzsvars no vardarbības apvaldīšanas tika nomainīts uz iekļaušanu, pievēršoties tādiem jautājumiem kā piederības sajūta, pilsonības likuma sekas, ģimenes un izcelsmes kultūras vērtības apzināšanās. Mērķauditorijas vecums šobrīd ir 6–19 gadi, paredzot iespēju iekļaut jauniešus līdz pat 24 gadu vecumam. Projektam nav jābūt vērstiem uz migrantiem, taču visi projektu vadītāji ir ieguvuši starpkultūru izglītību e-mācību kursa ietvaros. Tas tika izveidots, lai radītu prakses satvaru un sagatavotu projektu vadītājus kopienās, kurās vēl nav imigrantu, bet kurās tie varētu būt nākotnē.

Lai iesniegtu projekta priekšlikumu, jāsadarbojas vismaz trim partneriem, ieskaitot skolas un citas organizācijas. Otrajā posmā programmai tika iesniegti 500 pieteikumi, no kuriem tika izraudzīti 80, kuru finansējums gadā ir aptuveni 60 000 euro. Projekts turpināsies līdz 2009. gadam.

Roterdamā pilsētas iedzīvotāju saikni citam ar citu un ar pilsētu kopumā cenšas stiprināt ar virkni iniciatīvu.

- Projekts *Mixen aan de Maas* vieno pilsētas vecos un jaunos iedzīvotājus un atbalsta to kopīgi veiktos pasākumus. Projekta grupa sniedz "pāriem" pasākumu priekšlikumus un atļūdzina nelielus izdevumus.
- Rīcības plāns "Islams un integrācija", ko izstrādājis Sociālās integrācijas projektbirojs, ir process, kurā kopš 2004. gada oktobra jau iesaistījušies aptuveni 8000 cilvēku. "Islams un integrācija" tika radīts, izmantojot rezultātus, kas tika gūti ekspertu sanāksmēs, "iekšējās" debatēs starp musulmaņiem (galvenokārt no Turcijas, Marokas un Somālijas) Roterdamā, informatīvās sanāksmēs par islamu, kas bija vērstas uz visiem roterdamiēšiem, un 9 sabiedriskās diskusijās, kas bija domātas visiem. Debašu temati bija balstīti uz iekšējām debatēm un ekspertu sanāksmēm un ietvēra šādus jautājumus:
 - sajūta "mēs un viņi" starp musulmaņiem un nemusulmaņiem;
 - vērtības un normas konsitucionālā valstī un islamā;
 - sieviešu situācija, dzimumu līdztiesība un homoseksualitāte;
 - islams kā jauna reliģija Roterdamā, baznīca un valsts;
 - izglītība un ekonomiskā situācija;
 - drošība un bailes.

Debašu rezultātā tika radīts pamats Roterdamas "sociālajai hartai", ko pašlaik izstrādā pašvaldība. Lai gūtu atbalstu hartai, tiks rīkotas diskusijas vietējā līmenī gan ar tiem Roterdamas iedzīvotājiem, kas ir musulmaņi, gan tiem, kas nav musulmaņi.

- *Mensenbieb* ("bibliotēka cilvēkiem") projekts tika izstrādāts, lai veicinātu kontaktu starp dažādām iedzīvotāju grupām un rosinātu cilvēkus dalīties viedokļos par saviem aizspriedumiem. Brīvprātīgo grupa ar dažādu kultūras un etnisko izcelsmi sanāk kopā, lai tiktos ar interesentiem. Tikšanās var notikt visdažādākajās vidēs – pārvietojamā bibliotēkā, kafejnīcā, skolā utt., atkarībā no konkrētās mērķgrupas. Izmantojot plakātus un uzlīmes, uz kurām uzrakstīti aizspriedumi, piemēram, "ārzemnieki nevēlas integrēties" un "musulmaņi ir ekstrēmisti", sabiedrība tiek aicināta iesaistīties dialogā par aizspriedumiem un tikties ar dažādiem brīvprātīgajiem, lai pārbaudītu savas idejas. Piecu festivālu laikā "bibliotēkā" tika reģistrēti vairāk nekā 1000 apmeklētāju. Projekts tika reklamēts radošā un izmaksas taupošā veidā, kas izraisīja lielu plašsaziņas līdzekļu interesi un plašu idejas izplatību.

Timekļa vietne: www.mensenbieb.nl

Daži projekti īpaši pievēršas saskarsmei sabiedriskās vietās, piemēram, uz ielas, laukumos un parkos. Imigranti Eiropas pilsētās bieži atdzīvina sabiedriskas vietas, piemēram, parkus, taču veids, kādā viņi izmanto šīs vietas, var likties savāds. Vīnes pašvaldība apmācīja un noalgoja "parku viesmīļus", kam ir migrantu izcelsme un kuri svētdienās un svētku dienās uzturas parkos, lai palīdzētu migrantu un nemigrantu saziņas procesā.

Kopīgi pasākumi var līdzēt veicināt iedzīvotāju saskarsmi un lielāku "savas apkārtnes identitātes" apzināšanos. Piemēram, dzīvojamajos masīvos vai blīvi apdzīvotos rajonos var izbrīvēt vietu "integrācijas dārziem", kur iedzīvotāji var kopīgi strādāt, lai tos izveidotu un koptu.

Dalība apvienībās un atbalsta grupās var veicināt lielāku izpausmes iespēju radišanu iedzīvotājiem no imigrantu vidus. Piemēram, īrnieku apvienības parasti nodarbojas ar remontdarbu jautājumiem un kopīgiem noteikumiem. Tās ir pieejamas visiem iedzīvotājiem par nelielu samaksu. Par pašorganizēšanās kontaktpunktiem var kalpot arī esošās kopienas iestādes, piemēram, skolas.

Nītorpas skolā Hammarkullenas priekšpilsētā Gēteborgā mācās 450 skolēni vecumā no 6 līdz 16 gadiem. Lielākajai daļai zviedru valoda nav dzimtā valoda. Nemierīgā un jucekļīgā gaisotne klasēs rosināja dažus vecākus vairāk iesaistīties skolas dzīvē. Pēc gadu ilga sagatavošanās posma rajona valde 2001. gadā nolēma, ka Nītorpas skolā var izveidot "vecāku padomi" – skolas valdi, kurā vairākumā ir vecāki.

Padome ir oficiāli atbildīga par lēmumiem attiecībā uz zviedru valodu kā otro valodu, dzimtās valodas mācīšanu, labas mācību vides radīšanu skolēniem, sadarbības veidiem starp skolu un mājām un citiem jautājumiem. Tomēr padomei nav tiesību pieņemt lēmumus par skolas darbiniekiem vai finansēm.

Vecāku padomei ir bijusi liela ietekme uz skolu. Vecāki ir spējuši ietekmēt to, kas notiek skolā, un vecāku padome labi sadarbojas ar skolēnu padomi, kas arī aktīvi darbojas. Daži vecāki uzskata, ka līdzdalība ir vairojusi viņu cieņu bērnu acīs, jo tagad viņi labāk pārzina Zviedrijas skolu sistēmu un spēj to ietekmēt. No otras puses, tas, ka padome nevar ietekmēt lēmumus finanšu jomā, tiek uzskatīts par būtisku ierobežojumu.

Projekts īstenots *Urbact* programmas ietvaros. *Urbact* tematiskajā seminārā, kas notika Palerno 2005. gada oktobrī un kura pamatā bija tēma "Pilsētas, imigranti un etniskās minoritātes", piedalījās 16 pārstāvji no Eiropas pilsētām, pulcējot vienkop 13 *Urbact* projektus.

Timekļa vietnes: www.urbact.org, <http://hem.passagen.se/nytorpsskolan>

Pieredze liecina, ka imigranti labprātāk iesaistās kā grupas locekļi (piemēram, vecāki), nevis atsevišķi. Uz etnisko izcelsmi balstītās grupas var veicināt iesaisti, dodot cilvēkiem iespēju apspriest jautājumus ar saviem līdziniekiem un nonākt pie vienošanās, tādējādi ceļot personu pašapziņu.

Tā kā augsts imigrantu vai bēgļu īpatsvars rajonā bieži ir "noteicošais faktors", kas nepieciešams, lai izveidotu etnisko apvienību, ģeogrāfiskai koncentrācijai reizēm var būt pozitīva ietekme uz līdzdalību un iesaisti, īpaši, runājot par sievietēm no migrantu vidus.

2.3 Labas prakses apmaiņa mājokļu jautājumos

Tā kā daudzi pasākumi attiecībā uz mājokļiem un integrāciju pilsētās ir vietēja rakstura, īpaši svarīgi ir iedibināt labus mehānismus vietējās pieredzes un ideju apmaiņai.

Valstu politikas veidotāji, vietējo pašvaldību amatpersonas un citas ieinteresētās puses visos sabiedrības sektoros var likt lietā zināšanas, kas iegūtas no šajos jautājumos apkopotās paraugprakses, pētniecības programmām vai oficiāliem tīkliem.

Noderīgas var būt rokasgrāmatas, jo īpaši tur, kur iedzīvotāju dažādība vietējā apvidū ir samērā jauna parādība vai kur integrācija līdz šim nav bijusi prioritāte.

Igaunijā Neigauņu integrācijas fonds 2003. gadā uzsāka projektu, lai uzlabotu pašvaldību spējas risināt integrācijas jautājumus vietējā līmenī. Projekta pamatā bija situācija, kurā ar integrāciju saistīti ilgtermiņa rīcības plāni bija tikai dažām pašvaldībām. Fonds izstrādāja rokasgrāmatu vietējiem ierēdņiem, kas turklāt pētījuma gaitā tika uzklausi.

Pašvaldības tika sadalītas trīs apakšgrupās:

- a) tās, kurās neigauņu īpatsvars ir lielāks par vidējo;
- b) tās, kurās neigauņu īpatsvars ir mazāks par vidējo, tomēr pārsniedz 5 %, un
- c) tās, kurās neigauņu īpatsvars ir mazāks par 5 %.

Rokasgrāmatā tika iekļauti praktiski piemēri no dažādām pašvaldībām, kā arī no citām valstīm, proti, Lietuvas, Zviedrijas, Dānijas, Itālijas un Vācijas.

Speciālās zināšanas var iegūt arī specializētās organizācijās, kas atbilstoši vajadzībai var dot padomus vietējiem procesa dalībniekiem.

Nīderlandē Visaptverošajā sociālās kohēzijas iniciatīvā uzsvars tiek likts arī uz pilsētu politiku un integrāciju.

Šajā kontekstā organizācija *FORUM* saņem valsts finansējumu, lai uzturētu "Pašvaldības integrācijas politikas pakalpojumu dienestu". Šis pakalpojumu dienests sniedz atbalstu pašvaldību iestāžu ierēdņiem integrācijas politikas izstrādē un īstenošanā. Speciālisti sniedz padomus par konkrētām problēmām, kas rodas vietējā līmenī. Vienlaikus interaktīvā tīmekļa vietnē ierēdņi var apspriesties par problēmām, ar kādām tiem jāsaskaras.

Tīkli rada iespēju nepārtraukti apmainīties ar labu praksi. Eiropas līmenī tie arī veido efektīvu saikni starp vietējo pieredzi un ES politikas mehānismiem, piemēram, Sociālās integrācijas procesu un citām politiskām vai finansējuma programmām.

Vairāki tīkli galveno uzmanību veltī saiknei starp imigrantu integrāciju un mājokļiem. To dalībnieki ir, piemēram, reģioni (*ERLAI*), reģioni un pašvaldības (*CEMR*), municipalitātes, vietējās pašvaldības iestādes un NVO (*Quartiers en Crise*); lieli pilsētu centri (*Eurocities*) vai sociālo mājokļu organizācijas (*Cecodhas*).

Laikposmā no 2004. līdz 2006. gadam *Cecodhas* un *Eurocities* kopīgi rīkoja trīs semināru kopas par integrāciju un mājokļiem. Semināri notika attiecīgi Amsterdamā, Stokholmā un Orhūsā. Piemēram, Stokholmas seminārā 2005. gada aprīlī tika aplūkota "Integrācija, izmantojot uzlabotus mājokļus un vairāk izpausmes iespēju", un tajā pulcējās dalībnieki no sociālo mājokļu organizācijām, kā arī pilsētu pārvaldes iestādēm un citām ieinteresētajām pusēm.

Timekļa vietnes: www.eurocities.org, www.cecodhas.org

2. nodaļa. Secinājumi

1. Tāpat kā visi iedzīvotāji, arī imigranti izstrādā mājokļa stratēģiju, balstoties uz savām vajadzībām un iespējām, kādas sniedz konkrētā vide. Politikās jācenšas paplašināt viņu izvēles iespējas, nodrošinot vienādas iespējas mājokļu tirgū gan pieejamības, gan kvalitātes ziņā.
2. Var vairāk izmantot tiesību aktus, kas aizliedz diskrimināciju pakalpojumu sniegšanas jomā, ieskaitot mājokļus.
3. Rīcības kodeksos mājokļu jautājumos var izskaidrot, ko tiesību akti mājokļu jautājumos nozīmē praksē.
4. Jānovērtē dzīvesvietas prasību atbilstība mājokļu politikai un to ietekme uz imigrantu situāciju mājokļu tirgū.
5. Valsts un pašvaldību iestādēm jācenšas apzināties ar mājokļu kvalitāti saistītās nopietnās problēmas un iniciatīvas balstīt uz uzticamiem datiem par imigrantu situāciju mājokļu jomā. Šim nolūkam var izmantot apsekojumus. Šos apsekojumus varētu izstrādāt tā, lai būtu iespējams veikt salīdzinājumu Eiropas mērogā un varētu izveidot Eiropas standartus.
6. Mājokļu uzņēmumi, kas aktīvi cenšas uzlabot pakalpojumus klientiem no imigrantu vidus, spēs veiksmīgāk panākt atbilstību starp viņu vajadzībām un vēlmēm. Mājokļu uzņēmumi var īpaši apmācīt savus darbiniekus šim nolūkam vai pieņemt darbā cilvēkus ar imigrantu izcelsmi.
7. Politika un prakse ir vērstas uz to, lai nepieļautu sociālo atstumtību un segregāciju, kas ir raksturīga trūcīgiem rajoniem. Tajā pašā laikā ar tām var stiprināt pozitīvos aspektus, ko izjūt daudzi iedzīvotāji no imigrantu vidus – sociālo, ģimenes un etnisko tīklu nodrošināto atbalstu, iespējas, kādas rada etniskais darba tirgus, ātru palīdzību jauniebraucējiem un etnisko apvienību esamību.
8. Politikas mērķiem trūcīgajos rajonos jābūt saskanīgiem ar visas pilsētas plānošanu, un pilsētas koncepcijās priekšplānā jāizvirza "tiltu" veidošana starp dažādiem pilsētas rajoniem. Jebkāda nevienlīdzība pakalpojumu sniegšanā dažādiem rajoniem jānovērš pirmām kārtām.
9. Tā kā mājokļu jautājumi tieši ietekmē personu un ģimeņu personīgo dzīvi, veicot pasākumus šajā jomā, īpaša vērība jāveltī privātuma ievērošanai, apspriedēm ar tiem, kurus šie pasākumi ietekmē, un diskriminācijas novēršanai.
10. Tuvējās skolas var izmantot par integrācijas pasākumu norises vietām un izglītības kanāliem visam rajonam kopumā, aptverot arī pieaugušos iedzīvotājus.
11. Pieredze liecina, ka imigranti labprātāk iesaistās kā grupas locekļi (piemēram, vecāki), nevis atsevišķi. Uz etnisko izcelsmi balstītās grupas var veicināt iesaisti, dodot cilvēkiem

iespēju apspriest jautājumus ar saviem līdziniekiem un nonākt pie vienošanās, tādējādi ceļot personu pašapziņu.

12. Tā kā daudzi pasākumi attiecībā uz mājokļiem un integrāciju pilsētās ir vietēja rakstura, īpaši svarīgi ir iedibināt labus mehānismus vietējās pieredzes un ideju apmaiņai.

3. nodaļa

Ekonomiskā integrācija

Šajā nodaļā apspriesta imigrantu ekonomiskā integrācija, aptverot gan nodarbinātību, gan pašnodarbinātību. Vispirms tā pievēršas ielaišanai un aplūko, kā imigrācijas modeļi var veicināt piedāvājuma un pieprasījuma saskaņošanu darba tirgū. Tajā aplūkots, kā novērtēt prasmes un kā imigrantiem tās apgūt visā darba dzīves laikā, ņemot vērā oficiālas kvalifikācijas, citas profesionālas un valodu prasmes un izpratni par darba dzīvi un darba meklēšanas procesu. Šajā nodaļā arī pētīts, kā diskriminācijas novēršanas un dažādības stratēģijas var veicināt vienlīdzību darba vietā, darba mūža paildzināšanu un profesionālo izaugsmi un radīt tādu gaisotni, kurā tiek augstu vērtēta dažādība. Visbeidzot šajā nodaļā aprakstīts, kā atbalstīt etniskajām minoritātēm pieredzīgus uzņēmējus, sniedzot padomus, veicinot finanšu pakalpojumu pieejamību vai šo uzņēmēju iesaisti piegādātāju tīklos.

Šī nodaļa galvenokārt balstās uz 3. pamatprincipu, kas norāda, ka “nodarbinātība ir galvenais integrācijas procesa komponents, un tam ir centrālā nozīme, lai imigranti piedalītos, sniegtu savu ieguldījumu vietējās sabiedrības dzīvē un lai šis ieguldījums kļūtu acīmredzams”. Ekonomiskās integrācijas apspriešana balstās arī uz 5. pamatprincipu par izglītību, 6. pamatprincipu par iestādēm, labumiem [precēm] un pakalpojumiem un 9. pamatprincipu par līdzdalību.

Eiropas valstu valdības par vienu no galvenajām prioritātēm integrācijas jomā arvien atzīst imigrantu integrēšanu darba tirgū. Tas tāpēc, ka daudzās valstīs attiecībā uz imigrantiem, tai skaitā un jo īpaši gados jauniem imigrantiem un sievietēm, konstatēti nesamērīgi negatīvi rādītāji attiecībā uz nodarbinātības īpatsvaru, bezdarbnieku īpatsvaru, algu apjomu vai nodarbinātību atbilstoši kvalifikācijai. Tajā pašā laikā arī imigranti veido daļu no darbaspēka, ar kuru Eiropas Savienība un tās dalībvalstis cenšas sasniegt Lisabonas mērķus. Imigrācija un imigrantu integrācija ir iekļauta darbavietu un izaugsmes programmā ne tikai tāpēc, ka tās rada īpašu izaicinājumu ceļā uz šiem mērķiem, bet arī tāpēc, ka tās var veicināt šo mērķu sasniegšanu.

3.1. No ielaišanas valstī līdz integrācijai darba tirgū – piedāvājuma un pieprasījuma saskaņošana

Tiesību normas, kas attiecas uz ielaišanu valstī, var uzskatīt par integrācijas sākumpunktu, kas izvirza būtiski svarīgus nosacījumus integrācijas procesam.

Pašlaik 25 dalībvalstīs piemēro dažādus ielaišanas valstī noteikumus. Vairākas valstis pievērš pastiprinātu uzmanību ekonomiskajai migrācijai, izmantojot dažādu atlases modeļu apvienojumu:

- “cilvēkkapitāla” modeli, kas ietver potenciālo imigrantu novērtēšanu, balstoties uz kritērijiem, kurus valdības uzskata par ilgtermiņa ekonomisko panākumu garantiem,
- “darba devēja noteiktu” modeli, kas vairāk ņem vērā pašreizējo nekā potenciālo nodarbinātību un saskaņo darba devēja vajadzības ar konkrētu imigrantu kandidātu,

- "trūkstošā darbaspēka" modeli, ar kuru nosaka konkrētas nozares vai arodus, attiecībā uz kuriem darba devējiem ir atļauts pieņemt darbā darbiniekus no globālās darbaspēka masas.

Čehijas Darba un sociālo lietu ministrija vada migrācijas pārvaldības programmu "Aktīva ārvalstu strādnieku atlase". **Pieteikties var Bulgārijas, Horvātijas, Kazahstānas, Baltkrievijas, Moldovas, Serbijas un Melnkalnes, Kanādas un Ukrainas pilsoņi. Tāpat pieteikties var ārvalstnieki, kas ir beiguši Čehijas universitātes un vidusskolas.**

Pieteikumu iesniedzējiem jāpierāda, ka viņiem jau ir izsniegta vīza nodarbinātības mērķiem uz laiku, kas pārsniedz 90 dienas. **Viņus izraugās pēc punktu sistēmas, kas ir balstīta uz septiņiem kritērijiem – darbavieta, darba pieredze, izglītība, vecums, dzīves pieredze Čehijā, valodas prasmes un ģimenes locekļi. Pēc divarpus gadiem viņi var pieprasīt pastāvīgo uzturēšanās atļauju.**

Programmas kvota ir paaugstināta no 300 (2003.–2004. gadā) līdz 700 (2004.–2005. gadā) un pēc tam līdz 1000 (2005.–2006. gadā). Tomēr kvotas maksimālā robeža līdz šim vēl nav sasniegta.

Vairāku valstu pieredze vedina domāt, ka nodarbinātība agrīnā posmā pēc iecelšanas ievērojami vairo imigrantu sekmes darba tirgū ilgtermiņā. Lai veicinātu atbilstību starp imigrantiem un potenciālajiem darba devējiem ekonomiskās migrācijas apstākļos, dalībvalstis izmanto virkni dažādu pasākumu, ieskaitot iepriekšēju atlasi izcelsmes valstīs vai darba meklētāju vīzas.

Spānijas migrācijas pārvaldības programma balstās uz darbaspēka trūkuma apzināšanos, apspriežoties ar arodbiedrībām, darba devēju organizācijām un reģionālajām iestādēm. Kad brīvo darba vietu sarakstu ir apstiprinājusi centrālā valsts pārvalde, to nosūta valstīm, ar kurām Spānija ir noslēgusi īpašus migrācijas nolīgumus – Ekvadoru, Kolumbiju, Dominikānas Republiku, Maroku, Poliju, Rumāniju un Bulgāriju.

Šo valstu darba lietu iestādes veic iespējamo kandidātu priekšatlasi piedāvātajiem darbiem. Galīgo atlasi veic divpusēja komisija, kurā piedalās darba devēji. Strādnieki saņem vīzu un darba un uzturēšanās atļauju uz vienu gadu. To ir iespējams pagarināt, ja var pierādīt, ka tās turētājs pēdējā pusgada laikā patiešām ir strādājis tajā nozarē un reģionā, attiecībā uz kuru atļauja tika izsniegta.

Tieša darba meklētāju un darba devēju saskarsme ir vērtīga un reizēm neaizstājama. Ja lieliem uzņēmumiem ir iespējas meklēt darbiniekus ārvalstīs, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem vai atsevišķām personām, kas vēlas nodarbināt imigrantus (piemēram, kā aprūpētājus), šādas iespējas ir reti. Bieži kontakts tiek izveidots tāpēc, ka imigranti jau dzīvo attiecīgajā valstī, taču viņu stāvoklis nav likumīgs, vai arī tas notiek ar ģimenes vai kopienas locekļu ieteikumu. Ar darba meklētāju vīzām varētu līdzēt izvairīties no situācijām, kad tiek veikts nedeklarēts darbs.

Integrācijas rokasgrāmata

51

Migrācijas pārvaldības programmas ietvaros Spānija piešķir darba meklētāju vīzas uz trim mēnešiem, kuru laikā persona var meklēt darbu tai norādītājā nozarē un reģionā. Ja vīzas turētājam izdodas atrast darbu, šo vīzu nomaina pret darba un uzturēšanās atļauju uz vienu gadu. 98 % iebraucēju atrod darbu nozarē, attiecībā uz kuru tika izsniegta darba meklētāja vīza.

Neraugoties uz to, cik svarīgas ir migrācijas pārvaldības programmas, jāpiezīmē, ka tas, kā migrants ieceļo, vēl nav viņa vai viņas darba tirgus potenciāla rādītājs. Neekonomiskajiem imigrantiem būtu jāpiešķir uzturēšanās un darba atļaujas, kas tiem ļauj ieņemt amatus, kas atbilst viņu motivācijai un kvalifikācijām. Atļaujas ar lielāku uzturēšanās drošību rosina imigrantus vairāk censties integrēties sabiedrībā un darba dzīvē. Arī darba devēji labprātāk nolīgst personas ar ilgāka termiņa atļaujām. Kopumā jāsamazina ierobežojumi piekļuvei darba tirgum, paturot prātā, ka darba tirgus ir viens no galvenajiem ceļiem uz imigrantu integrāciju neatkarīgi no tā, vai viņi ieradušies ekonomisku iemeslu dēļ vai ne.

Eiropas līmenī tiek saskaņoti ģimenes atkalapvienošanās nosacījumi, kā arī tiesību akti attiecībā uz bēgļa statusu. Šādu tiesību aktu svarīgs komponents ir piekļuve darba tirgum. Kā norādīts Komisijas paziņojumā par Kopīgu integrācijas programmu, dalībvalstīm, transponējot direktīvu par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanās, jānodrošina, ka darba tirgus piekļuves ierobežojumi ir iespējami minimāli, tādējādi veicinot ieceļojušo sieviešu nodarbinātību.

Ielaišanas tiesiskais regulējums jāskata, ņemot vērā tā ietekmi uz imigrantu (sociāli) ekonomisko integrāciju, un jāpievēršas šķēršļiem, kādus integrācijai rada imigrācijas noteikumi.

Apmācība pirms ieceļošanas

Vairākas dalībvalstis apmācību pirms ieceļošanas mēģina izmantot kā veidu, kā imigrantiem uzlabot integrācijas perspektīvas. Šādas apmācības iniciatīvas turklāt var padziļināt attiecības ar izcelsmes valstīm un izcelt legālās migrācijas iespējas.

Saskaņā ar Itālijas imigrācijas tiesību aktiem, ārvalstu piederīgie, kas apmeklē arodapmācības vai izglītības kursu savās mītnes valstīs, var iegūt priekšroku attiecībā uz ieceļošanas vīzu. Kursi jāapstiprina Itālijas iestādēm. Ar atsevišķām valstīm (piemēram, Tunisiju un Moldovu) ir noslēgti pamatnolīgumi, un tie var attiekties uz konkrētiem reģioniem un darba devējiem Itālijā.

Itālijas valdība sadarbībā ar Starptautisko migrācijas organizāciju īstenoja eksperimentālo projektu "No Šrilankas līdz Toskānai". Tā ietvaros tika nodrošināta apmācība pirms ieceļošanas tiem šrilankiešiem, kas vēlējās ieceļot Itālijā, lai strādātu par bērnu un vecāku cilvēku aprūpētājiem.

Kandidātu priekš atlasē tika izmantota datu bāze, ko izveidojis Šrilankas ārvalstu nodarbinātības birojs. Toskānas province vispirms izraudzījās 160 no 259 datu bāzē iekļautajiem kandidātiem. Pēc tam projekta grupa sazinājās ar ģimenēm, kas meklēja personīgos aprūpētājus, un intervēja 85 kandidātus, kas atbilda noteiktajām prasībām. Tika izraudzīti 60 pieteikumu iesniedzēji.

Viņi apguva 60 stundu itāliešu valodas kursu Kolombo un 25 stundu kursu individuālās aprūpes jomā. Šī apmācība turpinājās Itālijā, un tās beigās tika piešķirta Itālijas "individuālās aprūpes speciālista" kvalifikācija.

Apmācība izcelsmes valstīs pieminēta arī Komisijas politikas plānā likumīgās migrācijas jomā. Tajā teikts, ka tiks rūpīgi izvērtēti politiskie ieguvumi un tehniskās un finansiālās iespējas no ES līdzekļiem atbalstīt piemērotu apmācības struktūru izveidi, ko veiktu vietējās institūcijas un/vai nevalstiskās organizācijas.

3.2. Prasmes un kvalifikācijas

Prasmju apgūšana un novērtēšana ir minamas starp galvenajiem faktoriem, kas nosaka dažādus darba dzīves aspektus – pāreju no skolas uz arodapmācību un no apmācības uz nodarbinātību, bezdarba periodus, izaugsmi vai profesionālo pārorientāciju. Eiropas mainīgajās ekonomiskajās situācijās daudzās nodarbošanās un daudzos prasmju līmeņos arvien vairāk nepieciešama nepārtraukta aktīva mācīšanās.

Gan jauniebraucēji, gan imigranti, kas uzturas ilgtermiņā, gan "nākamās paaudzes" migranti saskaras ar nepieciešamību nodrošināt un uzturēt savas nodarbinātības iespējas, un šai sakarā viņiem jābūt pilnībā pieejamiem vispārējiem un specifiskiem atbalsta pasākumiem.

Imigrantu un bēgļu nodarbinātības iespēju stiprināšana

Sekmīga integrācija ir atkarīga no labas atbilstības starp piedāvājumu un pieprasījumu. Programmām, kas veicina imigrantu un bēgļu profesionālās iespējas, jāiedziļinās vietējā darba tirgū un jāapzinās īpašie prasmju veidi, kādi var būt nepieciešami. Šī informācija var būt noderīga, plānojot apmācības kursus, kā arī var līdzēt imigrantiem mērķtiecīgi organizēt darba meklējumus.

Ida-Vīrumā rajonā Igaunijā tika konstatēts darbaspēka trūkums noteiktās specialitātēs, un arodapmācība šiem arodiem tika piedāvāta bezdarbniekiem no krieviski runājošo vidus. Šie arodi bija celtnieks, metinātājs, pavārs, pārdevējs, apsargs, datorsistēmu administrators, apkopējs un istabene.

Forlī pašvaldībā Itālijā *Integra* programmas ietvaros piedāvātajos apmācībasursos (skat. 4.1. nodaļu) varēja apgūt apģērbu ražotāja-šuvēja, metinātāja-namdara, stikla šķiedras izgatavotāja un administratīvā asistenta specialitāti. Romā varēja apgūt elektriķa, namdara, ledušķapju tehniķa, pavāra un bārmeņa specialitāti.

Līdztekus noteiktu arodprasmju apgūšanai darba meklētājiem imigrantiem nepieciešamas arī zināšanas, kā sagatavot dzīves aprakstu (CV), atrast darbu internetā, sazināties ar darba devēju, atbildēt uz jautājumiem, kādus uzdod darba intervijās utt. Vairākās valstīs “darba meklēšanas kursi”, kuros tiek apgūtas zināšanas par darbā pieņemšanas procesu konkrētajā valstī, ir daļa no programmām integrācijai darba tirgū.

Šādi kursi bieži veicina pašapziņas celšanos, īpaši, ja tie ir vērsti uz sievietēm no imigrantu vai bēgļu vidus. Piemēram, Kopienas integrācijas partnerības Rietummidlendā mērķis ir palīdzēt sievietēm no bēgļu vidus atrast darbu, rīkojot konsultatīvus darbseminārus, piedāvājot lielākas pašapziņas veicināšanas pasākumus, sniedzot informāciju par sabiedrībā plaši atzītām nodarbinātības iniciatīvām utt. Kopš 2003. gada projekta darbs bijis tieši vērst uz vairāk nekā 350 sievietēm.

Nodarbinātība ir uzmanības centrā Beļģijas projektā *SIDE (Service d'intervention directe sur l'emploi)*, kuru Briseles reģionālais nodarbinātības birojs īstenojis četrus gadus. Tā mērķgrupa ir jauniebraucēji, starp kuriem lielākajai daļai ir zema oficiālā izglītība un kuriem ir nepilnīgas valodu zināšanas. Jauniebraucējus, kas iesaistās projektā, vispirms nosūta uz NVO, kas veic prasmju novērtējumu, nodrošina apmācību un palīdz iegūt dokumentus, piemēram, darba atļaujas un izziņas par nesodāmību. Turklāt tās nodrošina psihologu konsultācijas.

Kad dalībnieki ir pabeiguši šo sagatavošanās posmu, *SIDE* palīdz piemeklēt tiem atbilstošas brīvas darba vietas. Projekta grupa vērstas pie uzņēmumiem un kopā ar tiem apkopo konkrētus darba aprakstus. Pēc tam tā iesaka kandidātus no imigrantu vidus, kuru kvalifikācijas tuvu atbilst darba piedāvājumam konkrētajā brīdī. Katrai noteiktajai darba vietai tiek piedāvāta tikai viena persona. Kopš 2002. gada decembra darbu atraduši aptuveni 30% *SIDE* dalībnieku.

Oficiālās kvalifikācijas

Akadēmisko un profesionālo kvalifikāciju atzīšanai ir būtiska loma piekļuvē darba tirgum un mobilitātē, jo, pateicoties tai, cilvēki var atrast darbu atbilstošā līmenī. Par trešo valstu piederīgajiem bieži nav noslēgti atzīšanas nolīgumi vai tie ir atkarīgi no *ad-hoc* vai divpusējiem nolīgumiem. Ņemot vērā laiku, kas jāpatērē, un, bieži vien, šķēršļus, ar kādiem jāsaskaras

kandidātiem, atzišanas process var radīt sociālas un cita veida problēmas. Tādēļ projektos, kas paredz kvalificētu imigrantu atbalstu atzišanas procesā, personas situācijai jāpieiet visaptveroši.

Laikposmā no 2002. līdz 2005. gadam *JRS (Jesuit Refugee Service)* Portugālē un *Gulbenkian Foundation* īstenoja projektu, lai sniegtu atbalstu imigrantu ārstu kvalifikācijas atzišanai.

Visi projekta dalībnieki Portugālē strādāja darbu, kas neatbilda viņu akadēmiskajai kvalifikācijai, daudzi strādāja celtniecības nozarē. Starp viņiem bija gan ģimenes ārsti, gan pediatri, ķirurgi un citi speciālisti. Lielākā daļa dalībnieku bija Ukrainas, Krievijas vai Moldovas valsts piederīgie un ar *JRS* bija kontaktējušies, pateicoties portugāļu valodas kursiem, kurus rīkoja šī organizācija.

Atzišanas process sastāvēja no kursiem medicīnas mācību iestādē, 4–9 mēnešu prakses slimnīcā, eksāmena un uzņemšanas Portugāles Medicīnas padomē. No projekta līdzekļiem katram dalībniekam tika segtas pieteikšanās un tulkošanas izmaksas, kā arī katru mēnesi (ilgākais 9 mēnešus) tika maksāta stipendija un pabalsts grāmatu iegādei. Piedāvājumu papildināja portugāļu valodas kursu turpināšana, sociālais un psiholoģiskais atbalsts.

Projekta iesākumā tajā piedalījās 10 ārsti, taču, tam noslēdzoties, medicīnas jomā visā Portugāles teritorijā oficiāli strādāja 105 ārsti. Lai pārvarētu ar vīzām saistītās grūtības, projekta ietvaros tika izstrādāti īpaši protokoli kopā ar imigrācijas dienestiem. Noderīgi izrādījās arī neformālie kontakti ar Veselības aizsardzības ministriju un Portugāles Medicīnas padomi. Tomēr gaidīšanas termiņi bija diezgan ilgi. To ņemot vērā, projekta ietvaros tika pagarināti finansiālais atbalsta termiņi, izmantojot aizdevumu sistēmu, kā arī atrasti pagaidu darbi medicīnas jomā (piemēram, Asins institūtā).

Prasmju novērtēšana un akreditēšana

Lai pārvarētu grūtības, kas saistītas ar kvalifikāciju oficiālu atzišanu, darba devēji, profesionālās apvienības un valsts pārvaldes iestādes var kopīgi meklēt elastīgākus veidus, kā novērtēt un atzīt prasmes.

Var izvirzīt divus galvenos uzdevumus – pirmkārt, nepieciešami atbilstoši un novatoriski pasākumi, lai noteiktu imigrantu prasmes un zināšanas, un, otrkārt, jebkāda akreditācijas forma jāakceptē un jāatzīst sabiedrībā plaši atzītām organizācijām un darba devējiem.

Ar labām novērtēšanas metodēm var apzināties visu imigrantu lietpratības spektru – profesionālo, saziņas, sociālo lietpratību utt. Lielāka vērība tiek veltīta esošai, nevis trūkstošai lietpratībai, un uzmanība tiek pievērsta konkrēti personas (potenciālajam) sniegtajam darba vietā.

Lai veicinātu imigrantu prasmju atzišanu darba devēju vidū, var minēt virkni stratēģiju.

Integrācijas rokasgrāmata

Labāka informētība par jauna veida novērtējumu vai sertifikātu, veicinot izpratni un sniedzot politisku atbalstu augstā līmenī.

Īpaši sertifikāti imigrantiem var būt noderīgi, lai uzsvērtu migrantu lietpratības īpašo dabu un ieguldījumu, kādu tie var dot darba tirgū. No otras puses, izpratnes veicināšana darba devēju vidū, šķiet, būs ilgtermiņa pasākumus, kam būs nepieciešami lieli resursi.

Pašlaik Dānijā pieci *Reģionālie zināšanu centri bēgļu un imigrantu lietpratības noskaidrošanai* izsniedz "lietpratības kartes". Centri tika izveidoti 2004. gadā, lai palīdzētu pašvaldībām un darba devējiem samērot bēgļu un imigrantu prasmes ar darba tirgus vajadzībām.

Centri sadarbojas ar uzņēmumiem, lai darba vietās nodrošinātu lietpratības novērtēšanas kursus. Pamatojoties uz novērtējumu un citiem lietpratības noskaidrošanas pasākumiem, imigrants saņem lietpratības karti, kurā uzskaitītas viņa(s) prasmes. Četrus mēnešu laikā ir izsniegtas 129 lietpratības kartes. Tās ir pieejamas tiešsaistē, lai tām varētu piekļūt darba devēji. Turklāt Zināšanu centri darbojas kā rekomendācijas devēji imigrantiem, kam nav iepriekšējas darba pieredzes Dānijā.

Centru rīcībā ir arī uz IT balstīts līdzeklis lietpratības noskaidrošanai. Tiks veikti papildu pasākumi, lai uzlabotu šā līdzekļa darbību, jo pašvaldības ir saskārušās ar grūtībām, to integrējot savā ikdienas darbā.

Nepieciešams novērtēt, vai lietpratības karte patiešām palīdz tās turētājam atrast darbu, taču šķiet, ka, pateicoties nepārtrauktajiem centieniem vairot uzskatāmību, darba devēji kļūst arvien labāk informēti par šo iniciatīvu. Zināšanu centri, veicot savas funkcijas, ir pastāvīgi saņēmuši valdības līmeņa atbalstu, lai sasniegtu valdības izvirzīto mērķi "līdz 2010. gadam nodarbināt vēl 25 000 imigrantu". Viņu kopējais budžets laikposmam no 2004. līdz 2007. gadam ir aptuveni 10 miljoni euro.

Vairākās dalībvalstīs noteiktas imigrantu grupas brīvprātīgi vai obligātā kārtā piedalās ievadkursos. Komisijas paziņojumā par Kopīgo integrācijas programmu uzsvērts, ka šādosursos saņemtiem sertifikātiem jāveicina piekļuve darba tirgum vai apmācības iespējām, un dalībvalstīm jāinformē darba devēji un izglītības iestādes par to nozīmi un saturu.

Sabiedrībā plaši atzīto izglītības iestāžu iesaistīšana un to "labās slavas" izmantošana darba devēju vidū, lai veicinātu imigrantu pieņemšanu praksē.

Specializēti procesa dalībnieki, piemēram, imigrantu apvienības vai NVO var sadarboties ar sabiedrībā plaši atzītām izglītības iestādēm, lai padarītu tās pieejamākas imigrantiem un bēgļiem.

Piemēram, līdz ar galveno mācību programmu var piedāvāt papildu kursus vai valodu apguves programmas. Tādējādi migranti var iegūt tādas iestādes akreditāciju, kas ir zināma vietējiem darba devējiem.

Vinē *Equal* partnerība *InterCulturExpress* veicina profesionālās iespējas kvalificētiem imigrantiem vai bēgļiem. Specializētas NVO sadarbojas ar sabiedrībā plaši atzītām augstākās izglītības iestādēm, darba devējiem un profesionāliem valodu ekspertiem, lai izstrādātu mācību programmu, kas balstās uz migrantu jau esošo lietpratību. Migranti apmeklē regulāros kursus, kas papildināti ar viņu migrācijas pieredzei specifiskiem elementiem, piemēram, valodas kursiem vai papildu profesionālo apmācību. Procesā var ietilpt oficiālā akreditācija, taču tas nav obligāti.

Prakse ir daļa no profesionālo studiju programmas, un *InterCulturExpress* ietvaros sekmīgi izdevies atrast projekta dalībniekiem no imigrantu un bēgļu vidus prakses vietas vietējos uzņēmumos. Sabiedrībā plaši atzīto koledžu labā slava vietējo uzņēmēju aprindās palīdz veikt šo uzdevumu, kas parasti saistās ar visai atturīgas darba devēju attieksmes pārvarēšanu.

Tīmekļa vietne: www.interculturexpress.at

Atbalsts modeļiem, kuru ietvaros tieši pēc prakses var sekot turpmāka darba pieredze vai darba piedāvājums tajā pašā uzņēmumā.

Darba devēju iesaiste prasmju novērtēšanas procesos jau no paša sākuma var palielināt iespēju, ka novērtēšanas un akreditācijas posmam sekos darbā pieņemšana.

Darba devēji, kas nelabprāt pieņem izglītības vai valsts pārvaldes iestāžu izdotus sertifikātus, būs pretimnākošāki, ja paši varēs kontrolēt novērtēšanas procesu.

Noderīgi stimuli var būt arī valsts subsīdijas algām.

Zviedrijā programmas “Prasmju novērtējums darbavietā” ietvaros kvalificētiem imigrantiem tiek piedāvāta trīs nedēļu mācekļība viņu profesijā, kuras laikā viņi var nodemonstrēt savas prasmes darbavietā. **Pēc trim nedēļām viņi saņem sertifikātu, ko var uzrādīt turpmākajos darba pieteikumos.**

Līdzīgi, programma “Izmēģinājuma iespēja” dod iespēju imigrantiem, kam nav darba pieredzes Zviedrijā, iekārtoties praksē uz trīs mēnešiem ar darbaudzinātāju. **Ja pēc šā termiņa neseko pieņemšana pastāvīgā darbā, persona saņem sertifikātu. “Izmēģinājuma iespējas” var piedāvāt privātie vai valsts sektora darba devēji, kā arī bezpeļņas organizācijas.**

Abas valsts finansētās programmas tika uzsāktas 2005. gada februārī. **2005. gada septembrī 50 personas tika uzņemtas “Prasmju novērtēšanā darbavietā” un 450 personas – “Izmēģinājuma iespējā”. Puse “Izmēģinājuma iespējas” dalībnieku pusgadu pēc programmas beigām bija dabūjuši darbu. Līdz ar citām darba vietu radīšanas programmām abas šīs programmas sīkāk izvērtēs Darba tīrgus politikas novērtēšanas institūts (IFAU).**

Dānijas “Uz uzņēmumiem orientētās integrācijas projekts” (2003.–2006. gads) sniedz atbalstu jauniebraucēju integrācijai darba vietā, izmantojot tā saukto “pakāpienu modeli”. Pakāpienu modelis sastāv no četriem integrācijas posmiem darba tirgū.

1. “Aktīvā sākuma” posmā, kas ilgst 3–6 mēnešus, jauniebraucējiem tiek rīkota intensīva valodas apguve un kursi Dānijas kultūrā un vēsturē.
2. Jauniebraucēji sāk iziet praksi, joprojām saņemot sociālos pabalstus un turpinot apgūt valodu. Tādējādi uzņēmumiem ir iespēja novērtēt viņu prasmes un zināšanas.
3. Jauniebraucēji saņem darba līgumu ar uzņēmumu, bet pašvaldība subsidē viņu algu. Jauniebraucēji joprojām var saņemt valodas vai arodapmācību, kas nepieciešama viņu darbā.
4. Jauniebraucēji iegūst pastāvīgu darbu. Pašvaldība var finansēt darbaudzināšanu, maksājot kādam darbabiedram, lai tas noteiktu stundu skaitu veltītu jauniebraucēja iepazīstināšanai ar darba vietu.

Projekts balstās uz četriem pušu vienošanos starp valdību, pašvaldību apvienību (KL), Dānijas arodbiedrību konfederāciju (LO) un Dānijas darba devēju konfederāciju (DA). Atbilstošās vietējās partnerībās iesaistītas 13 pašvaldības trīs reģionos, uzņēmumi un citi atbilstoši procesa dalībnieki, piemēram, valodas skolas.

Lietuvā teritoriālā darba birža un pašvaldība nodrošina bēgļiem pirmo iekļauvi darba tirgū, nodarbinot tos sabiedriskos darbos. Turklāt no nodarbinātības fonda tiek subsidētas algas, ko nevalstiskie darba devēji maksā strādniekiem no bēgļu vidus. Šāda prakse turklāt palīdz novērst vienu no šķēršļiem bēgļu iekļauvei darba tirgū, proti, to, ka mazkvalificētajā sektorā algas ir ļoti mazas, un tādējādi bēgļiem nav stimula stāties darbā.

Migrantu specifisko prasmju atzīšana

Daži imigrantiem raksturīgi aspekti, piemēram, daudzvalodība, starpkultūru pieredze, elastīgums un mobilitāte, īpaši sakņojas viņu migrācijas pieredzē, un tie atzīstami par vērtīgiem darba vidē.

Inter-nation ir Valonijas nodarbinātības dienesta (FOREM) programma, ko atbalsta no ESF.

Programma ir vērsta uz kvalificētiem imigrantiem, kam ir cieša saikne ar viņu izcelsmes valsti, ieskaitot valodas zināšanas. Programma atrod viņiem atbilstošus uzņēmumus Valonijā, kas ir ieinteresēti savā darbībā attīstīt starptautisku dimensiju, piemēram, piekļūstot jauniem tirgiem vai uzsākot partnerību ar ārvalstu uzņēmumiem. Šiem uzņēmumiem ir vajadzīgi darbinieki, kam ir attiecīgās valsts izcelsme, lai tie palīdzētu uzņēmumam veidot kontaktus vai kārtot lietas ar iestādēm.

FOREM sagatavo imigrantus šādai lomai, piedāvājot viņiem apmācību par tādām tēmām kā, piemēram, starptautiskā tirdzniecība. Programmas dalībnieki arī iziet praksi Beļģijā un kādā valstī, kas nav ES dalībvalsts (parasti savā izcelsmes valstī). Bieži šādas prakses laikā tiek izveidots kontakts ar turpmāko darba devēju.

Varētu mainīt noteiktu profesiju darba aprakstus, kā vienu no kandidātiem nepieciešamajām kvalifikācijām ietverot "starpkultūru lietpratību". Tādējādi būtu jāmaina prasmju apraksti, un tam varētu būt ietekme uz oficiālajām kvalifikācijām ilgākā termiņā.

3.3. Diskriminācijas novēršana un dažādība

Ar izglītību un prasmju apgušanu vien nepietiek, lai novērstu atšķirības starp imigrantiem un valsts pamatiedzīvotājiem darba tirgū. Būtiski pievērsties arī rasistiskai un ksenofobiskai attieksmei un diskriminējošām darbībām. Lai arī diskrimināciju nodarbinātības jomā bieži ir grūti konstatēt un dokumentāli pierādīt, pastāv pierādījumu avoti, ko var izmantot, lai padarītu šādu diskrimināciju uzskatāmāku. Piemēram, statistiskie pierādījumi par diskrimināciju iegūstami no datu kopām, kas liecina par ievērojamām atšķirībām bezdarbnieku īpatsvarā starp imigrantiem un neimigrantiem, pat ja tādi rādītāji kā izglītības līmenis, kvalifikācija, pieredze vai vecums ir nemainīgi. Dalībvalstis var kopīgi darboties pie efektīvu izmērošanas sistēmu izstrādes, paturot prātā, ka nepārprotami pierādījumi par diskrimināciju vairo sabiedrības atbalstu diskriminācijas novēršanas pasākumiem un programmām.

Rasu vienlīdzības direktīvas (2000/43/EK) un Vienlīdzīgas nodarbinātības direktīvas (2000/78/EK) transponēšanas sakarā lielākajā daļā dalībvalstu pieņemti uzskatāmi tiesību akti diskriminācijas novēršanai. **Kopumā ņemot, aizsardzība pret diskrimināciju uz jebkāda no šajās direktīvās norādītajiem pamatiem nav atkarīga no valsts piederības, pilsonības vai uzturēšanās statusa. Arī valstī pastāvīgi dzīvojošus imigrantus aizsargā noteikumi par vienlīdzīgu attieksmi, kas ietverti Direktīvas 2003/109/EK 11. pantā un kas aptver piekļuvi nodarbinātībai, kā arī darba apstākļus, arodapmācību un profesionālo diplomu atzīšanu.**

Diskriminācijas novēršanas noteikumi attiecas uz visiem imigrantu integrācijas posmiem darba tirgū. Attiecībā uz piekļuvi tirgum, galvenā uzmanība ir vērsta uz tieši vai netieši diskriminējošu darbā pieņemšanas praksi. Kad imigrants ir pieņemts darbā, var ķerties pie jautājumiem, kas saistīti ar aizskaršanu vai diskriminējošiem šķēršļiem paaugstināšanai amatā.

Diskriminācijas apkarošanas mehānismi jāpapildina ar pozitīvas darbības pasākumiem, kuru mērķis ir uzlabot gala iznākumu imigrantiem, piemēram, nosakot mērķus attiecībā uz imigrantu pieņemšanu darbā. Ilgākā laikposmā darba devēja organizācijas kultūra var mainīties, kļūstot atvērtāka dažādībai. Tas ietver jautājumus par dažādības administrēšanu un darbaspēku, kam raksturīga dažādība.

Darbā pieņemšana

Pirmais solis šajā jomā ir mudināt imigrantus pieteikties darbā. Dažiem darba devējiem pieteikumus iesniedz maz imigrantu, jo tie uzskata šos darba devējus par "nepieejamiem" vai pat saskata rasismu to institucionālajā struktūrā. Šādu uztveri laika gaitā var mainīt īpaši uz imigrantiem vērsti palīdzības pasākumi. Vairākās dalībvalstīs palīdzības pasākumos, kas vērsti uz imigrantiem un etniskajām minoritātēm, iesaistās policija, ugunsdzēsības dienests un

citi sabiedriskā sektora darba devēji. Tomēr reizēm imigrantiem pieteikties darbā liedz prasības par to, kas var ieņemt konkrētus amatus sabiedriskajā sektorā.

Valsts pārvaldei rūpīgi jāizpēta, kā tā darbojas kā darba devējs, un, ja iespējams, jālikvidē šķēršļi, piemēram, pilsonības prasības.

Uz atsevišķiem amatiem var pieteikties nedaudz kandidātu, jo šie darbi ir tādā jomā, kas ir maz zināma imigrantiem, tai skaitā imigrantiem vecākiem, kas var ietekmēt savu bērnu profesijas izvēli. Tādēļ Bredfordā bāzētā NVO QED (tīmekļa vietne: www.qed-uk.org) mēģināja ar desmit sēriju raidījuma palīdzību Jorkšīras televīzijā rosināt interesi par "neierastas" profesijas izvēli. Turklāt imigrantu paraugu vai citu darbaudzinātāju atpazīstamība dažādās profesijās var rosināt skolu absolventus domāt par karjeras izvēli, aptverot plašāku profesiju loku. Tas var līdzēt nepieļaut darba tirgus etnisko noslāņošanu, imigrantus bieži koncentrējot nozarēs, kur ir maz izaugsmes iespēju.

Equal projekta "Migranti integrē migrantus" ietvaros (kas norisinājās laikposmā no 2002. līdz 2004. gadam Ostvestfālenē-Lipē Vācijā) tika izveidots ieceļojušo sieviešu darbaudzinātāju tīkls, lai sniegtu padomu profesijas izvēlē jaunām sievietēm no imigrantu vidus, kas beidz skolu. Starp darbaudzinātājām bija gan sievietes, kas jau bija izveidojušas stabilu karjeru, gan tābrīža studentes. Viņas deva padomu skolas beidzējām un jaunām bezdarbniecēm, kā arī piedāvāja aprunāties ar ģimenes locekļiem. Papildus tam grupa vietējo darba tirgū aktīvo sieviešu piedāvāja prakses iespējas vai citāda veida atbalstu darbaudzināmajām. Projekta ietvaros tika rīkoti mācību darbsemināri brīvprātīgām darbaudzinātājām, kuros tika aplūkoti gan psiholoģiskie, gan juridiskie un administratīvie aspekti. Turklāt darbaudzinātājas saņēma sertifikātus.

Francijā darbaudzināšanas sistēmu izmanto, lai vairotu karjeras izvēles iespējas jauniešiem no migrantu vidus. Franču pensionāri darbojas kā darbaudzinātāji (vai krusttēvi – *parrains*) migrantu jauniešiem, kas tiek apzināti, izmantojot *missions locales* – piekļuves punktus nodarbinātībai un sociālajiem pakalpojumiem. Darbaudzinātāji ir brīvprātīgie, bet viņu apmācību nodrošina valsts. Šobrīd darbaudzināšana tiek veikta 18 000 jauniešu, bet kopējais mērķis ir 20 000.

Arī valsts nodarbinātības dienesti var veikt īpašus pasākumus, lai sniegtu labākus padomus saviem klientiem no imigrantu vidus. Piemēram, Itālijā projekta "Nodarbinātības dienesti imigrantiem" ietvaros, ko finansēja Darba un sociālās politikas ministrija un īstenoja *Ernst and Young*, tika veikta nodarbinātības centru darbinieku apmācība piecās vietās. Lai uzlabotu saskarsmi ar darba meklētājiem no imigrantu vidus, sabiedriskās vietās, piemēram, dzelzceļa stacijās, tika izvietoti datorizēti informācijas punkti.

Kad imigrants iesniedz pieteikumu, viņš vai viņa var kļūt par diskriminācijas upuri darbā pieņemšanas procesā. Ņemot vērā pierādījumus, ka pastāv ievērojama tiešā diskriminācija (šādi pierādījumi gūti, piemēram, pārbaudot situācijas), dažas dalībvalstis apsver iespēju padarīt darbā pieņemšanas procesu anonīmu līdz par galīgās atlases posmam.

Darbā pieņemšanas procesi var būt arī netieši diskriminējoši. Piemēram, Nīderlandes valsts birojs rasu diskriminācijas apkarošanai un Nīderlandes Psiholoģijas institūts ir izanalizējuši psiholoģiskās testēšanas metodes, ko darbā pieņemšanas procesā parasti izmanto Nīderlandes uzņēmumi. Kaut arī šie testi ir veidoti tā, lai būtu objektīvi, tie var radīt neizdevīgu situāciju etniskajām minoritātēm, ja to norādījumos tiek lietota abstrakta un sarežģīta valoda vai vietējie izteicieni un sakāmvārdi. Analīzē norādīts, ka valodas prasmei nav jābūt noteicošajam faktoram, ja vien tas skaidri nav testa mērķis. Norādījumi jāformulē skaidri vai jānolasa skaļi, lai nodrošinātu vienlīdzīgus nosacījumus.

Var izmantot dažādus pozitīvas darbības pasākumus, lai aktīvi veicinātu dažādību darbaspēka vidū. Šie pasākumi var būt gan brīvprātīgi, gan obligāti.

Mērķus var noteikt gan atsevišķas organizācijas, gan valsts pārvalde kopumā. Piemēram, Dānija savā 2004. gada Valsts nodarbinātības rīcības plānā apstiprināja, ka tās nolūks ir valsts sektorā līdz 3,5 % palielināt to darbinieku īpatsvaru, kam ir imigrantu izcelsme. Vairākās valstīs valsts sektora struktūru pienākums ir īstenot pozitīvās rīcības pasākumus. Privātajā sektorā vairāk izplatītas ir brīvprātīgas apņemšanās.

Norvēģijā visām valsts struktūrām pašlaik, izsludinot jaunu konkursu, ir jāintervē vismaz viens kandidāts ar imigrantu izcelsmi, ar noteikumu, ka šim kandidātam ir attiecīgā kvalifikācija. Šis pasākums ietilpst valdības rīcības plānā rasisma un etniskās diskriminācijas apkarošanai un sākotnēji tika ieviests izmēģinājumam.

Laikposmā no 2004. gada 1. jūnija līdz 2005. gada 1. jūnijam tika intervētas 1600 personas, kas nebija cēlušās no rietumvalstīm, un 430 (28 %) tika pieņemtas darbā.

Francijā vairāk nekā 300 uzņēmumi ir parakstījuši *Charte de la Diversité dans l'entreprise*, kas tika ieviesta 2004. gadā. Ar šo parakstu tie apņemas padarīt nediskriminēšanu un dažādību par stratēģisko mērķi. Pirmie hartu parakstīja 40 lielie uzņēmumi, kas turklāt aktīvi darbojas, lai izvērstu iniciatīvu plašāk. Pašlaik tiek strādāts pie tā, lai iesaistītu mazos un vidējos uzņēmumus.

Diskriminācijas novēršana un dažādība darba vietā

Darba vietā var norisināties diskriminējošas darbības, piemēram, aizskaršana. Tās aizliedz diskriminācijas novēršanas tiesību akti, kurus īsteno, apvienojot tiesas procesus – attiecīgi civiltiesiskos, krimināltiesiskos, darba un/vai administratīvos – un ārpus tiesas procesus, kas parasti ir vieglāk pieejami. Imigranti un bēgļi šos mehānismus var izmantot efektīvāk, ja viņi ir par tiem labi informēti un saņem atbalstu, lai iesniegtu sūdzību vai atklāti izstāstītu par diskrimināciju.

Arodbiedrības ir viens no galvenajiem informācijas sniedzējiem par strādnieku tiesībām, tai skaitā imigrantu un bēgļu tiesībām. Bieži tās ir pirmais kontaktpunkts gadījumos, kad darba vietā notikusi aizskaršana vai diskriminācija. Tās arī veic apmācību par diskriminācijas novēr-

Integrācijas rokasgrāmata

šanas jautājumiem un pievēršas aizspriedumiem un stereotipiem, kādi var būt darba devējiem vai kolēģiem, kas nav imigranti. Piemēram, Īrijas arodbiedrību apvienība vairo izpratni par strādnieku dažādību ēdināšanas nozarē, kas pieredzējusi lielu ārvalstu strādnieku pieplūdumu. Šādiem pasākumiem arodbiedrības var veidot partnerības ar imigrantu apvienībām vai likt lietā imigrantu aktīvo dalībnieku lomu.

Darba devēji darba vietas var padarīt atvērtākas dažādībai, ieviešot kultūrās sakņotas izmaiņas ikdienas darba dzīvē. Piemēram, var ļaut darbiniekiem svinēt reliģiskus svētkus, kas nav kristiešu svētki, var ņemt vērā reliģiskus ierobežojumus, sastādot ēdienkartes uzņēmumu ēdnīcās, vai atļaut valkāt noteiktus apģērbus, piemēram, sievietes lakatus.

Vēlams, lai šādus pasākumus ieviestu, apspriežoties gan ar imigrantiem, gan pārējiem strādniekiem un arodbiedrību pārstāvjiem. Tos var oficiāli noteikt rīcības kodeksos vai kopīgās vienošanās.

Mājsaimniecības preču ražotāja *Electrolux* Itālijas filiāle 1998. gadā nodibināja Integrācijas padomi, kas bija pirmā šāda veida padome Itālijā. **Tā ir apvienota komiteja, kurā darbojas vienāds skaits uzņēmuma un arodbiedrības pārstāvju, un tā var sniegt saistošus atzinumus.**

1999. gadā, pamatojoties uz Integrācijas padomes rezolūciju, *Electrolux* pieņēma kolektīvu "vienošanos par integrāciju". **Cita starpā vienošanās paredz elastību attiecībā uz brīvdienām strādniekiem no migrantu vidus, ļaujot tiem izmantot paredzētās brīvdienas, "laika taupīšanas" režīmu un neapmaksāto atvaļinājumu, lai tie varētu ilgāku laiksposmu – līdz pat 50 dienām – pavadīt kopā ar ģimeni savās izcelsmes valstīs. Tas savukārt ir samazinājis neattaisnotu darba kavējumu skaitu.**

Dažādības pārvaldība

Visaptverošas dažādības pārvaldības politikas ietver pozitīvas darbības iniciatīvas attiecībā uz pieņemšanu darbā un paaugstināšanu amatā, kā arī kultūras pielāgojumus darba vietā un spēcīgu diskriminācijas novēršanas elementu.

Tās izvirza dažādību visas uzņēmējdarbības uzmanības centrā un pamatojas uz skaidru rezultātu par priekšrocībām, kādas dažādas izcelsmes darbspēks var radīt uzņēmumam.

Eiropas Komisijas 2005. gadā veiktais pārskats (*Uzņēmējdarbības plāns dažādībai – laba prakse darba vietā*) liecina, ka darba devēji konstatē virkni materiālu priekšrocību, piemēram, šādi ir iespējams atrisināt tādus jautājumus kā darbspēka trūkums un augsti kvalificētu darbinieku pieņemšana darbā un noturēšana uzņēmumā. Vēl viena būtiska priekšrocība ir spēja stiprināt uzņēmuma reputāciju un tā tēlu vietējā sabiedrībā, kā arī attīstīt jaunus produktus un pakalpojumus vai ieiet jaunos tirgos.

Kā var uzraudzīt dažādības politikas? Daži uzņēmumi ir ieviesuši visaptverošas uzraudzības sistēmas, tostarp darbspēka profilēšanu pēc etniskās izcelsmes, valsts piederības, reliģijas, runātajām valodām, dzimuma un vecuma, lai varētu noteikt, kurās jomās pārstāvība nav

pietiekama. Daži arī izveido darbinieku prasmju datu bāzi, lai novērtētu darbinieku mobilitāti un izaugsmi. Var veikt vienlīdzīgas darba apmaksas pārskatus, un dažādības jautājumus var iekļaut visos parastajos darbības pārskatos.

Šādas tālejošas darbības pārvaldības sistēmas var izmantot vienīgi lielos, bieži vien starptautiskos uzņēmumos. Dažādības politiku mērķus var noteikt arī ne tik visaptveroši. Svarīgi izstrādāt dažādības pasākumus mazākiem uzņēmumiem, kuros bieži vien nav tam īpaši atvēlētu cilvēkresursu vai speciālistu vienlīdzības jautājumos. Var sniegt atbalstu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), lai palīdzētu tiem (piemēram) nodarbināt vairāk sieviešu no imigrantu vidus. Tas aptvertu šo uzņēmumu darbā pieņemšanas politikas un citu cilvēkresursu pārvaldības pasākumu pārskatīšanu.

Flandrijas MVU darba devēju organizācija *UNIZO* ir izveidojusi "Dažādības kontaktpunktu", kas sniedz īpaši izstrādātus pakalpojumus attiecībā uz labāku informētību un atbalstu dažādības pārvaldībai MVU. **Tā strādā arī pie atbilstošas metodoloģijas (holandiešu) valodas apguvei darba vietā nelielās organizācijās. Šis projekts ietilpst lielākā Flandrijas valdības programmā par vienlīdzīgu līdzdalību darba tirgū un dažādību, kurā izvirzīti tālejoši mērķi, kas sasniedzami līdz 2010. gadam.**

Nīderlandē Dažādības pārvaldības valsts tīkls ir izveidojis dažādības vēstnieku tīklu, ko finansē Tieslietu ministrija. **Dažādības vēstnieki ir MVU darba devēji, un viņi apņemas savos uzņēmumos izveidot dažādības programmas. Viņi vēršas arī pie citiem MVU, tos mudinot un atbalstot dažādības ieviešanā uzņēmumos, kā arī izplata labo praksi dažādības jomā savā nozarē.**

Tīmekļa vietne: www.div-management.nl (holandiešu valodā)

3.4. Imigrantu uzņēmējdarbība

Imigrantu uzņēmējdarbība ir vēl viens integrācijas "virziens", kam raksturīgi savī īpaši izaicinājumi un iespējas integrācijas jomā, jo īpaši attiecībā uz migrantiem, kas attiecīgajā valstī uzturas ilgāku laiku.

Imigrantu un etnisko minoritāšu uzņēmējdarbība arvien vairāk tiek atzīta par būtisku Eiropas uzņēmējdarbības kultūras daļu. Šie uzņēmumi dod svarīgu ieguldījumu darba vietu radīšanā.

Atbalsts imigrantiem uzņēmējiem

Valsts iestādes, imigrantu un citas NVO, Tirdzniecības kameras, profesionālās apvienības un citas organizācijas var palīdzēt (potenciāliem) uzņēmējiem no imigrantu vidus analizēt un attīstīt uzņēmējdarbības idejas, izstrādāt uzņēmējdarbības plānus un meklēt finansējuma iespējas bankās un kredītiestādēs. Tās var piedāvāt darbseminārus un kursus, piemēram, grāmatvedībā, tirgvedībā vai uzņēmējdarbības tiesībās. Atbalstu var sniegt arī attiecībā uz patenta, licences vai darba līdzekļu iegūšanu.

Integrācijas rokasgrāmata

Zviedrijas etnisko minoritāšu uzņēmēju apvienība (*IFS*) pastāv kopš 1996. gada un tajā darbojas 32 uzņēmējdarbības konsultanti, kas ik gadus nodarbojas ar vismaz 4000 lietām. To klientiem ir visdažādākā etniskā izcelsme. **Visbiežāk tie ir imigranti bezdarbnieki, kas Zviedrijā nodzīvojuši samērā īsu laiku.**

IFS piedāvātie atbalsta pakalpojumi ietver konsultācijas 23 valodās, informāciju par Zviedrijas nodokļu sistēmu, palīdzību uzņēmējdarbības plāna un budžeta izstrādē, tirgus izpēti, sakarus ar finanšu iestādēm un valsts varas īstenotājiem (lai saņemtu atļaujas un reģistrētos), pieeju attiecīgiem tīkliem un datu bāzēm, kursus uzņēmējdarbības vadībā un dokumentu tulkošanu. **Organizācija ir nodibinājusi arī ikgadēju balvu "Gada uzņēmējs".**

Tīmekļa vietne: www.ifs.a.se/eng_start.php

Pieklūve banku un kredīta pakalpojumiem bieži ir šķērslis uzņēmējiem no imigrantu vidus, jo viņiem var būt grūti nodrošināt ienākumus, uzsākot darbību, un pierādīt bankai savu uzticamību. Turklāt viņu uzņēmējdarbības iniciatīvas lielākoties ir neliela apjoma, kas mazina to pievilcību lielāko banku acīs. Vairākās dalībvalstīs ar integrācijas iniciatīvām finanšu jomā tiek mēģināts veicināt pašnodarbināto imigrantu pieklūves iespējas finanšu pakalpojumiem. Arī atsevišķas bankas ir izstrādājušas individuālus pakalpojumus klientiem no imigrantu vidus.

Itālijā *BCC (Banche di Credito Cooperativo)*, kas ir kooperatīvo un lauksaimniecības kredītbanku tīkls, sniedz pakalpojumus 145 000 uzņēmumu, kas pieder imigrantiem. *BCC* ir kredītiestāde ar plašu darbības lauku, kurai ir 3500 filiāļu visā Itālijā. **No imigrantu vidus nākušie uzņēmēji augstu vērtē filiāļu darbinieku sniegtos individuālos pakalpojumus un padomus, piemēram, kredītu piešķiršanas jomā.**

BCC Trevigiano kopā ar Kastelfranko Veneto pašvaldību īsteno mikrokredītu iniciatīvu, kas var būt noderīga imigrantiem, kas individuāli cenšas uzsākt uzņēmējdarbību. **Aizdevumiem, kuru maksimālā summa ir 6000 euro un kurus izsniedz bez garantijas un ar zemu procentu likmi – 2 %, ir pieejami 1 000 000 euro.**

Jāizstrādā specializēti konsultāciju pakalpojumi uzņēmējiem no imigrantu vidus. Bankas tiek mudinātas radīt vienlīdzīgu pieklūvi uzņēmuma sākuma kapitālam un citiem uzņēmējdarbības pasākumiem un veidot attiecības ar uzņēmējiem no imigrantu vidus.

Piegādātāju dažādība

Uzņēmumi, kas pieder etnisko minoritāšu pārstāvjiem un imigrantiem, bieži darbojas etniskās nišas tirgū. Laika gaitā, šiem uzņēmumiem izvēršoties, tie var kļūt par piegādātājiem lielākiem sabiedrībā plaši atzītiem uzņēmumiem, kā arī valsts pārvaldes iestādēm. Kā piegādātāji imigranti uzņēmēji bieži dod ieguldījumu ar jaunu produktu idejām, elastīgumu un reālām zināšanām par patērētāju grupām arvien daudzveidīgākā tirgū.

Lieli uzņēmumi var saistīties ar etnisko minoritāšu pārstāvju uzņēmumiem uzņēmumu korporatīvās atbildības programmu ietvaros. Arī valsts (kā preču un pakalpojumu pircējs) var veicināt imigrantu uzņēmēju piekļuvi piegādātāju tīkliem,

- iekļaujot imigrantiem piederošus uzņēmumus savos piegādātāju sarakstos,
- nosakot brīvprātīgus mērķus līgumu noslēgšanai ar uzņēmējiem no imigrantu vidus un/vai
- slēdzot apakšlīgumus ar tiem privātuzņēmumiem, kas paši slēdz līgumus ar imigrantiem piederošiem uzņēmumiem.

Šādu atbalsta politiku izstrādē uzņēmējiem no imigrantu vidus jābūt konsultantu lomā. Piemēram, Apvienotajā Karalistē Minoritāšu uzņēmējdarbības konsultatīvais forums darbojas kā neatkarīga padomdevēja institūcija Tirdzniecības un rūpniecības departamentam (DTI).

Imigrantiem piederošos uzņēmumus vajadzētu iekļaut piegādātāju sarakstos. Tādējādi piegādātāju saraksti kļūtu tikpat daudzveidīgi kā iedzīvotāju sastāvs.

Eiropas līmenī etniskajai uzņēmējdarbībai pievēršas vairākos kontekstos. Piemēram, Komisijas Uzņēmējdarbības un rūpniecības ģenerāldirektorāts ir pasūtījis pētījumu, lai noteiktu un izpētītu īpašus pasākumus un atbalsta shēmas etnisko minoritāšu uzņēmējdarbības veicināšanai 25 ES dalībvalstīs, EBTA dalībvalstīs un kandidātvalstīs. Pētījumā, kas ietilpst rīcības plānā uzņēmējdarbības veicināšanai, tiks sniegts pārskats par politikām, kā arī virkne pasākumu, kas atzīti par “labu praksi”.

http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/action_plan/ap_05.htm#project_leader.

3. nodaļa. Secinājumi

1. Tiesību normas, kas attiecas uz ielaišanu valstī, var uzskatīt par integrācijas sākumpunktu, kas izvirza būtiski svarīgus nosacījumus integrācijas procesam.
2. Ielaišanas valstī tiesiskais regulējums jāskata, ņemot vērā tā ietekmi uz imigrantu (sociāli) ekonomisko integrāciju, un jāpievēršas šķēršļiem, kādus integrācijai rada imigrācijas noteikumi.
3. Gan jauniebraucēji, gan imigranti, kas uzturas ilgtermiņā, gan "nākamās paaudzes" migranti saskaras ar nepieciešamību nodrošināt un uzturēt savas nodarbinātības iespējas, un šai sakarā viņiem jābūt pilnībā pieejamiem vispārējiem un specifiskiem atbalsta pasākumiem.
4. Lai pārvarētu grūtības, kas saistītas ar oficiālu kvalifikāciju atzīšanu, darba devēji, profesionālās apvienības un valsts pārvaldes iestādes var kopīgi meklēt elastīgākus veidus, kā novērtēt un atzīt prasmes.
5. Ar labām novērtēšanas metodēm var apzināties visu imigrantu lietpratības spektru – profesionālo, saziņas, sociālo lietpratību utt. Lielāka vērība tiek veltīta esošai, nevis trūkstošai lietpratībai, un uzmanība tiek pievērsta konkrēti personas (potenciālajam) sniegtam darba vietā.
6. Darba devēju iesaiste prasmju novērtēšanas procesos jau no paša sākuma var palielināt iespēju, ka novērtēšanas un akreditācijas posmam sekos darbā pieņemšana.
7. Varētu mainīt noteiktu profesiju darba aprakstus, kā vienu no kandidātiem nepieciešamajām kvalifikācijām ietverot "starpkultūru lietpratību". Tādējādi būtu jāmaina prasmju apraksti, un tam varētu būt ietekme uz oficiālajām kvalifikācijām ilgākā termiņā.
8. Diskriminācijas novēršanas noteikumi attiecas uz visiem imigrantu integrācijas posmiem darba tirgū. Attiecībā uz piekļuvi tirgum, galvenā uzmanība ir vērsta uz tieši vai netieši diskriminējošu darbā pieņemšanas praksi. Kad imigrants ir pieņemts darbā, var ķerties pie jautājumiem, kas saistīti ar aizskaršanu vai diskriminējošiem šķēršļiem paaugstināšanai amatā.
9. Valsts pārvaldei rūpīgi jāizpēta, kā tā darbojas kā darba devējs, un, ja iespējams, jālikvidē šķēršļi, piemēram, pilsonības prasības.
10. Var izmantot dažādus pozitīvas darbības pasākumus, lai aktīvi veicinātu dažādību darbaspēka vidū. Šie pasākumi var būt gan brīvprātīgi, gan obligāti.
11. Visaptverošas dažādības pārvaldības politikas ietver pozitīvas darbības iniciatīvas attiecībā uz pieņemšanu darbā un paaugstināšanu amatā, kā arī kultūras pielāgojumus darba vietā un spēcīgu diskriminācijas novēršanas elementu.

12. Imigrantu un etnisko minoritāšu uzņēmējdarbība arvien vairāk tiek atzīta par būtisku Eiropas uzņēmējdarbības kultūras daļu. Šie uzņēmumi dod svarīgu ieguldījumu darba vietu radīšanā.
13. Jāizstrādā specializēti konsultāciju pakalpojumi uzņēmējiem no imigrantu vidus. Bankas tiek mudinātas radīt vienlīdzīgu piekļuvi uzņēmuma sākuma kapitālam un citiem uzņēmējdarbības pasākumiem un veidot attiecības ar uzņēmējiem no imigrantu vidus.
14. Imigrantiem piederošos uzņēmumus vajadzētu iekļaut piegādātāju sarakstos. Tādējādi piegādātāju saraksti kļūtu tikpat daudzveidīgi kā iedzīvotāju sastāvs.

4. nodaļa Integrācijas pārvaldība

Šajā nodaļā sniegts pārskats par pārvaldības jautājumiem un jo īpaši struktūrām, mehānismiem, procesiem un sadarbības formām, kas veido satvaru integrācijas politikai un praksei. Šāda satvara izveide vairo ieinteresēto pušu rīcības iespējas. Šajā nodaļā iztirzāts, kā dažādi imigrantu integrācijas procesa dalībnieki var kopīgi veidot attiecības, kurās tiktu maksimāli izmantotas katra procesa dalībnieka stiprās puses. Nodaļā pirmām kārtām aprakstīti veidi, kā koordinēt vietējā līmeņa integrācijas pasākumus. Tāpat tajā aplūkota novērtēšana kā būtisks labas politikas un programmu plānošanas aspekts. Visbeidzot, tā pievēršas resursu pārvaldībai un aplūko dažādu valsts un privāto procesa dalībnieku lomu integrācijas politikas un prakses finansēšanā.

Šajā nodaļā sniegtie piemēri un atziņas ir cieši saistīti ar imigrantu integrācijas jēdziena integrēšanas sabiedrības apziņā izpēti (skat. 1. nodaļu). Tie piedāvā papildu skatījumu uz dažiem jautājumiem, kas tika izvirzīti attiecībā uz imigrantu integrācijas jēdziena integrēšanu sabiedrības apziņā – kāds ir pareizais līdzsvars starp vadību un atbildību, koordināciju un elastīgumu? Kādi finansēšanas modeļi labi atbilst reālajām vajadzībām un iespējām? Kā mācīties no pozitīvās un negatīvās pieredzes un kā attiecīgi pielāgot politiku?

regulēšana integrācijas pārvaldības struktūras veidošanā un uzturēšanā ir pūļu vērts, jo tā palīdz attīstīt integrācijas redzējumu un stratēģiju, iegūt resursus, mobilizēt cilvēkus un organizācijas, dibināt partnerības un veidot uzticību, kas visi ir būtiski faktori integrācijas mērķu sasniegšanai īstermiņā un ilgākā termiņā.

4.1 Vietējās integrācijas struktūras

Dažādība, ko izraisījusi imigrācija, ir kļuvusi par daudzu vietējo kopienu iezīmi visā Eiropā. Lai gan lielākā daļa imigrantu un bēgļu joprojām apmetas pilsētās, arī mazākas pašvaldības un lauku kopienas pieredz jaunu imigrantu pieplūdumu. Dažos gadījumos vietējās sabiedrības sastāvs var mainīties diezgan strauji, migrantu iedzīvotāju īpatsvaram pieaugot daudz straujāk nekā vidēji valstī. Vietējās iestādes un citas ieinteresētās puses, reaģējot uz šādām izmaiņām, veido integrācijas struktūras. Ideālā variantā tās labi atbilst kopējiem politiskajiem un administratīvajiem procesiem un pamatojas uz kopīgiem mērķiem. Stipri tikli var līdzēt vietoties par integrācijas jautājumiem un padarīt programmu īstenošanu efektīvāku.

Tiesiskais regulējums un politikas satvars

Vietējās integrācijas politikas tiek izstrādātas ielaišanas un uzturēšanās tiesiskā regulējuma ietvaros, kas pamatā tiek noteikts valsts un Eiropas līmenī. Būtiskas šā regulējuma sastāvdaļas ir tiesiskās prasības par ielaišanas nosacījumiem, uzturēšanās un darba atļaujām, vienlīdzīgu attieksmi un iespējām iegūt valsts pilsonību, kā arī uz bēgļiem attiecīgie instrumenti un noteikumi par izraidīšanu. Pašvaldības ir atbildīgas par dažu imigrācijas tiesību aktu un citu augstākos līmeņos noteiktu uzdevumu īstenošanu. Tajā pašā laikā tām var būt ievērojama kompetence jomās, kas ir būtiskas integrācijai, un tās var darboties kā pakalpojumu sniedzējas būtiskās nozarēs, piemēram, veselības aizsardzības un mājokļu jomās. Tādēļ tās saskaras ar sekām, kādas rada migrācija, neatkarīgi no tā, vai tā ir likumīga vai nelikumīga, ekonomiskā vai ar ģimeni saistītā, pagaidu vai pastāvīgā.

Strukturēta komunikācija un dialogs starp Eiropas, valsts un pašvaldības līmeņiem ļauj paredzēt un novērtēt vienā vai otrā līmenī īstenoto pasākumu ietekmi. Tāpat integrācijas programmu gala rezultāts vienā līmenī var noderēt par atskaites punktu politikām citā līmenī.

Daudzas pašvaldības ir sākušas mērķtiecīgu darbību, lai imigrantu integrāciju jēdzieniski iesakņotu sabiedrības apziņā. Dažviet redzamu galveno lomu spēlē mēri un mēru vietnieki. Biežāk ir izveidota īpaša nodaļa vai birojs, lai veicinātu integrāciju kā visas administrācijas prioritāti. Abos gadījumos konkrētu politiku īstenošana tiek atstāta atsevišķu departamentu ziņā.

Mēru un/vai vēlētu vietējo amatpersonu spēcīga un redzama vadība integrācijas jautājumos ir būtiski nepieciešama, lai veidotu daudzu politikas jomu saskaņotu pieeju integrācijai, un tā palīdz pārvarēt plaisu starp valsts pārvaldi un iedzīvotājiem, neatkarīgi no tā, vai viņiem ir imigrantu izcelsme vai ne.

Integrācijas stratēģijas un mērķi

Izlemjot aktīvāk pievērsties integrācijai, vietējās kopienas var izstrādāt "integrācijas koncepciju" vai stratēģiju. Bieži tā tiek izstrādāta līdzdalības procesā, kura gaitā galvenie vietējās sabiedrības dalībnieki rod atbildes uz, piemēram, šādiem jautājumiem – kādi ir mūsu vispārīgie mērķi attiecībā uz integrāciju, un kā tie ir saistīti ar galvenajām vajadzībām un problēmām, kādas konstatētas mūsu kopienā? Vai mēs varam piekrist centienu formulējumam? Kādas prioritātes jāizvirza, kādi konkrēti mērķi jāformulē, un kā tos sasniegt? Vietējās kopienas var izstrādāt integrācijas stratēģijas atsevišķi vai izmantot citu idejas un pieredzi, lai noteiktu kopīgos principus un mērķus.

Vācijas pilsētā Zolingenē starpkultūru koncepcija *Vision Coexistence 2010* tika izstrādāta līdzdalīgā procesā. Valsts un privāto iestāžu un organizāciju pārstāvji divus gadus tikās darba grupās. Īpaša uzmanība tika pievērsta nodarbinātībai, veselības aizsardzībai, mājokļiem, kā arī jaunatnes un skolu jautājumiem. Grupās tika konstatētas problēmas, apkopotas ziņas par esošiem projektiem un pakalpojumiem un noteikti mērķi. Pašlaik administrācija strādā pie rādītāju sistēmas izstrādes, kas palīdzētu plānošanā.

128 lielo Eiropas pilsētu tīkla *Eurocities* locekļi ir pieņēmuši noteikumus attiecībā uz imigrantu integrāciju un patvēruma meklētāju uzņemšanu (*Contribution to Good Governance concerning the integration of immigrants and reception of asylum seekers*). Šī harta, kuru izstrādājušas pilsētas un kas paredzēta pilsētām, ietver vispārīgus principus par pieeju integrācijai, kā arī konkrētākus rīcības kodeksus attiecībā uz būtiskāko pakalpojumu sniegšanu.

Konkrētu apņemšanos piemēri ir šādi:

- attīstīt tiešu un atklātu komunikāciju ar visām kopienām, kam ir imigrantu izcelsme, lai tās iesaistītu visu to politiku veidošanā un īstenošanā, kas tieši skar viņu izredzes dzīvē un dzīves apstākļus,
- censties panākt, lai visiem iedzīvotājiem tiktu sniegta pilnīga un pārskatāma informācija par imigrācijas patieso ainu un efektīvai integrācijai nepieciešamajiem nosacījumiem,
- censties pievērst izglītības iestāžu, to vadības un skolotāju uzmanību skolēnu arvien daudzveidīgākajam sastāvam, šajā sakarā nodrošinot nepieciešamās speciālās zināšanas,
- cik iespējams, izstrādāt starpniecības programmas veselības aizsardzības dienestu un sociālo dienestu ietvaros, lai veicinātu komunikāciju un sapratni starp profesionāļiem un dažādām etniskajām grupām, kā arī
- veicināt visu imigrantu piekļuvi pilsētas kultūras iestādēm un līdzdalību kultūras dzīvē.

“Ieguldījums labā pārvaldībā” rada pamatu sistemātiskam izziņas procesam starp pilsētām. Dokumenta galvenais mērķis ir veicināt jauninājumus, izmantojot strukturētu uzraudzību un darbību novērtējumu.

Tīmekļa vietne: www.eurocities.org

Vietējās integrācijas politikas ir efektīvākas, ja tās saņem visas kopienas atbalstu. Tās nav vērstas tikai uz migrantiem, bet gan attiecas uz visiem iedzīvotājiem, kā arī pašu pārvaldi. Bieži tās prasa reālas pārmaiņas virknē departamentu un pašvaldības darbības jomu. Tādēļ politiskais atbalsts ir būtisks.

Vietējie vadītāji var vairot atbalstu kopīgajai integrācijas stratēģijai ar publiskiem paziņojumiem, izceļot imigrantu devumu pilsētas sabiedrības labā un paužot atzinību brīvprātīgo ieguldījumam un imigrantu apvienību lomai. Vēlams, lai augstākajā līmenī paustā apņemšanās balstītos uz plašu politisko un sabiedrības vienošanos par integrācijas nozīmīgumu. Lai arī nav iespējams vienmēr panākt pilnīgu vienošanos par integrācijas mērķiem, iedzīvotājiem, vietējām organizācijām, pārvaldei un politiskajām partijām jāspēj vienoties tiktāl, lai būtu iespējams darboties, un vienlaikus jārespektē citu viedokļi. Īpaši atbalstāma ir divpusēja sadarbība, jo integrācijas stratēģijas parasti ietver budžeta saistības. Parasti integrācijai tiek pievērsti vairāk uzmanības, ja starp pašvaldības padomes locekļiem ir imigranti.

Barselonas pilsētas Mēģipālo imigrācijas plānu vienojoties apstiprināja visas politiskās partijas, un tajā uzsvērts, ka integrācija ir kopīga atbildība. Tam pamatā ir dažādības atzišana par resursu. Tiek atzīts, ka imigranti pozitīvi ietekmē vecuma struktūru un cilvēkkapitālu pilsētā. Tikai 2,6 % imigrantu ir vecāki par 65 gadiem, turpretī Barselonas iedzīvotāju vidū šis rādītājs sasniedz 21,9 %. 27,3 % ir augstākā izglītība un jo īpaši augsts procentuālais rādītājs šajā ziņā ir ieceļojušo sievietu vidū. Mēģipālā imigrācijas plāna politikas un programmas sasaucas ar šo "dažādības kā resursa" kontekstu. Plānā paredzēts īstenot būtiskus pielāgojumus attiecībā uz sabiedriskiem pakalpojumiem, mājokļiem utt., ņemot vērā jaunās vajadzības.

Integrācijas stratēģijās vispārējs redzējums ir bieži apvienots ar konkrētākiem tuvākiem un tālākiem mērķiem. Tie var kļūt par daļu no pārvaldes vispārējiem novērtēšanas un uzraudzības pasākumiem. Daudzas vietējās administrācijas sniedz formalizētus ziņojumus pilsētas padomei, un integrācijai šādos ziņojumos var ierādīt oficiāli atzītu vietu. Turklāt departamenti var veikt pašnovērtēšanu un noteikt izpildes termiņus konkrētiem uzdevumiem. Novērtēšanai nepieciešamos datus var iegūt no attieksmes apsekojumiem, ziņām par pašvaldības pakalpojumu izmantošanu, skolu statistikas, statistikas par iedzīvotājiem pilsētā piederošos mājokļos, ziņām par sociālo un politisko līdzdalību, piemēram, brīvprātīgo un biedru īpatsvaru, un citiem avotiem.

Tikli un apspriešanās

Vietējie integrācijas tīkli var veicināt koordināciju starp migrantu organizācijām, pakalpojumu sniedzējiem, pašvaldības iestādēm, izglītības iestādēm, darba devējiem, reliģiskajām un filantropiskajām organizācijām un citiem procesa dalībniekiem. Tos var izmantot informācijas apmaiņas nolūkos, profesionālai sadarbībai vai lai panāktu labāku ierobežoto resursu izlietojumu. Tie mobilizē organizācijas un cilvēkus, veido saiknes un nostiprina uzticēšanos.

Bieži vietējo integrācijas tīklu iniciātores un vadītājas ir pašvaldības iestādes. Tomēr tīklus var veidot arī citas ieinteresētās puses "virzienā no apakšas uz augšu", pamatojoties uz apaļā galdā sarunām un neformāliem iedalījumiem grupās, kas potenciāli var pārtapt oficiālākās struktūrās. Tāpat tīkli var veidoties projektu īstenošanas laikā. Daudzu integrācijas projektu rezultātā notiek kontaktu un partnerību veidošana, kam var būt tālejoša ietekme uz tīklu struktūrām. Galvenais uzdevums ir pārcelt šos tīklus no projektu ietvariem uz ilgtermiņa struktūru.

Itālijā *Equal* projekta *Integra* rezultātā izveidoti vietējie integrācijas jautājumiem veltītie apaļie galdā septiņās pašvaldībās, kas turpina darboties arī ārpus projekta ietvariem un kuru paraugam sekojušas arī citas pašvaldības. *Integra* nodrošina bēģļiem un patvēruma meklētājiem valodas apmācību, prasmju novērtēšanu, orientāciju darba tirgū, praksi un citus pakalpojumus, lai veicinātu viņu piekļuvi darba tirgum.

Projekts ietver valsts tematisko apaļo galdā un vietējos apaļos galdā integrācijas jautājumos, kādi izveidoti septiņās līdzdalīgajās pašvaldībās. Vietējos apaļos galdā integrācijas jautājumos vada pašvaldība, un tajos piedalās pārstāvji no nodarbinātības dienestiem,

arodapmācības iestādēm, arodbiedrībām, no patvēruma meklētāju un bēgļu vidus un citi vietējie partneri. Līdztekus pašiem projekta pasākumiem kā pozitīvs rezultāts uzlūkojama arī pārstāvju noteikšana katrā iestādē un tīklu izveide.

Tīmekļa vietne: http://www.formautonomie.it/schede/scheda_718.asp

Projekti ar spēcīgu tīklojuma elementu bieži tiek iekļauti valstu iniciatīvās, ko atbalsta ietekmīgi procesa dalībnieki, piemēram, arodbiedrību konfederācijas vai darba devēju apvienības. Tajos var būt iesaistītas arī valsts līmeņa pašvaldību apvienības vai reģionālās struktūras.

Pieredze liecina, ka sekmīgiem tīkliem bieži ir formalizēta struktūra, kuru tā locekļi atzīst par likumīgu. Ideālā variantā struktūra nosaka skaidru darba dalījumu, tajā ir priekšsēdētājs (šo amatu var ieņemt rotācijas kārtībā) un sekretariāts. Lai radītu saskanību ar lielākiem tīkliem, var izmantot pamata grupas un darba grupas, savukārt struktūras noturīgumu nodrošina reglaments un konfliktu regulēšanas mehānismi.

Vēlams, lai vietējiem integrācijas tīkliem būtu skaidrs statuss kopienas politiskajā un administratīvajā veidojumā. To uzdevums var būt pievērst uzmanību īpaši svarīgiem jautājumiem un sniegt ieteikumus, neskarot vēlēto pārstāvju lēmumu pieņemšanas kompetenci.

Ballrupas integrācijas padome ir viena no 73 vietējām integrācijas padomēm Dānijā. To valsts līmeņa centrālā organizācija ir Etnisko minoritāšu padome, kas ir padomdevēja organizācija bēgļu, imigrācijas un integrācijas lietu ministram. Ballrupas integrācijas padomē darbojas 10 locekļi, kas pārstāv etniskās minoritātes, divi locekļi, kas pārstāv vietējo padomi, divi locekļi, kas pārstāv bērnu aprūpes un skolu padomes, un pa vienam loceklim, kas pārstāv sporta klubus, pensionāru padomi un jaunatnes padomi. Vēl padomes sastāvā ietilpst trīs padomdevēji, kam nav balsstiesību, un sekretārs.

Integrācijas padome sanāk reizi mēnesī, un tā rīko arī konkrētiem jautājumiem veltītas darba grupas un ikgadēju nedēļas nogales semināru. Tā uzaicina uzstāties ekspertus, kā arī sūta savus pārstāvjus uz pilsētas Sociālās sadarbības komiteju un Koordinācijas komiteju, kas atbild par nodarbinātību un darba tirgu.

Integrācijas padome izstrādā priekšlikumus integrācijas politikai, apspriež tādus jautājumus kā mācības dzimtajā valodā vai iespēja ierīkot musulmaņu kapsētu, un ir iesaistīta brīvprātīgo konsultēšanā un etnisko minoritāšu centra darbībā. Tā ir sarīkojusi arī konferenci par piespiedu jeb iepriekš sarunātām laulībām.

Pieredze liecina, ka, pastāvot konsultatīvajai komitejai, nav jāprobežojas ar imigrantu līdzdalību vienīgi šajā forumā. Daudzas pašvaldības cenšas iesaistīt kvalificētas personas ar imigrantu izcelsmi arī esošajās, konkrētai tēmai veltītās padomdevējās institūcijās un līdzdalīgas plānošanas procesos. Apspriešanās ir īpaši nozīmīga, ja runa nav tikai par divpusēju saziņu starp imigrantiem un pilsētas pārvaldi. Līdztekus ikvienam kopienas iedzīvotājam

(imigrantam vai neimigrantam) integrācijas procesā ir iesaistīti vietējie arodbiedrību darbinieki, sporta treneri, kultūras centru koordinatori un kopienu vadītāji. Personīga saziņa tīklu un konsultatīvo struktūru ietvaros ir vērtīgs sociālās integrācijas elements vietējā līmenī.

Līdzdalības metožu kopums, ko Beļģijā izstrādājis Karaļa Boduēna fonds un Flandrijas Zinātnes un tehnoloģijas novērtēšanas institūts (*viWTA*), ir līdzeklis, ko izmanto imigrācijas speciālisti visā līdzdalības metodes īstenošanas procesa gaitā. Izmantojot šādas metodes, imigrācijas speciālisti var veicināt “sabiedrības” iesaistīšanu lēmumu pieņemšanas procesos, paturot prātā, kā attiecīgās “sabiedrības” izvēle ir atkarīga no tēmas, kādai pievēršas.

Metožu kopumā ietverts pārskats par 40 dažādām līdzdalības metodēm, bet sīkāk aprakstīti ir 13 paņēmieni. Tie aptver gan neliela mēroga dialogus, gan apspriešanas, kurās vienlaicīgi iesaistīti tūkstošiem cilvēku. Daži paņēmieni paredzēti pirmām kārtām pilsoņiem vai ieinteresētajām pusēm, citi vērsti uz attiecīgās jomas ekspertu iesaisti. Kā metožu piemērus var minēt 21. gadsimta pilsētu tikšanās, Pilsoņu žūriju, Konsensa konferenci un Pasaules kafejnīcu.

Participatory Methods Toolkit: A practitioner's manual, 2005. gada septembris, pieejama: www.kbs-frb.be vai www.viWTA.be

9. kopīgais pamatprincips atzīst, ka imigrantu integrāciju, īpaši vietējā līmenī, veicina viņu līdzdalība demokrātijas procesos un integrācijas politikas un pasākumu formulēšanā. Pirmā Integrācijas rokasgrāmatas izdevuma 2. nodaļā ir apspriesti dažādi imigrantu demokrātiskās līdzdalības veidi.

Dalīšanās vietējā pieredzē

Pieredzes apmaiņa starp vietējām kopienām var kalpot par iedvesmas avotu attiecībā uz novatoriskiem projektiem vai pieejām. Strukturētākā veidā šāda horizontāla apmaiņa turklāt var kļūt par pamatu kopīgu rādītāju vai novērtēšanas metožu izstrādei. Vietējās kopienas varētu izstrādāt kopīgus kvalitātes standartus attiecībā uz integrāciju. Viens no veidiem, kā noteikt kritērijus labai integrācijas politikai jeb “veiksmes faktoros”, ir, rīkojot konkursus. Valsts vai Eiropas līmeņa konkursus var izmantot par forumu, lai apkopotu un popularizētu iniciatīvas, kas veicina integrāciju.

Konkursā “Selmīga integrācija nav sakritība – vietējās integrācijas politikas stratēģijas”, ko sarīkoja Vācijas iekšlietu ministrija un Bertelsmana fonds, galvenie bija šādi jautājumi: “Kāda pašlaik ir situācija mūsu vietējās kopienās attiecībā uz integrāciju? Kādas stratēģijas tās ir īstenojušas? Cik sekmīga bijusi to darbība?”

Lai gan konkursa divpakāpju pieteikšanās process bija gana laikietilpīgs un prasīja ne mazumu pūļu, 23 finālistu grupā (no 107 iesniegumiem) iekļuva vairākas mazākas kopienas. Žūrija, kuras sastāvā bija 11 eksperti, apmeklēja 15 kopienas un galu galā piešķīra balvas četrām dažāda lieluma pašvaldībām.

Pamatojoties uz konkursa rezultātiem, tika izstrādāti desmit ieteikumi sekmīgai vietējai integrācijas politikai, un tos publicēja kopā ar plašu materiālu kopumu par vietējo kopienu pieredzi. Šos 100 lappušu materiālus izplatīja Vācijas pašvaldībām, turklāt tika izstrādāts arī kopsavilkums angļu valodā.

Lai arī galvenie šo materiālu un ieteikumu adresāti ir pašvaldības, viens no konkursa mērķiem bija arī sniegt federālajai valdībai ieskatu par kopienu praktisko pieredzi.

Timekļa vietne: www.bertelsmann-stiftung.de

Pieredzes apmaiņa Eiropas līmenī notiek, ņemot vērā dažādu federālo struktūru, centralizācijas pakāpju un kompetences sadalījuma valsts, reģionu un vietējā līmenī. Tajā pašā laikā gan horizontālā apmaiņa, gan saiknes ar citiem pārvaldes līmeņiem ir bijis auglīgs pamats integrācijas centieniem daudzās pašvaldībās. Vairāki Eiropas līmeņa tīkli ir atzinuši integrāciju par galveno uzmanības objektu (skat. 2. nodaļu).

4.2 Integrācijas politiku plānošana un novērtēšana

Politikas vispārīgo mērķu pārvēršanai konkrētās integrācijas programmās un projektos nepieciešama rūpīga plānošana, kuras neatņemama sastāvdaļa ir skaidru mērķu noteikšana.

Mērķiem jābūt:

Konkrētiem – mērķiem jābūt pietiekami precīziem un konkrētiem, lai nerastos iespējas tos interpretēt dažādi.

Izmērāmiem – mērķim jānosaka vēlamais nākotnes stāvoklis ar izmērāmiem rādītājiem, lai būtu iespējams pārbaudīt, vai mērķis ir sasniegts vai ne. Šādi mērķi ir vai nu kvantitatīvi vai pamatojas uz apraksta un punktu sistēmas apvienojumu.

Pieņemtiem – lai mērķi un tiem piekārtotie rādītāji ietekmētu rīcību, tie jāpieņem, jāizprot un vienādi jāinterpretē visiem, kuriem paredzēts uzņemties atbildību par to sasniegšanu.

Reāliem – mērķiem un tiem piekārtotajiem rādītājiem jābūt tālejošiem – tāda mērķa izvirzīšana, kas vienīgi atspoguļo pašreizējo sasniegumu līmeni, nav lietderīga – taču tiem jābūt arī reāliem, lai par tiem atbildīgie tos uzlūkotu kā jēgpilnus.

Noteiktiem laikā – mērķi un to līmeņi paliek nenoteikti, ja tie nav saistīti ar noteiktu datumu vai laika posmu.

Eiropas Komisija, *Impact Assessment Guidelines*, SEC(2005) 791, 2005. gada jūnijs.

Īstenojot integrācijas programmas, politikas veidotāji un speciālisti kādā brīdī var sev uzdot šādus jautājumus: Cik sekmīgi mums izdevās sasniegt sākumā izvirzītos mērķus? Vai mēs patiešām paveicām to, ko bijām iecerējuši? Kas piedalījās programmā un kāpēc, kas nepie-

dalijās un kāpēc? Kam programma deva (vai nedeļa) labumu? Kādi bija būtiskie faktori, kas noteica rezultātu? Kā tika pārvarēti riski un izmantotas iespējas? Vai bija atšķirības starp vīriešiem un sievietēm, jauniem un vecākiem cilvēkiem? Vai šīm grupām tika pievērsta īpaša uzmanība? Lai atbildētu uz šiem jautājumiem, var izmantot novērtējumus. Tie var būt noderīgi lēmumu pieņemšanai par mērķiem un prioritātēm un par līdzekļu piešķiršanu. Tāpat tie var paplašināt zināšanas par vajadzībām un problēmām, konstatēt nevēlamus iznākumus, kā arī izskaidrot, kādēļ izvirzītie mērķi nav sasniegti.

Novērtēšanas paņēmienus parasti pielieto, lai izvērtētu atsevišķus projektus un to panākumus izvirzīto mērķu sasniegšanā. Tomēr, vienīgi pārbaudot, vai īstenošana bijusi sekmīga, netiks aptvertas problēmas ar vispārīgu stratēģisku ievirzi, jo "sliktu politiku var īstenot labi" tikpat lielā mērā kā "labu politiku īstenot slikti".

Tādēļ var būt lietderīgi par novērtēšanas objektu izvēlēties pašas politikas. Tādējādi pieņēmumus, kas ir pamatā finansējuma programmām, var pārbaudīt pirms ievērojamo līdzekļu ieguldīšanas. Tajā pašā laikā pieredze liecina, ka dažus integrācijas politikas parametrus nosaka politiskā realitāte. Šādos gadījumos ir svarīgi skaidri izcelt ar integrāciju saistītos politiskos mērķus un programmas balstīt uz skaidru mērķa formulējumu.

Atsevišķi sarežģījumi, kas saistīti ar integrācijas politiku mērķu noteikšanu un rādītāju izvēli sasniegtā novērtēšanai, ir apspriesti pirmā Integrācijas rokasgrāmatas izdevuma 3. nodaļā.

Novērtēšanā pamatā tiek izvērtēta pašu integrācijas politiku lietderība un kvalitāte, kam var piekārtot labas pārvaldības rādītājus, nevis mēģināts noteikt atsevišķu personu vai imigrantu grupu "integrācijas pakāpi", ko izdarīt ir ļoti grūti.

Francijā viens no elementiem, kas atbalsta valsts pārvaldes orientāciju uz paveikto, ir *LOLF* (*Loi organique sur les lois de finances* – budžeta noteikumu ietvara likums). Tas nodrošina informācijas sistēmu par precīzām konkrētu publisko politiku izmaksām. Katrai programmai ir *PAP* (*Projet annuel de performances* – darbības rezultātu gada projekts), kurā konkrēti norādīti plānotie pasākumi, to izmaksas, programmas mērķi, kā arī sasniegtie un prognozētie rezultāti atbilstoši konkrētiem rādītājiem.

Ārvalstnieku uzņemšanas un integrācijas programmas *PAP* tiek iesniegts parlamentam 2006. gadā. Rādītāju noteikšana bijusi sarežģīta, jo *PAP* aplūko vienīgi konkrētas pārskatāmās programmas, bet integrācijas rezultāti ir atkarīgi no daudziem faktoriem. Tika izraudzīti divi rādītāji: 1) to uzņemšanas un integrācijas līguma parakstītāju īpatsvars, kas iziet civiltiesisko apmācību, un 2) franciski nerunājošu sabiedrisko uzņemšanas pakalpojumu saņēmēju īpatsvars, kuri apmācības beigās iegūst apliecību par franču valodas prasmi pamata līmenī.

Vēlams, lai līdztekus ar novērtēšanu notiktu plānošana, vai vismaz lai novērtējumu ņemtu vērā, veicot jebkādas lielas izmaiņas jau esošajās programmās. Eksperimentālo projektu novērtējumus var izmantot arī, lai ievirzītu un izmainītu esošās programmas.

Piemēram, Norvēģijā eksperimentālo integrācijas kursu novērtējums 26 pašvaldībās tika izmantots, lai veiktu pielāgojumus politikā, pirms tā tika attiecināta uz visas valsts līmeni.

Šveices programma ārvalstnieku sociālās integrācijas veicināšanai ik gadu paredz aptuveni 9 miljonus euro lielu asignējumu apmēram 600 līdzfinansētiem projektiem. Tā vērsta uz piecām prioritārām jomām: 1) valodu prasmes, 2) iestāžu atvērtības veicināšana, 3) mazie vietējie projekti, 4) reģionālie lietpratības centri un 5) inovācija un kvalitātes nodrošināšana.

Lai novērtētu pirmo programmas posmu (2001.–2003. gads), tika veikti daļēji novērtējumi piecās prioritārajās jomās kā soli pretim galīgajai sintēzei un kopsavilkuma ziņojumam. Daļējo un galīgo novērtēšanas ziņojumu grafiks tika izstrādāts tā, lai starpposma rezultātus jau varētu izmantot, izstrādājot programmas nākamo posmu (2004.–2007. gadam). Tāpat pašreizējiem novērtēšanas pasākumiem būs sava loma nākamā posma izstrādē (sākot no 2008. gada).

Tīmekļa vietne: www.eka-cfe.ch

Vērtēšanas metodes

Imigrantu integrācijas jomā tiek izmantota gan ārējā vērtēšana, gan pašnovērtējums.

Pašnovērtēšana var attīstīt pārvaldes iestāžu potenciālu un veicināt organizācijas mācīšanos un paraugprakses noteikšanu. No otras puses, ārējā vērtēšana sniedz neatkarīgu ieskatu un, to izmantojot, var neatkarīgi un ticami novērtēt politiku patieso ietekmi.

Novērtējumā parasti tiek iekļauta virkne ieteikumu politikai, kuriem var būt ļoti politisks raksturs, ņemot vērā imigrantu integrācijas publisko raksturu. Tāpat tiem var būt ievērojama finansiālā ietekme. Izmantojot ārējo vērtēšanu, darba uzdevumā jānosaka attiecības starp pasūtītāju struktūru un novērtētāju, un skaidri jānosaka veicamā uzdevuma apjoms. Šādu skaidru "pamatnoteikumu" izstrādi bieži veicina konkursa procedūras izmantošana.

Izmantotajiem līdzekļiem jābūt samērīgiem ar mērķiem un novērtējuma paredzēto funkciju vispārīgajā politikas veidošanas un īstenošanas procesā. Metodoloģija un datu vākšana jāpielāgo apstākļiem.

Piemēram, no zinātniskā viedokļa ir vēlamas kontroles grupas, taču integrācijas pasākumu kontekstā tās parasti ir grūti noteikt. Ja iedzīvotāju mērķgrupas sastāvs mainās, novērtētājiem labāk izmantot pastāvīgu novērošanu, nevis "pirms un pēc tam" veiktās pārbaudes, jo tās, visticamāk, sniegs nepatiesu ainu.

Mērķgrupu noteikšana ir būtisks solis jebkurā novērtēšanā. Šveices programmā ārvalstnieku sociālās integrācijas veicināšanai tika noteikta lietderīga atšķirība starp tiešajām mērķgrupām un "gala lietotājiem". Piemēram, starpkultūru apmācības programma tika vērsta uz tādiem "būtiskiem dalībniekiem" kā skolas saimniekiem vai sporta treneriem. Novērtējums

liecināja, ka šie būtiskie dalībnieki gūst labumu no apmācību programmām, taču neizmanto savas zināšanas pietiekami efektīvi saskarsmē ar “gala lietotājiem”, t. i., sabiedrību plašākā nozīmē. Tādēļ programmas ietekmes novērtējumā jāiekļauj “turpmāko soļu” analīze.

Izvēloties novērtēšanas metodes, svarīgs apsvērums ir laika izvēle. Piemēram, kvantitatīvie novērtējumi var būt īpaši vērtīgi agrīnos īstenošanas posmos, bet kvalitatīvās metodes var sniegt noderīgu informāciju par ilgākā laikposmā norītošu programmu ietekmi.

Pastāvīga datu vākšana snieguma pārvaldības sistēmu ietvaros arvien vairāk kļūst par daļu no valsts un privātām programmām integrācijas jomā. Bieži rezultātu uzraudzība ir “iepriekš paredzēts” projekta pasākums, ko prasa īstenošanas pārraudzības vai finansējošā struktūra. Šādi regulāri pārbaudes procesi var veicināt mācību procesu organizācijas ietvaros, veidojot pamatu turpmākiem (bieži neatkarīgiem) novērtējumiem. Būtībā maz ticams, ka programmu pēcnovērtējums bez regulāras datu vākšanas mehānismiem varētu sasniegt zinātnisku līmeni, jo tas drīzāk ir “stāvokļa momentuzņēmums” nekā rezultātu un ietekmes aplūkošana laika griezumā.

Apkopojot iepriekš teikto, visaptverošu izpratni, visticamāk, veicinās līdzsvarots kvantitatīvo un kvalitatīvo metožu un iekšējo un ārējo novērtējumu apvienojums. Tajā pašā laikā, ņemot vērā integrācijas daudzpusīgo un komplekso raksturu, novērtējums nekad nevar būt pilnīgs.

11. kopīgais pamatprincips apstiprina, ka “skaidru mērķu izvirzīšana, indikatoru un novērtēšanas mehānismu izveide ir nepieciešama, lai noregulētu politiku, novērtētu integrācijas progresu un efektīvāk izmantotu informācijas apmaiņu”. Konkrētāk, Komisijas paziņojumā par Kopīgo integrācijas programmu ierosināts, ka uzņemšanas procedūras, ievadprogrammas (īpaši obligātās programmas) un citas integrācijas politikas jāvērtē un jāuzrauga ar valsts ietekmes novērtējumu, dalībnieku konsultēšanas mehānismu, pārskatu, indikatoru un pārraudzības pasākumu palīdzību. Komisija arī aicina dalībvalstis atbalstīt informācijas apmaiņu par valsts vērtēšanas instrumentiem un, ja vajadzīgs, izstrādāt Eiropas kritērijus salīdzinošajam mācību procesam.

Vai vērtēšanas jomā var izstrādāt kopīgus standartus? Starptautiski standartu kopumi patiešām pastāv, lielākoties attiecībā uz ētiskiem jautājumiem. Tie gan konkrēti neattiecas uz imigrantu integrācijas tēmu, taču tos var izmantot šajā jomā plānoto novērtējumu nolūkos. ES finansējuma programmu līmenī tiek izstrādāti kopīgi projektu novērtēšanas standarti. ES varētu arī veicināt, ka novērtēšana arvien vairāk tiktu uztverta kā labas pārvaldes un plānošanas būtiska sastāvdaļa.

4.3 Resursu pārvaldība

Resursus plašā nozīmē var definēt kā “lidzekļus”, ko var mobilizēt dažādi procesa dalībnieki. Sekmīga integrācijas pārvaldības struktūra ļauj iegūt maksimāli pozitīvu resursu atdevi, skaidri formulējot katra procesa dalībnieka lomu un radot sistēmu, kura nodrošina pienāci-

Integrācijas rokasgrāmata

gu atbalstu. Labai pārvaldībai jādod atbilde uz šādu jautājumu: “kas ko dara vislabāk un kas viņiem šai nolūkā nepieciešams?”

Labu resursu pārvaldība apvieno dažādus resursu veidus. Labi pārvaldītā projektā finanšu kapitāls tiek apvienots ar cilvēkresursiem un citiem līdzekļiem, ko piedāvā dalībnieki. Svarīgs resurss ir arī brīvprātīgais darbs.

Labi izstrādātas integrācijas programmas nebalstās uz vienu resursu veidu, izslēdzot citus, bet gan izmanto līdzsvarotu apvienojumu, kurā tiek maksimāli likts lietā visu dalībnieku pieņesums.

Tālāk aplūkots finansējums imigrantu integrācijas jomā. Tajā analizēta valsts loma kā finansētājai attiecībā uz reģioniem, pašvaldībām vai brīvprātīgo sektoru un aplūkots Eiropas konteksts un ES finansējums. Tiek aplūkoti privātie fondi un kā tie definē savu pozīciju integrācijas jomā. Kopumā finansiālais atbalsts ir dominējošais aspekts, tomēr parasti tas ir iekļauts citos atbalsta un ietekmes veidos.

Publiskais finansējums

Finansējuma sadalījums vienmēr ir prioritāšu spogulis, un finansējuma programmas jebkurā līmenī saistās ar noteiktu stratēģisko ievirzi. Valsts kontekstā valsts pārvaldes mērķis ir sadalīt resursus atbilstoši dažādu mērķgrupu vajadzībām un saskaņā ar politiskajām un sabiedrības prioritātēm. Šīs prioritātes var mainīties. Piemēram, vairākās dalībvalstīs finansējums pirmām kārtām bijis vērsts uz bēgļiem, kas tiek uzlūkoti kā grupa ar “viennozīmīgām” vajadzībām, taču tagad to sāk attiecināt arī uz migrantiem. Finansēšanas vajadzības ietekmē arī attīstības likumdošanas jomā, piemēram, likumi, kas nosaka, ka dalība integrācijas programmās ir obligāta. Daudzās dalībvalstīs federālais finansējums ir vērsts uz vietējiem valsts pārvaldes līmeņiem, kas bieži ietver ievērojamas summas. Reģionālajiem, valsts un Eiropas līmeņa finansējuma avotiem citam citu jāpapildina. Tos apvienojot, imigrantu integrācijas veicināšanai ir pieejams ievērojams naudas daudzums.

Igaunijā pēdējo gadu laikā resursus integrācijas pasākumiem nodrošinājuši šādi avoti:

- valsts budžets (dažādas ministrijas)
- ES pirmspievienšanās programmas (tai skaitā Phare)
- ES pēcpievienšanās programmas
- ES struktūrfondi (t.sk. Eiropas Sociālais fonds)
- citi ES finanšu instrumenti (t. sk. 6. pamatprogramma)
- divpusējie avoti (Zviedrija, Somija, Dānija, Norvēģija, Apvienotā Karaliste, ASV, Kanāda, Nīderlande u.c.)

Kaut arī liela daļa divpusējā finansējuma un ES pirmspievienšanās programmu vairs nav izmantojama, Igaunija joprojām integrācijas jomā vairāk izmanto starptautisko, nevis savas valsts finansējumu.

Papildus tiešajai ietekmei naudas izteiksmē, starptautiskais atbalsts Igaunijas finansēšanas praksi ir ietekmējis arī plašākā nozīmē. **Piemēram, Neigauņu integrācijas fondam, kas 2005. gadā izmaksāja 5,7 miljonus euro, procedūras ir balstītas uz Phare programmas procedūrām. Laikā, kad fonds tika veidots (1998. gadā), Igaunijas noteikumi valsts iepirkuma jomā bija neskaidri un galvenokārt attiecās uz celtniecības nozari, un Phare procedūras, kas aptvēra pakalpojumu konkursa procedūras, piegādes konkursa procedūras, subsīdiju shēmas un atsevišķas stipendijas, šajā kontekstā tika atzītas par noderīgām.**

Čehijā ES finansējuma avoti ir ietvēruši *Phare, INTI*, Eiropas Sociālo fondu un Eiropas Bēgļu fondu. **2005. gadā ES līdzfinansēja 17 projektus par kopējo summu aptuveni 4,8 miljoni euro.**

Tā kā pieejamie resursi ir ierobežoti, daudzgadu un lielapjoma finansējumu bieži nodrošina ES, radot finansiālu stabilitāti NVO, kas īsteno integrācijas programmas. **Organizācijas var savā darbībā iet tālāk par īstermiņa specializētām darbībām un pievērsties strukturāliem jautājumiem, piemēram, darba tirgus problēmām. Arī tādas ES programmas kā *Equal* veicina starptautisko mācīšanos un ir aizsākums daudziem novatoriskiem projektiem.**

NVO un ministrijām bijis jāpielāgojas procedūrām, kas saistītas ar ES finansējumu. **Sākotnēji tās par zemu novērtēja ieguldāmā darba un laika apjomu, kāds nepieciešams pieteikumu un ziņojumu izstrādei, taču tas ir daudz lielāks nekā valsts finansētiem projektiem. Turklāt maksājumu aizkavēšanās dēļ vairākām NVO nācās ņemt bankas aizdevumus, lai uz laiku segtu izmaksas.**

Spānijas integrācijas fonds tika izveidots 2005. gadā kā valsts ieguldījums integrācijas politikās, kas tika īstenotas reģionālajā un vietējā līmenī. **Tā apjoms pirmajā gadā bija 120 miljoni euro, bet 2006. gadā summa sasniedza 182,4 miljonus euro. Salīdzinājumam, integrācijas budžets valsts līmenī laikposmā no 2000. līdz 2004. gadam ik gadu bija aptuveni 7,5 miljoni euro.**

Finansējums pilnībā tiek nodots *comunidades autónomas* (reģionālajām pašvaldībām) ar nosacījumu, ka tās nodrošina 30 % līdzfinansējumu. **Sadales kritēriji ietver to ārpuskopienas valstspiederīgo personu skaitu, kas pašvaldībās reģistrētas kā strādnieki sociālās nodrošināšanas programmā vai kā laukstrādnieki. Paredzēts arī pabalsts īpaša migrantu pieplūduma situācijās, kā, piemēram, Andalūzijas gadījumā. 40 % līdzekļu, ko sedz no Integrācijas fonda, jātērē tieši pašvaldībām, un tās šos līdzekļus saņem no reģionālajām pašvaldībām.**

Galvenie finansētie pasākumi ir vispārējo publisko dienestu stiprināšana, publisko dienestu darbinieku un integrācijas dienestu profesionāļu starpkultūru apmācība, un pieredzes un labas prakses apmaiņa. **50 % fonda kopējo līdzekļu tiek atvēlēti izglītībai, tos attiecinot uz uzņemšanas programmām skolās.**

Fonda mērķis ir veicināt saskanīgas valsts integrācijas stratēģijas izveidi, veicinot reģionālās un vietējās integrācijas politikas un sadarbību starp dažādiem pārvaldes līmeņiem. **Lēmumus par prioritātēm kopīgi pieņem valsts pārvalde un reģionālās pašvaldības, kas iesniedz reģionālos rīcības plānus. Kopā ar katru autonomo kopienu tiek veidotas divpusējās uzraudzības komisijas, kuru uzdevums ir sekot sasniegtajam un ik gadus sagatavot jaunus priekšlikumus.**

Dānijā normatīvo pamatu pašvaldību integrācijas pasākumu finansēšanai veido integrācijas likums. **Pašvaldības ir atbildīgas par bēgļu izmitināšanu, piedāvājot ievadprogrammas, izmaksājot pabalstus personām, kurām tie pienākas, un koordinējot kopējo pašvaldības darbību integrācijas jomā. 2004. gadā Integrācijas likuma darbības joma attiecās uz 17 244 personām, galvenokārt bēgļiem un migrantu ģimenēm.**

Pašreizējā finansēšanas sistēmā līdzekļu nodošanai pašvaldībām tiek izmantots dažādu finanšu instrumentu apvienojums. **Tās saņem pamata dotāciju, kas tiek piešķirta uz trim gadiem, rēķinot uz vienu personu, un kura paredzēta tulkošanas, informācijas, ievirzes un konsultāciju, izmitināšanas utt. izmaksu segšanai, kā arī programmu dotācijas daļu valodas kursiem un nodarbinātības vai izglītības programmām. Pašvaldībām atļdzina arī konkrētus izdevumus un tās var saņemt darbības dotācijas, ja persona nokārto daļu valodas pārbauzījumu vai atrod darbu uz vismaz sešiem mēnešiem trīs gadu ievadposma laikā.**

Finansēšanas sistēmas mērķis ir radīt pašvaldībām stimulu aktīvi darboties integrācijas jomā. **Papildus darbības dotācijām galvenais instruments ir veids, kādā izmaksā pamatdotāciju – pašvaldība saņem šo dotāciju visa ievadposma laikā, neatkarīgi no tā, vai attiecīgā persona ir nodarbināta vai saņem valsts pabalstus. Ja persona atrod darbu, pirms beidzas trīs gadu termiņš, pašvaldība atlikušo pamatdotācijas summu, kas nav paredzēta konkrēti integrācijas pasākumiem, var izmantot, kā vēlas.**

Valsts pārvalde finansē arī citus sabiedrības dalībniekus, piemēram, brīvprātīgo sektoru. Šajā jomā dotāciju apjoms var ievērojami atšķirties. Piemēram, Apvienotās Karalistes Iekšlietu ministrija pārvalda Bēgļu kopienas attīstības fondu, kas organizācijām izmaksā nelielas dotācijas līdz 7200 euro apmērā spēju attīstīšanai, jaunu pakalpojumu sniegšanai un kopienas attiecību veidošanai. Viena finanšu gada laikā vienai organizācijai var piešķirt tikai vienu dotāciju. Tajā pašā laikā daudzas valsts brīvprātīgā sektora organizācijas, kas darbojas bēgļu integrācijas jomā, pamata finansējumu saņem no Iekšlietu ministrijas, kas ik gadu ir aptuveni 8,6 miljoni euro.

Eiropas līmenī integrācijas tiešai vai netiešai veicināšanai ir pieejami dažādi fondu veidi. Lielākie fondi ir pazīstami kā struktūrfondi un to darbības pamatā ir mērķis sasniegt ekonomisko un sociālo kohēziju Eiropas Savienībā. Līdzekļi tiek paredzēti darbībām, kas palīdz pārvarēt atšķirības starp visattīstītākajiem un vismazāk attīstītajiem reģioniem un veicina vienlīdzīgas nodarbinātības iespējas dažādām sociālajām grupām. Labi zināmi piemēri ir Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF) un Eiropas Sociālais fonds (ESF). Šo lielo fondu ietvaros

tiek īstenotas konkrētas iniciatīvas, piemēram, *Equal*, ko finansē no ESF un kuras mērķis ir veicināt jaunus veidus, kā, balstoties uz starpvalstu sadarbību, apkarot visa veida diskrimināciju un nevienlīdzību darba tirgū. Mērķgrupas ietver arī imigrantus. ERAF ietvaros īstenotās *Urban* iniciatīvas mērķis ir veicināt jaunu attīstības modeļu izstrādi un īstenošanu, lai veiktu problemātisko pilsētas rajonu ekonomisko un sociālo atjaunošanu. Tā stiprina informācijas apmaiņu par pilsētu ilgtspējīgu attīstību Eiropas Savienībā. Šo konkrēto programmu neturpinās, tomēr visai iespējams, ka no 2007. gada uzsvars arī turpmāk tiks likts uz projektiem, kas attiecas uz pilsētu attīstību, izmantojot jaunās paaudzes programmas šā fonda ietvaros. Pētniecības un attīstības fondi veicina pētniecību, tai skaitā politikai būtisku zināšanu iegūšanu par migrācijas un integrācijas procesiem. Tieslietu, brīvības un drošības ģenerāldirektors pārvalda virkni finansējuma programmu. Piemēram, Eiropas Bēgļu fondu, kas palīdz Eiropas Savienības dalībvalstīm un citām ieinteresētajām pusēm uzņemt patvēruma meklētājus, bēgļus un pārvietotās personas. Jaunās finanšu perspektīvas ietvaros laikposmam no 2007. līdz 2013. gadam līdztekus Eiropas Bēgļu fondam tiks izveidots jauns un būtisks fonds, kas būs paredzēts trešo valstu piederīgo integrācijai. Tā priekštece ir *INTI* programma, kuras mērķis ir sniegt atbalstu valdībām un nevalstiskiem procesa dalībniekiem to darbā imigrantu integrācijas jomā.

INTI ir Eiropas Savienības sagatavošanās darbību finansējuma programma, kas veicina to cilvēku integrāciju ES dalībvalstīs, kas nav ES pilsoņi. **Tās mērķis ir veicināt dialogu ar pilsonisko sabiedrību, izstrādāt integrācijas modeļus, izraudzīties un novērtēt paraugpraksi integrācijas jomā un izveidot Eiropas līmeņa tīklus.** *INTI* rosina dalībvalstu, to reģionālo un vietējo iestāžu un citu ieinteresēto pušu sadarbību un valstu partnerību un tīklu veidošanu. Pamatprincips ir veicināt jaunus un novatoriskus veidus, kā integrēt imigrantus, ja iespējams, balstoties uz iepriekšējo pieredzi. **Prioritāte tiek piešķirta darbībām, kas veicina izpausmes iespēju radīšanu imigrantiem un dod ieguldījumu konstruktīvā starpvalstu dialogā.** Pēdējā *INTI* projektu konkursa (2006. gadā) mērķis ir nodrošināt finansiālu atbalstu darbībām, kas veicina šādu trīs konkrētu mērķu sasniegšanu:

- atbalstīt starpvalstu sadarbības tīklu izveidi vai eksperimentālos projektus, kas izstrādāti, lai noteiktu labu praksi un jaunas pieejas integrācijas jomā, apmainītos ar tām un novērtētu tās;
- paplašināt zināšanu bāzi integrācijas politiku izstrādei visā ES;
- atbalstīt starpvalstu dialogu un izpratni par integrācijas jautājumiem un to ietekmi uz sabiedrību.

http://ec.europa.eu/justice_home/funding/intro/wai/funding_intro_en.htm

Finansējuma jautājumi bieži ir galvenie faktori attiecībā uz NVO identitāti un iespējām (skat. 1. nodaļu). Var rasties situācija, kad organizācijas nevar saņemt pamata finansējumu, un tām var būt jāsaskaras ar striktiem projekta ierobežojumiem attiecībā uz attaisnotajām izmaksām. Tajā pašā laikā tām jārod resursi, lai izstrādātu projektus, veidotu partnerības, rakstītu konkursa pieteikums un vestu sarunas par finansējumu. Tāpat dažādiem finansētājiem var būt dažādas ziņošanas prasības, kas rada apgrūtinājumu organizācijām, kuras izmanto vairā-

kus finansējuma avotus. Varētu būt lietderīgi ieviest vienkāršāku pieteikšanās kārtību, piemēram, divos posmos, kur pirmais posms ir vienkārša "intereses izteikšana", bet pilnus pieteikumus iesniedz tikai atlasītās organizācijas. Arī pieskaitāmo izmaksu pieļaušana var palīdzēt organizācijām raudzīties tālāk par īstermiņa projektu mērķiem, ņemot vērā mainīgās vajadzības sabiedrībā, kuras labā tās darbojas. Tomēr NVO bieži trūkst speciālo zināšanu finanšu jomā, lai efektīvi izvērtētu pieskaitāmās izmaksas un sadalītu tās pa dažādiem projektiem.

Privātais finansējums

Arvien vairāk integrācijas jomā iesaistās privāti fondi visā Eiropā. Daži fondi galvenokārt piešķir dotācijas, tādējādi par savu galveno funkciju uzskatot citu īstenoto pasākumu atbalstīšanu. Citi ir vairāk iesaistīti konkrētā darbībā, paši izstrādājot iniciatīvas un tieši iesaistoties dažādos projektos. Tomēr striktas robežšķirtnes nav – daudzi fondi gan piešķir dotācijas, gan iesaistās darbībā, un pastāv daudz dažādu finansēšanas modeļu. Fondi var galveno uzsvaru likt uz ilgtermiņa vai īstermiņa finansēšanu, atbalstīt organizācijas vai projektus un dažādā mērā iesaistīt dažādu veidu ārējos partnerus.

Kerbera fonds Vācijā, kura dotāciju kapitāls ir 526 miljoni euro un kas 2005. gadā izmaksāja aptuveni 11 miljonus euro, darbības pamatā ir atbalsts pilsoniskajai iesaistei integrācijā. To īpaši interesē jaunas idejas un iniciatīvas, kas vērstas virzienā no lejas un augšu. Fonds piešķir darbības uzsākšanas finansējumu šādām iniciatīvām, kā arī apbalvo paraugprojektus (piemēram, vācu un turku integrācijas projektam tika piešķirta "Hamburgas tulpes" balva), palīdzot tiem piekļūt citiem finansējuma avotiem un kļūt patstāvīgiem, nepaļaujoties uz Fonda ilgtermiņa finansējumu.

Tīmekļa vietne: www.stiftung.koerber.de

Arī britu *Joseph Rowntree Charitable Trust (JRCT)*, kura kapitāls ir 180 miljoni euro un no kura ik gadu izmaksā aptuveni 7,5 miljonus, izmanto neliela apjoma subsīdijas nolūkā veicināt pašpaļāvību, lai pieteiktos sabiedrībā plaši atzītu avotu finansējumam. Papildus projektu finansēšanai JRCT arī piešķir pamata subsīdijas tādām organizācijām kā melnādaino un etnisko minoritāšu grupām. Trasts bieži piešķir vairākas trīsgadu pamata subsīdijas pēc kārtas, jo uzskata, ka jauniebraucējiem nepieciešams laiks, lai iepazītos ar NVO pārvaldības struktūrām, pilsonisko sabiedrību Apvienotajā Karalistē un pieejamo finansēšanas mehānismu veidiem. Subsīdiju saņēmēji saņem atbalstu partnerību un tīklojuma veidā.

Tīmekļa vietne: www.jrct.org.uk

Hertie fonds Vācijā, kura aktīvi ir 800 miljoni euro un no kura ik gadu izmaksā aptuveni 25 miljonus, izstrādā paraugprojektus integrācijai un ar partneru palīdzību tos izvērš. Piemēram, programmas *Start* ietvaros apdāvinātiem 15–18 gadus veciem imigrantiem ik mēnesī piešķir stipendijas 100 euro apmērā un iesaista viņus intensīvā mācību, ekskursiju utt. programmā. Sākotnēji programmas atbalstu saņēma 50 jaunieši, 2005. gadā šis skaits bija pieaudzis līdz 160, bet 2006. gadā tas ir sasniedzis 300. Tagad programmā *Start* ir iesaistījušies vairāk nekā 20 fondi, izglītības ministrijas, pašvaldības, privātpersonas, uzņēmumi, klubi un apvienības. Katrs atbalstītājs var izvēlēties, cik stipendijas finansēt (par 5000 euro gadā) un vai vēltīt projektam laiku un speciālās zināšanas. *Hertie* fonds *Start* finansējumam atvēl 5,5 miljonus euro.

Tīmekļa vietne: www.ghst.de

Integrācijas tiesiskais regulējums un pamata pārvaldības struktūra nepārprotami ir valsts atbildība.

Fondi parasti nevēlas uzņemt valsts funkcijas, bet gan vēlas pildīt papildu un novatorisku lomu. Papildus savai ierastajai lomai – konkrētu iniciatīvu atbalstīšanai – tie var pulcēt vienkop speciālistus, veidot interešu koalīcijas, pasūtīt un popularizēt attiecīgus pētījumus, finansēt imigrantu interešu aizstāvību vai kā citādi dot ieguldījumu politikas attīstībā.

S tarp fondiem valstu un starptautiskā līmenī veidojas arvien ciešāks tīklojums. Eiropas līmeņa programmas tiek uzskatītas par vērtīgu iespēju paraugprakses apmaiņai un kopīgu iniciatīvu izstrādei. Piemēram, Eiropas Integrācijas un migrācijas programmas (*EPIM*) ietvaros kopīgi darbojas desmit Eiropas fondi. *EPIM* nodrošina piekļuvi dotācijām Eiropas līmeņa NVO un valstīs bāzētu NVO Eiropas tīkliem. Turklāt tās ietvaros laikposmā no 2006. līdz 2007. gadam tiek organizēta vairākas apspriešanās dalībvalstīs.

4. nodaļa. Secinājumi

1. Ieguldīšana integrācijas pārvaldības struktūras veidošanā un uzturēšanā ir pūļu vērts, jo tā palīdz attīstīt integrācijas redzējumu un stratēģiju, iegūt resursus, mobilizēt cilvēkus un organizācijas, dibināt partnerības un veidot uzticību, kas visi ir būtiski svarīgi faktori integrācijas mērķu sasniegšanai īstermiņā un ilgākā termiņā.
2. Strukturēta komunikācija un dialogs starp Eiropas, valsts un pašvaldības līmeņiem ļauj paredzēt un novērtēt vienā vai otrā līmenī īstenoto pasākumu ietekmi. Tāpat integrācijas programmu gala rezultāts vienā līmenī var noderēt par atskaites punktu politikām citā līmenī.
3. Mēru un/vai vēlētu vietējo amatpersonu spēcīga un redzama vadība integrācijas jautājumos ir būtiski nepieciešama, lai veidotu daudzu politikas jomu saskaņotu pieeju integrācijai, un tā palīdz pārvarēt plaisu starp valsts pārvaldi un iedzīvotājiem, neatkarīgi no tā, vai viņiem ir imigrantu izcelsme vai ne.
4. Vietējās integrācijas politikas ir efektīvākas, ja tās saņem visas kopienas atbalstu. Tās nav vērstas tikai uz migrantiem, bet gan attiecas uz visiem iedzīvotājiem, kā arī pašu pārvaldi. Bieži tās prasa reālas pārmaiņas virknē departamentu un pašvaldības darbības jomu. Tādēļ politiskais atbalsts ir būtisks.
5. Vēlams, lai vietējiem integrācijas tikliem būtu skaidrs statuss kopienas politiskajā un administratīvajā veidojumā. To uzdevums var būt pievērst uzmanību īpaši svarīgiem jautājumiem un sniegt ieteikumus, neskarot vēlēto pārstāvju lēmumu pieņemšanas kompetenci.
6. Novērtēšanā pamatā tiek izvērtēta pašu integrācijas politiku lietderība un kvalitāte, kam var piekārtot labas pārvaldības rādītājus, nevis mēģināts noteikt atsevišķu personu vai imigrantu grupu "integrācijas pakāpi", ko izdarīt ir ļoti grūti.
7. Vēlams, lai līdztekus ar novērtēšanu notiktu plānošana, vai vismaz lai novērtējumu ņemtu vērā, veicot jebkādas lielas izmaiņas jau esošajās programmās. Eksperimentālo projektu novērtējumus var izmantot arī, lai ievirzītu un izmainītu esošās programmas.
8. Pašnovērtēšana var attīstīt pārvaldes iestāžu potenciālu un veicināt organizācijas mācīšanos un paraugprakses noteikšanu. No otras puses, ārējā vērtēšana sniedz neatkarīgu ieskatu un, to izmantojot, var neatkarīgi un ticami novērtēt politiku patieso ietekmi.
9. Izmantotajiem līdzekļiem jābūt samērīgiem ar mērķiem un novērtējuma paredzēto funkciju vispārīgajā politikas veidošanas un īstenošanas procesā. Metodoloģija un datu vākšana jāpielāgo apstākļiem.
10. Laba resursu pārvaldība apvieno dažādus resursu veidus. Labi pārvaldītā projektā finanšu kapitāls tiek apvienots ar cilvēkresursiem un citiem līdzekļiem, ko piedāvā dalībnieki. Svarīgs resurss ir arī brīvprātīgais darbs.

11. Fondi parasti nevēlas uzņemt valsts funkcijas, bet gan vēlas pildīt papildu un novatorisku lomu. Papildus savai ierastajai lomai – konkrētu iniciatīvu atbalstīšanai – tie var pulcēt vienkop speciālistus, veidot interešu koalīcijas, pasūtīt un popularizēt attiecīgus pētījumus, finansēt imigrantu interešu aizstāvību vai kā citādi dot ieguldījumu politikas attīstībā.

I pielikums

Uz praksi balstītas politikas – prakses pārveidošana politikās

Rokasgrāmatā aprakstītas programmas un projekti nolūkā izklāstīt labu praksi, lai no tās varētu mācīties. Rūpīgi sagatavota informācijas apmaiņa var līdzēt politikas veido-tājiem un speciālistiem atkārtot veiktos pasākumus vai pielāgot tos konkrētiem ap-stākļiem, kā arī izstrādāt jaunas programmas.

Turpmākā gaitā projektu rezultātus var ietvert politikas ieteikumos. Tas veicinātu to, ka poli-tikas tiktu vairāk balstītas praksē, kas savukārt veicinātu integrācijas pasākumu noturīgumu un vairotu atbalstu integrācijas politikām.

Šāds pārveidošanas process ir diezgan sarežģīts un ietver virkni soļu, no kuriem svarīgākie ir apkopoti tālāk tekstā. Pirmkārt, jāizmēro programmu un projektu kvalitāte un jānovērtē to iznākums un rezultāti, pēc tam var izstrādāt ieteikumus par jaunām politikām vai pielāgot esošās politikas.

1. Integrācijas projektu un programmu kvalitāte tiek mērta, novērtējot to būtisku-mu, lietderību, efektivitāti, ilgtspēju un ietekmi.

Programmas un projekti ir *būtiski*, ja tie

- atbilst skaidri noteiktām vajadzībām,
- atbilst politikas mērķiem,
- iesaista ieinteresētās puses un mērķgrupas,
- attīsta projekta veicēju institucionālās spējas.

Tie ir *lietderīgi*, ja tie

- sasniedz rezultātus ar saprātīgām izmaksām,
- ir finansiāli dzīvotspējīgi vai ekonomiski izdevīgi,
- dod augstvērtīgus rezultātus,
- ir pienācīgi koordinēti, pārvaldīti un finansēti.

Tie ir *efektīvi*, ja tie

- dod gaidīto rezultātu,
- tiek labi pārvaldīti pārskatāmā veidā,
- pievēršas neparedzētām un negatīvām blakusparādībām,
- par tiem līdzatbildīgas ir ieinteresētās puses un mērķgrupas.

Tie ir *ilgtspējīgi*, ja tie

- tiek turpināti pēc sākumposma,
- gūst jaunu sponsoru atbalstu vai paši iegūst līdzekļus,
- iedibina uzraudzības un novērtēšanas mehānismus,
- pastāvīgi attīsta pārvaldības prasmes.

Tiem ir *ietekme*, ja tie

- ieinteresētajām personām un mērķgrupām sniedz pieeju produktiem un pakalpojumiem,
- uzlabo mērķgrupu sociāli ekonomisko stāvokli,
- ievieš izmaiņas uzvedībā un organizatoriskajā kultūrā,

- atbalsojas plašākā mērogā,
- dod ieguldījumu vispārīgo politikas mērķu sasniegšanā.

2. Projektus un programmas vērtē, savstarpēji salīdzinot, nosakot to dalībniekus, formulējot politikas variantus un novērtējot paredzamo ietekmi.

Salīdzinošā analīze

- Tiek vākti, aprakstīti un salīdzināti dažādu programmu un projektu iznākumi un rezultāti.
- Tiek vākta papildu informācija un veikta turpmāka izpēte.
- Tiek noteikti un analizēti faktori, kas veicinājuši sekmīgu norisi vai bijuši pamatā neveiksmei.

Dalībnieku noteikšana

- Tiek noteikti valsts sektora un nevalstiskā sektora dalībnieku pienākumi un atbildības jautājumi.
- Tiek noteikti pārvaldības līmeņi: sākot no vietējā, reģionālā, valsts līdz Eiropas līmenim.
- Tiek veikta apspriešanās ar ieinteresētajām personām un mērķgrupām un notiek sarunas starp tām.

Politikas variantu formulēšana

- Tiek izdarīti secinājumi, balstoties uz salīdzinošu analīzi un procesa dalībnieku noteikšanu.
- Tiek aprakstīti jautājumi, kuriem pievērsīsies ierosināto politikas variantu ietvaros.
- Tiek formulēti un izklāstīti konkrēti politikas ierosinājumi.

Paredzamās ietekmes novērtējums

- Veic politikas variantu vides, ekonomiskās un sociālās ietekmes (tiešas un netiešas) analīzi.
- Ņem vērā riskus un neskaidrības, tai skaitā īstenošanas un atbilstības šķēršļus.
- Salīdzina variantus un izvēlēto variantu pārvērš konkrētos politikas priekšlikumos.

3. Konkrēti politikas priekšlikumi (to kopums) tiek iesniegti kompetentajai lēmumu pieņemšanas struktūrai un apstrādāti atbilstoši procedūras noteikumiem.

II pielikums

Valstu kontaktpunkti integrācijas jautājumos

Belģijā

Valsts civildienesta, sociālās integrācijas, lielpilsētu politikas un vienlīdzīgo iespēju ministra *Christian Dupont* kabinets (*Ministre de la Fonction publique, d'Intégration sociale, de la Politique des grandes villes et de l'Egalité des chances*)
Rue de la Loi 51, B-1040 Bruxelles, fakss (32-2) 790 57 98

un

Vienlīdzīgo iespēju un rasisma apkarošanas centrs (*Centre pour l'égalité des chances et la lutte contre le racisme*)
Rue de la Loi 138, B-1000 Bruxelles, fakss (32-2) 212 30 30

Āhijā

Darba un sociālo lietu ministrijas (*Ministerstvo práce a sociálních věcí*) Migrācijas un ārvalstnieku integrācijas departaments
Na Poříčním právu 1/376, CZ-128 01 Praha 2, fakss (420-2) 21 92 30 90

Dānijā

Integrācijas ministrijas (*Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration*) Integrācijas politikas nodaļa
Holbergsgade 6, DK-1057 København K, fakss (45) 33 95 14 79

Vācijā

Federālās iekšlietu ministrijas (*Bundesministerium des Innern*) nodaļa MI2, integrācijas pamatjautājumi
Dienstszitz Berlin, Alt-Moabit 101 D, D-10559 Berlin, fakss (49-1888) 68 15 19 18

Igaunijā

Valsts kancelejas (*Riigikantselei*) Iedzīvotāju un etnisko lietu ministra birojs
Stenbocki maja, Rahukohtu 3, EE-15161 Tallinn, fakss (372) 332 61 51

Īrijā

Uzņemšanas un integrācijas aģentūra (*Reception & Integration Agency*)
Block C, Ardilaun Centre 112–114 St. Stephen's Green, Dublin 2, Ireland, fakss (353-1) 413 32 71

Griekijā

Iekšlietu ministrijas (*Υπουργείο Εσωτερικών*) Nepilsoņu un migrācijas direktorāts, Sociālās integrācijas nodaļa
Evangelistrias Str. 2, GR-10563 Αθήνα/Athina, fakss (30) 21 03 22 33 35

Spānijā

Darba un sociālo lietu ministrijas (*Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales*) Migrantu integrācijas ģenerāldirektorāts
C/ José Abascal, 39 -1ª Planta, E-28003 Madrid, fakss (34) 913 63 70 57

Francijā

Nodarbinātības, sociālās kohēzijas un mājokļu ministrijas (*Ministère de l'Emploi, de la Cohésion sociale et du Logement*) Iedzīvotāju un migrācijas departaments
Bureau DMI 3, 14 Avenue Duquesne, F-75350 Paris 07 SP, fakss (33) 140 56 53 49

Itālijā

Iekšlietu ministrijas (*Ministero dell'Interno*) Pilsonisko brīvību un imigrācijas departaments,
Migrācijas un patvēruma piešķiršanas politiku centrālais direktorāts
Palazzo Viminale, Via A. Depretis, I-00184 Roma, fakss (39) 06 46 54 97 51

un

Sociālās solidaritātes ministrijas (*Ministero della Solidarietà Sociale*) Imigrācijas
ģenerāldirektorāts
Via Fornovo 8, I-00192 Roma, fakss (39) 06 36 75 47 69

Kiprā

Iekšlietu ministrijas (*Υπουργείο Εσωτερικών*) ES un starptautisko attiecību nodaļa
Demosthenis Severis Avenue, CY-1453 Nicosia, fakss (357) 22 86 77 55

Latvijā

Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts
Elizabetes iela 20, 2. stāvs, LV-1050 Rīga, fakss (371) 736 53 35

Lietuvā

Sociālās drošības un darba ministrijas (*Socialinės apsaugos ir darbo ministerija*) Starptautisko
attiecību departaments
A. Vivulskio 11, LT-03610 Vilnius, fakss (370-5) 266 42 09

Luksemburgā

Ģimenes un integrācijas ministrijas (*Ministère de la Famille et de l'Intégration*) Ārvalstnieku
valsts departaments
12-14, Avenue Emile Reuter, L-2919 Luxembourg, fakss (352) 478 36 72

Ungārijā

Tieslietu un tiesībaizsardzības ministrijas (*Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium*) Migrācijas
departaments
Kossuth Lajos tér 4., H-1055 Budapest, fakss (36-1) 441 29 32

Maltā

Ģimenes lietu un sociālās solidaritātes ministrija (*Ministeru għall-Familja u Solidarjeta' Soċjali*)
Palazzo Ferreria, 310 Republic Street, Valletta CMR 02, Malta, fakss (356) 25 90 31 21

Nīderlandē

Tieslietu ministrijas (*Ministerie van Justitie*) Minoritāšu integrācijas politikas departaments
Schedeldoekshaven 100, PB 20301, 2500 EH Den Haag, Nederland,
fakss (31-70) 370 90 89

Austrijā

Federālās iekšlietu ministrijas (*Bundesministerium für Inneres*) departaments III/4,
uzturēšanās un pilsonības lietas
Herrengasse 7, 1014 Wien, fakss (43-1) 531 26 31 59

Polijā

Darba un sociālās politikas ministrijas (*Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej*) Sociālās
palīdzības un integrācijas departaments
ul. Nowogrodzka 1/3/5, PL-00-513 Warszawa, fakss (48) 226 61 11 40

Portugālē

Ministru Padomes prezidentūra (*Presidência do Conselho de Ministros*)
Rua Prof. Gomes Teixeira, P-1399-022 Lisboa, fakss (351) 213 92 78 60

Slovēnijā

Iekšlietu ministrijas (*Ministrstvo za notranje zadeve*) Iekšējo administratīvo lietu direktorāts
Stefanova 2, SLO-1501 Ljubljana, fakss (386-1) 283 36 47

Slovākijā

Iekšlietu ministrijas (*Ministerstva vnútra*) Migrācijas birojs
Pivonková 6, SK-812 72 Bratislava, fakss (421-2) 43 41 47 59

un

Darba, sociālo lietu un ģimenes ministrija (*Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny*)
Špitálska 4, SK-816 43 Bratislava, fakss (421-2) 52 92 12 71

Somijā

Darba ministrijas (*Työministeriö*) Politikas departaments
Eteläesplanadi 4, PL 34, FI-00023, fakss (358-9) 16 04 91 84

Zviedrijā

Tieslietu ministrijas (*Justitiedepartementet*) Imigrantu integrācijas un dažādības nodaļa
S-103 33 Stockholm, fakss (46) 84 05 35 78

Apvienotajā Karalistē

Iekšlietu ministrijas (*Home Office*) Imigrācijas un pavalstniecības direktorāts
*Apollo House, 36 Wellesley Road, Croydon, Surrey CR9 3RR, United Kingdom, fakss (44-20) 87
60 80 08*

Novērotāji

Bulgārijā

Darba un sociālās politikas ministrijas (*Министерство на труда и социалната политика*) 2. Eiointegrācijas nodaļa
2, Triaditza Str., BG-1051 Sofia, fakss (359-2) 987 39 80

Rumānijā

Administrācijas un iekšlietu ministrijas (*Ministerul Administrației și Internelor*) Valsts bēgļu biroja Sociālās integrācijas nodaļa
Str. Vasile Stolnicu 15, București 2, RO-România, fakss (40-21) 240 85 10

Eiropas Komisija

**Integrācijas rokasgrāmata politikas veidotājiem un integrācijas speciālistiem
Otrais izdevums, 2007. gada maijs**

Luksemburga: Eiropas Kopienu Oficiālo publikāciju birojs

2007 — 97 lpp. — 17 x 24 cm

ISBN 978-92-79-03335-3

